

Bakgrunn for vedtak

7 småkraftsaker i Fauske

Fauske kommune i Nordland fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver Flere søkere
Referanse 201300139-63, 201208149-64, 201208143-
71, 201208139-77, 201003339-72,
200904143-70, 200803490-73
Dato 16.06.2015
Notatnummer KSK-notat 53/2015
Ansvarlig Øystein Grundt
Saksbehandler Birgitte M W Kjelsberg, Steinar Pettersen,
Kirsten Marthinsen

*Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til
interne rutiner.*

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Dokumentoversikt

NVE har behandlet 7 søknader om tillatelse til bygging av kraftverk i Fauske kommune. Dette notatet gir en samlet fremstilling av sakene med vår konklusjon. Spesifikke detaljer for hver enkelt sak med en grunnlagt konklusjon er gitt i separate notat for den enkelte sak. Oversiktskart over utbyggingsområdet ligger bakerst i dette dokumentet. Detaljkart følger bakgrunnsdokumentene til de enkelte sakene.

Innhold

Dokumentoversikt	1
Innhold	1
Innledning og konklusjon	2
Høring og distriktsbehandling	3
Høringsuttalelser som gjelder flere av kraftverkene:	3
Høringsuttalelser som bare gjelder enkeltsaker	15
Merknader til justerte planer	17
Søkernes kommentarer til høringsuttalelsene	18
Innsigelser og innsigelsesmøter	20
NVEs vurdering	21
Landskap	21
Friluftsliv og reiseliv	25
Store sammenhengende naturområder med urørt preg (store urørte områder)	34
Reindrift	36
Naturmangfold	44
Kulturminner og kulturmiljø	54
Vanntemperatur og isforhold	59
Samfunnsmessige fordeler	60
NVEs konklusjon	62

Innledning og konklusjon

NVE har foretatt en felles behandling av 7 søknader om småkraftverk. Søknadene er videre i dette dokumentet referert til under fellesnavnet Fauskepakka. Detaljene for de 7 søknadene er gjengitt i egne dokumenter referert i tabellen under.

Søker	Kraftverksnavn	Notat	Produksjon (GWh)	Effekt (MW)
Nordkraft Vind og Småkraft AS	Laksåga kraftverk	KSK-notat nr 54/2015	22,2	4,90
Nord-Norsk Småkraft AS	Sjønståfossen kraftverk	KSK-notat nr 55/2015	7,30	2,70
Blåfall AS	Tverråmo kraftverk	KSK-notat nr 56/2015	9,41	3,50
Småkraft AS	Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk	KSK-notat nr 57/2015	13,9	5,70
SulisKraft AS	Galbmejohka kraftverk	KSK-notat nr 58/2015	15,90	4,90
SulisKraft AS	Valffarjohka kraftverk	KSK-notat nr 59/2015	3,90	1,50
SulisKraft AS	Oterelva kraftverk	KSK-notat nr 60/2015	6,20	2,00
Alle	Fellesdokument for 7 søknader	KSK-notat nr. 53/2015	78,81	25,2

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonssøkte tiltakene og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. Samlet høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av de 7 søknadene i Fauskepakka har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av eksisterende og nye utbygginger der hvor NVE har funnet dette relevant.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene ved tre av de omsøkte kraftverkene er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt.

NVE gir Nordkraft Vind- og Småkraft AS, Nord-Norsk Småkraft AS og SulisKraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av henholdsvis Laksåga, Sjønståfossen og Valffarjohka kraftverk. Tillatelsene gis på nærmere fastsatte vilkår.

NVE mener at ulempene ved bygging av følgende kraftverk er større enn fordelene: Tverråmo, Kvannelva og Littj Tverråga, Galbmejohka, og Oterelva kraftverk. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt for disse sakene, og søknadene fra Blåfall AS, Småkraft AS og SulisKraft AS avslås.

Samlet vil NVEs positive vedtak gi inntil 33,4 GWh i ny fornybar energiproduksjon. Vi mener dette vil gi et bidrag til å oppfylle kravet i den felles sertifikatordningen Norge har inngått med Sverige. Disse prosjektene vil etter vårt syn ikke ha vesentlige negative virkninger for allmenne interesser.

Det foreligger innsigelser fra Sametinget og Fylkesmannen til Laksåga kraftverk. Dersom ikke innsigelsene trekkes i løpet av klagefristen på 3 uker, vil saken oversendes OED for endelig avgjørelse.

Høring og distriktsbehandling

Søknadene er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. De er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. Det ble avholdt folkemøte i Sulitjelma den 6. november 2013. NVE var på befaring i området i uke 25 og 34 sammen med representanter for søkerne, grunneiere, kommunen, Fylkesmannen, Sametinget, FNF, Balvatn og Duokta reinbeitedistrikt, Loukta Mavas sameby, Nordlandsmuseet, Turistforeningen, og flere privatpersoner. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkerne for kommentar. Søknad om Granheibekken kraftverk ble trukket etter høringsrunden. Uttalelser som gjelder denne kraftverkssøknaden er derfor ikke gjengitt i dokumentet.

Høringspartenes egne oppsummeringer er gjengitt der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

Søknaden om Kvannelva og Littj Tverråga inneholdt opprinnelig søknad om nedgravd rørgate. Før befaringen ble dette endret til et tunnelalternativ, og kun dette alternativet ble befart. Uttalelser som angår nedgravd rørgate er ikke referert.

For Tverråmo kraftverk ble det etter befaringen presentert et nytt hovedalternativ når det gjelder adkomstvei til kraftstasjonen sammen med en alternativ tilkomst med trasé nær den som var omsøkt opprinnelig. De reviderte planene for adkomst ble sendt på en begrenset høring til de høringspartene som hadde uttalt seg. Begge alternativene er vurdert av NVE.

Etter befaringen av Laksåga kraftverk sendte søker inn et notat med visse justeringer og presiseringer. Dette omtaler først og fremst endringer knyttet til overføringstraseen for Stortverråga. Endringene ble befart. Det ble også presentert en justert løsning for inntaket, utløpet og vannveiens linjeføring. NVE vurderte ikke notatet å inneholde endringer av en slik betydning at det ble ansett som nødvendig å sende dette på høring.

NVE har mottatt følgende kommentarer til de 7 søknadene:

Høringsuttalelser som gjelder flere av kraftverkene:

Kommunestyret i Fauske kommune fattet vedtak i saken den 13.02.2014. Kommunen anbefaler at det gis konsesjon til Laksåga kraftverk, Sjønståfossen kraftverk, Tverråmo kraftverk og Valffarjohka kraftverk. Det anbefales ikke at det gis konsesjon til Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk, Galbmejohka kraftverk eller Oterelva kraftverk på grunn av estetiske eller naturmessige hensyn.

For de kraftverk der kommunen anbefaler konsesjon, er det under forutsetning av en del vilkår om avbøtende tiltak, bl.a. vegetasjonsetablering med naturlig revegetering, begrenning av inngrepene mest mulig samt å utforme kraftstasjonsbygg etter lokal byggeskikk. I saksutredningen er også forhold som gjelder minstevannføring drøftet.

Fauske kommune mener for øvrig at Laksåga kraftverk og ev. Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk utløser konsesjonskraft siden prosjektene innebærer overføringer og/eller regulering. Kommunen mener det samme vil gjelde for Sjønståfossen kraftverk hvis Kvannelva og Littj Tverråga og/eller Tverråmo kraftverk blir utbygd, da Sjønståfossen kraftverk i tilfelle vil utnytte regulert vannføring.

Fylkesmannen i Nordland har sendt uttalelse datert 09.12.2013. Fylkesmannens konklusjoner for de ulike søknadene er som følger:

Galbmejhoka kraftverk:

«Av hensyn til de vesentlige regionale interessene knyttet til naturtypen «Fossesprøytzone» i Gálmmejáhká og fossen som landskapselement, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om bygging av Gálmmejáhká kraftverk.»

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk:

«Ut fra hensynet til prioriterte fosser i Nordland, og nasjonalt mål og bevaring av villmarkspregede naturområder, fremmer Fylkesmannen innsigelse til Kvannelva kraftverk og overføring av Littj Tverråga.»

Laksåga kraftverk:

«Ut fra hensynet til den godt utviklede fosseengforekomsten i Laksåga og flommarkskogen ved samløpet mellom Laksåga og Stortverråga, samt hensynet til den regionalt sjeldne lavarter skjørnever, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om bygging av Laksåga kraftverk og overføring av vann fra Stortverråga.»

Tverråmo kraftverk:

«Med bakgrunn i forekomstene av fossesprøytsoner, og at Tverrelva synes å ha et mye større potensiale for rik og variert bunndyrfauna enn nærliggende elver, stiller Fylkesmannen seg kritisk til eventuell innvilgelse av konsesjon for Tverråmo kraftverk. For å ivareta den nederste fossesprøytlokaliteten burde alternativ lokalisering av kraftverket ovenfor fossen vært vurdert, jf. miljørettsprinsippet i nml. § 12.»

Oterelva kraftverk:

«Redusert vannføring og forringelse av fossepartiet i Oterelva vil være negativt for brukere av området ved Lomihytta. Ettersom fossen og det meste av elva er svært eksponert fra området sør for Loamejávvre, vil den forringe opplevelsesverdien også i dette området. Fylkesmannen er ut fra landskapshensyn skeptisk til utbygging av Oterelva. Det er vår vurdering at en bør vise varsomhet ved ytterligere vannkraftutbygging rundt Sulitjelmaisen.»

Sjønståfossen kraftverk:

«Konsekvensene for naturmangfoldet vurderes som liten til liten-middels negativ. Utbyggingen medfører terrenginngrep som lokaliseres til, eller i områder med, eksisterende inngrep. Landskapsmessig forventes utbyggingen å medføre relativt små konsekvenser.»

Valffarjohka kraftverk:

«Deler av Valffarjohkas nedbørfelt er tidligere overført Lomivatnet. Balmielva nyttes i Fagerli kraftverk, og har sterkt redusert vannføring som følge av dette. I utløpsområdet for Balmielva er det bebyggelse, veger, et område som er utfyllt og et gammelt smelteverk. Elva er dessuten flomforebygd og kanalisert gjennom dette området. Inngrepsfrie naturområder vil ikke bli berørt av eventuell utbygging av kraftverket. Tar man dette i betraktning, vurderer

Fylkesmannen omsøkte kraftutbygging å gi moderate skader på temaene biologisk mangfold, landskap og friluftsliv.»

Reindriftsforvaltningen Nordland har ved behandling i Områdestyret den 13.12.2013 vedtatt følgende:

«Med hjemmel i Plan- og bygningslovens § 5-4 og Vannressurslovens § 24 fremmer Områdestyret i Nordland innsigelse mot Oterelva kraftverk med følgende begrunnelse: Tiltaket kommer i konflikt med flyttlei for rein og vil dermed være i strid med Reindriftslovens § 22. To svenske samebyer har beiterett i influensområdet og tiltaket vil kunne bidra til å forårsake sammenblanding av ulike reinflokker. Videre er tiltaksområdet i en del av reinbeitedistriktet uten større grad av inngrep og forstyrrelser pr i dag og bør også av den grunn ikke utbygges, særlig med tanke på den belastning som Balvatn reinbeitedistrikt nå samlet sett har i sine beiteområder.

Med hjemmel i Plan- og bygningslovens § 5-4 og Vannressurslovens § 24 fremmer Områdestyret i Nordland innsigelse mot Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk med følgende begrunnelse: Tiltaket kommer i konflikt med flyttlei og mulig også oppsamlingsplass for rein. Jf. Reindriftslovens § 22. Deler av influensområdet er tidlig vårbeite/kalvingsland for rein. På grunn av reinens sårbarhet på denne årstiden er dette også definert som særverdiområder for reindrift. Videre er tiltaksområdet i en del av reinbeitedistriktet uten større grad av inngrep og forstyrrelser pr i dag og bør også av den grunn ikke utbygges, særlig med tanke på den belastning som Balvatn reinbeitedistrikt nå samlet sett har i sine beiteområder.

På grunn av den verdi som influensområdene har som reinbeiteområder og på bakgrunn av den totale samlede belastning som reindriften har i Sulisdalen med sidedaler som følge av arealinngrep og forstyrrelser fraråder Områdestyret i Nordland at det gis konsesjon til Laksåga kraftverk, Granheibekken kraftverk, Valffarjohka kraftverk, Galbmejhokka kraftverk og Tverråmo kraftverk.

Det forutsettes gode avbøtende tiltak. Dersom noen av disse tiltakene mot fraråding får konsesjon må man sikre at det settes vilkår om følgende avbøtende tiltak:

Alle rørgater skal legges under bakkenivå.

Alle områder som representerer fare for rein på beite og/eller reindriftsutøvere i arbeid må sikres med inngjerding eller på annen måte.

Bygging av adkomstveier må i størst mulig grad unngås.

I den grad bygging av adkomstveier er nødvendig må disse i størst mulig grad tilbakeføres.

Permanente adkomstveier må stenges for allmenn ferdsel utover allemannsretten med låst bom.

Anleggsfaser og kommende vedlikeholdsarbeider må avklares med de berørte reinbeitedistrikt/ samebyer.

Det må stilles vilkår om at tiltakshaver oppretter rutiner for sesongmessig dialog med berørte reinbeitedistrikt/samebyer.»

I den grad Reindriftsforvaltningen i sitt saksframlegg har knyttet kommentarer til den enkelte søknad utover hva som framgår av vedtaket, vil dette bli synliggjort i vurderingen av den enkelte søknad.

Forvaltningsmyndigheten for reindrift ble etter høringsfristens utløp overført fra Reindrifftsforvaltningen/Områdestyret til Fylkesmannen. I den videre drøftingen er forvaltningsmyndigheten for reindrift omtalt som «Reindrifftsforvaltningen», og senere Fylkesmannen.

Nordland fylkeskommune har ved behandling i fylkestinget den 17.02.2014 vedtatt følgende:

- «1. Fylkestinget i Nordland anbefaler NVE å gi tillatelse til Laksåga kraftverk slik det er omsøkt, forutsatt at tiltaket tilpasses slik at skade på regionalt viktige naturtyper forhindres.*
- 2. Fylkestinget i Nordland anbefaler NVE å gi tillatelse til bygging av Sjønståfossen kraftverk forutsatt at adkomst til Sjønstå gård ikke blokkeres i sommermånedene og at den kulturhistorisk viktige Fjellvegen ikke brukes som avlastningsveg.*
- 3. Fylkestinget i Nordland anbefaler NVE å gi tillatelse til bygging av Tverråmo kraftverk forutsatt at tiltaket tilpasses slik at verdien av regionalt viktige naturtyper ikke blir redusert.*
- 4. Fylkestinget i Nordland fremmer innsigelse til planene for Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk, med hjemmel i lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) § 24 tredje ledd, jf. reglene om innsigelse i plan og bygningsloven §§ 5-4 og 5-6.*
- 5. Fylkestinget i Nordland fraråder NVE å gi tillatelse til Galbmejohka kraftverk.*
- 6. Fylkestinget i Nordland anbefaler NVE å gi tillatelse til bygging av Granheibekken kraftverk. Fylkestinget forutsetter at tiltaket tilpasses med adkomstvei som ikke medfører nedbygging av den gamle malmvegen mellom Jakobsbakken og Fagerli industriområde.*
- 7. Fylkestinget i Nordland anbefaler NVE å gi tillatelse til bygging av Valffarjohka kraftverk. Fylkestinget forutsetter at en eventuell bygging av kraftverket skjer i nært samarbeid med Nordlandsmuseet, som i dag forvalter det gamle stasjonsbygget der aggregatet er tenkt plassert. Fylkestinget forutsetter også at avbøtende tiltak kan hindre at rødlistearter og viktige naturtyper blir skadelidende.*
- 8. Fylkestinget i Nordland fremmer innsigelse til planene for Oterelva kraftverk, med hjemmel i lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) § 24 tredje ledd, jf. reglene om innsigelse i plan og bygningsloven §§ 5-4 og 5-6.*
- 9. Fylkestinget i Nordland ber NVE gjøre en samlet vurdering av effektene de åtte prosjektene har på miljø- og samfunnsforhold i Fauske og Sulitjelma, deriblant effektene kraftverkene vil ha på vannmiljøet i Sulitjelmavassdraget.*
- 10. Dersom det blir gitt tillatelse til ett eller flere av de omsøkte kraftverkene, ber fylkestinget om at det påses at konsesjonsvilkårene er i tråd med forvaltningsprinsippene i Naturmangfoldloven §§ 8-12, og med vannforskriften § 12. NVE bes om at følgende tas inn i konsesjonsvilkårene eller vurderes ved detaljplanlegging:*
 - a. Tiltakshaver har aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart.*
 - b. Detaljplanleggingen må skje i nær dialog med reindriftsnæringen.*
 - c. Det må slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året.*

d. Detaljplanleggingen må påse at rødlistearter og regionalt viktige naturtyper ikke blir skadelidende av tiltaket.

e. Høy estetisk kvalitet og landskapsmessig tilpasning skal vektlegges i utformingen av kraftstasjon og tilhørende infrastruktur.»

Sametinget har i brev datert 12.12.2013 uttalt følgende:

«Reindrifta har i området hvor småkraftverkene planlegges, en sentral rolle som samisk kulturbærer og næring. Alle 8 foreslåtte kraftverk vil først og fremst påvirke Balvatn reinbeitedistrikt og i noen grad også Duokta reinbeitedistrikt ved Laksåga kraftverk, samt Tuorpons og Luokta-Mavas samebyer på svensk side, som har beiterett på norsk side. Sametingets utgangspunkt er at naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse i området må ivaretas i forbindelse med tiltakene.

Lovkommentaren til plan- og bygningsloven understreker at der hvor reindriftsinteresser blir berørt, skal de samlede effektene av planer og tiltak innenfor det enkelte reinbeitedistriktet vurderes. Søknadene er sendt samlet på høring, men det er ikke gjort noen vurdering av de samlede virkningene av de omsøkte tiltakene. Sametinget ønsker en vurdering der den samlede belastningen og konsekvensene av de 8 kraftverkene kommer tydeligere fram.

Reindriftsforvaltningen Nordland vurderer at flere av søknadene vurderes å ha vesentlige konsekvenser for reindrifta og at alle søknadene er mangelfulle når det gjelder utredninger og vurderinger av konsekvenser for reindrift. Det er kun Sjøståfossen kraftverk som ikke vil berøre reindriftsinteressene.

På bakgrunn av det overnevnte fremmer Sametinget innsigelse til følgende prosjekt: Tverråmo Laksåga, Grannheibekken, Valfarjohka, Otervatn, Kvannelva og Littj Tverråga og Galbmejohka kraftverk.

Vi ber om at det gjennomføres konsultasjoner med Sametinget om alle de konsesjonssøkte prosjektene. Dette i henhold til kgl. res av 1. juli 2005 om konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. I tillegg anmoder vi om at NVE retter en forespørsel til berørte reinbeitedistrikt om de ønsker konsultasjoner om søknadene. Vi ber NVE om å oppsummere de samiske interessene med foreløpige vurderinger i et eget dokument, samt vurdering av samlede virkninger, og ta kontakt med Sametinget for å avklare detaljer rundt konsultasjonen nærmere. Fra Sametingets side ønsker man å konsultere om både konsesjonsvilkår og om det bør gis konsesjon.»

Sametinget har også uttalt at Tverråmo kraftverk er undersøkt med hensyn til automatisk fredete samiske kulturminner uten at det ble gjort funn. For Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk og Sjøståfossen kraftverk gis det uttrykk for at det ikke er behov for befarings- og befaring av områdene, mens det for de øvrige sakene er behov for undersøkelser etter kulturminneloven § 9. Sametinget er av den oppfatning at slike undersøkelser bør gjennomføres før det gis konsesjon.

For øvrig pekes det på at skulle det ved gjennomføring av tiltakene komme frem gjenstander eller andre levninger som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Sametinget, jmfør kulturminneloven § 8.

Sametinget viser til § 3-1 bokstav c i plan- og bygningsloven og framhever vern av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv særskilt da samisk kultur og livsstil alltid har vært sterkt knyttet til naturen, til dels sårbar natur, og derfor er avhengig av god ressursforvaltning

Statens vegvesen Region nord har gitt uttalelser datert 20.11.2013 til søknadene hver for seg. Vegvesenet tar ikke stilling til konsesjonsspørsmålet i noen av sakene, men påpeker forhold som gjelder bruk av avkjøringer/kryss («Rammeplan for Nordland fylke») og siktforhold. Det gjøres oppmerksom på at det må søkes om dispensasjon for tiltak som ligger nærmere midten av fylkesvei enn 50 m. Det må også søkes om tillatelse dersom det skal graves langs, over eller under fylkesvei, og det må søkes om arbeidsvarsling i god tid før ev. byggearbeider starter.

Direktoratet for mineralforvaltning har i e-post 17.12.2013 opplyst at ingen av søknadene vil komme i direkte berøring med viktige mineralske forekomster, og har ikke merknader til saken.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i en e-post den 18.12.2013 informert om at de ikke har synspunkter i sakens anledning.

Balvatn reinbeitedistrikt v/advokat Geir Haugen oppsummerer følgende i sitt brev den 18.12.2013:

Generelt uttaler advokaten at manglende konsekvensutredning er i strid med forvaltningsloven § 17. Manglende utredning gir ikke et tilstrekkelig bilde av skadeomfanget Balvatn reinbeitedistrikt blir påført ved utbygging av det enkelte kraftverk. Advokaten krever videre at det utarbeides en ny reindriftsrapport som omhandler alle omsøkte prosjekter i tillegg til de sumvirkninger eksisterende utbygginger utgjør for reinbeitedistriktet i dag.

For det enkelte kraftverk uttaler advokaten følgende:

Laksåga kraftverk: Distriktet er uenig i verdisettingen av området. Samlet belastning gir området høy verdi. Skadevirkninger er ikke vurdert i sammenheng med andre inngrep i distriktet, noe som anses som saksbehandlingsfeil.

Sjønståfossen kraftverk: Det er anleggsarbeidet som vil påføre reindriften skade og ulemper. Samarbeid må etableres.

Tverråmo kraftverk: Trekk- og drivlei samt oppsamlingsområde berøres. Samarbeid i anleggstiden er viktig. Skadevirkninger er ikke vurdert i sammenheng med andre inngrep i distriktet, noe som anses som saksbehandlingsfeil.

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk: Utbyggingen berører kalvingsland, oppsamlingsområde, drivlei og trekklei. Området er således svært viktig for reindriften. Det er ikke riktig å legge til grunn middels negativ konsekvens. Anleggsarbeidet kan ikke foregå om våren/forsommeren. Vedlikeholdsarbeid og kontroller vil skape forstyrrelser i driftstiden. Det foreligger ingen egen utredning om konsekvenser for reindrift av Kvannelva/Littj-Tverråga kraftverk, noe som anses som saksbehandlingsfeil.

Galbmejohka kraftverk: Utbyggingens konsekvenser er ikke sett i sammenheng med tidligere og planlagte inngrep. Dette anses som en saksbehandlingsfeil. Selv om veien stenges med bom blir det ulovlig trafikk på den. Det fører til betydelige skader for reindriften.

Valffarjohka kraftverk: Utbyggingens skadevirkninger er ikke sett i sammenheng med tidligere og planlagte inngrep. Dette anses som en saksbehandlingsfeil.

Oterelva kraftverk: Det fremgår både av konsesjonssøknaden og reindriftsutredningen at utbyggingen berører et driftsmessig viktig område. Det er særlig negativt for reindriften at det skal bygges en vei. Konsekvensen av tiltaket sett i sammenheng med andre inngrep mangler. Dette anses som en saksbehandlingsfeil.

Luokta Mavas sameby uttaler følgende i sitt brev den 18.12.2013:

Rein fra samebyene i Jokkmokk og Arjeplog kommune har hatt sommerbeiterett i områdene i Fauske kommune siden 1752. Ulike konvensjoner på 1800- og 1900-tallet har gradvis strammet inn og redusert denne sedvaneretten. Balvatn reinbeitedistrikt tok etterhvert over de tidligere svenske sommerbeitene og gjorde dem om til sine helårsbeiter. Reindriftsnæringen på begge sider av grensen inngikk, på tross av konvensjonen, grenseoverskridende avtaler som ga utvidede rettigheter for begge parter.

Norge har innarbeidet grensene fra konvensjonen i 1972 i sitt lovverk. Konvensjonen ble sagt opp fra svensk side i 2005. I 2009 fikk Sametinget i begge land fremforhandlet en ny avtale, som må ratifiseres av Stortinget og Svensk Riksdag. De fremforhandlede områdene gir blant annet svenske reindriftseiere utvidede beiterettigheter på norsk side. Norges Reindriftsamers Landsforbund har gått imot forslaget. Samebyen forventer en avgjørelse i begge land i løpet av 2015.

Området mellom Lomi og Nedre Otervatn brukes i dag som flyttlei begge veier for Balvatn reinbeitedistrikt, Tuorpon og Luokta Mavas samebyer. De er alle svært bekymret for hvordan en utbygging vil påvirke den trange flyttleien, spesielt i anleggsfasen. De er usikre på hvordan forholdene vil bli for reindriften i driftsfasen. De etterlyser en konsekvensanalyse. Luokta-Mavas sameby anmoder NVE til å stoppe konsesjonsbehandlingen til begge land har ferdigbehandlet ny reinbeitekonvensjon.

Oterelva kraftverk er planlagt i buffersonen til verdensarvområdet Laponia. Luokta-Mavas sameby mener dette må tas hensyn til i den videre saksbehandlingen. Svenske myndigheter er underrettet om konsesjonssøknadene. Samebyen oppmoder til snarlig avklaring om konsesjonsbehandlingen og at de blir underrettet om utfallet.

Nordlandsmuseet oppsummerer følgene i sitt brev den 13.11.2013:

- *«Med bakgrunn i punktet «generelle kommentarer», om manglende registrering av kulturminner i Sulitjelmaområdet, foreslås at det ved alle omsøkte kraftverk pålegges gjennomføring av arkeologiske undersøkelser med hensyn til samiske kulturminner.*
- *Nordlandsmuseet har siden 2003 hatt en driftsavtale med Fauske kommune som omfatter ansvar for den gamle kraftstasjonen i Fagerli, rørgaten og lukehuset. Området er i kommunens arealplan fra 2009 ansett som bevaringsverdig, men vil ved evaluering av arealplanen miste dette vernet og bli åpnet som «byggeområde».*
- *Eierforholdene til både den gamle smeltehytta, den gamle kraftstasjonen med rørgate og lukehus er usikker, men er tatt opp til avklaring med Nærings- og handelsdepartementet gjennom grunneier, Statskog.*
- *I samme område, som det nye Valffarjohka kraftverk planlegges, pågår det et planarbeid for deponi av gruvemasser.*
- *Mangel på vurderinger av kulturminnenes bevaringsverdi gjør det vanskelig å ta stilling til kraftutbyggers ønske om å rive lukehuset, rørgaten og den gamle kraftstasjonen.*
- *Nordlandsmuseet er ikke gjort kjent med planene om å drive «museumskraftverk» før høringsdokumentene ble lagt frem.*

(...)

- *Ved en eventuell utbygging av Galbmejohka kraftverk må det ikke opparbeides veier, bygninger og nye kaiområder som kan ødelegge de synlige kulturminnene fra den tid Hellarmo var endepunkt for Sulitjelmabanen (1893-1914), og omlastingssted fra båt til jernbane.*
- *Det gjøres oppmerksom på at jernbanetraseen inn til Hellarmo er direkte tilknyttet forskriftsfredet vei, FV 830, fra Sjønståfjell tunnel til Sandnes industriområde i Sulitjelma.»*

Nordlandsnett AS uttaler følgende i sitt brev den 10.7.2013:

Nordlandsnett har fått konsesjon til å bygge Salten trafo, men vedtaket er påklaget. De har også søkt om å få bygge om linja mellom Sjønstå og Valljord til ei linje fra Sjønstå til Salten trafo, samt ei linje fra Valljord trafo til Fauske trafo. For at småkraftprosjektene i Fauske skal kunne realiseres må Salten trafo og ny regionalnettforbindelse inn mot denne på plass. Fauske Lysverk AS er områdekonsesjonær. Sulitjelma trafo bygges i disse dager om for transformering mellom distribusjons- og regionalnett. Det skyldes byggingen av Storelvvatn kraftverk. I Sulitjelma trafo vil det også være kapasitet til å ta imot strøm fra Valffarjohka, Oterelva og Galbmejohka kraftverk. De øvrige kraftverkene vil måtte gå mot Fauske trafo, eventuelt etableres det et trafopunkt i Sjønstå koblingsstasjon.

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Nordland skriver følgende i sine brev den 18.12.2013 og 7.4.2014:

FNF Nordland påpeker at belastningen på lokalsamfunnet i Sulitjelma allerede i dag er stort. De er bekymret for dette som følge av forurensning etter gruvedriften og massiv utbygging av vannkraft. De omsøkte elvestrekningene ble tidligere ansett som ulønnsomme for ytterligere kraftutbygging, men dagens el-sertifikatordning har skapt muligheter for ytterligere vannkraftutbygging. Natur og landskapsverdiene er svært hardt presset i området, noe som tilsier at ytterligere påvirkning ikke er ønskelig. De påpeker videre hvor viktig det er å se på samlet belastning av både nye og eksisterende inngrep. FNF Nordland mener NVE har et spesielt ansvar for å legge til rette for at høringsparter skal ha mulighet til å gjøre gode vurderinger i forhold til samlet belastning. De mener vi bør vise en oversikt over hvilke områder med store landskapsverdier, verdifulle naturtyper og økosystemer som har blitt redusert eller forsvunnet helt som følge av tidligere utbygginger i området. De mener kraftoverskuddet generelt er stort i Nordland, og at ytterligere utbygging strengt tatt ikke er nødvendig.

Til den enkelte kraftverkssøknad påpeker FNF Nordland følgende (tilleggsuttalelsene er lagt til for det enkelte kraftverk):

Galbmejohka kraftverk: Prosjektet er konfliktfullt i forhold til tema naturmangfold, siden det er registrert to fossesprøytsoner og en bekkekløft i tiltaksområdet. De stiller seg positive til at utbygger ønsker å tilrettelegge bedre for friluftslivet i området. De støtter verdivurderingen fylkeskommunen har gjort av fossen i Galbmejohka, som er gitt førsteprioritet for bevaring i regionalplanen om småkraftverk i fylket. FNF Nordland er usikker på om viktige kulturminner blir berørt, og mener det er behov for ytterligere undersøkelser i området.

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk: FNF Nordland er kritiske til prosjektet på grunn av tap av villmarkspregede INON-områder, fraføring av vann i fossen «Slipsknuten», som er gitt andreprioritet

for bevaring i regionalplan om småkraftverk i fylket. I tillegg vil utbyggingen redusere vann i en fossesprøytsone. Overføringstraseen vil bli synlig i lang tid framover.

Laksåga kraftverk: FNF Nordland mener tiltaket vil kunne komme i konflikt med naturtypen gråorheggeskog. Spesielt vil fraføring av vannet i Stortverråga virke negativt på denne flommarkskogen. Tiltaket er også i konflikt med en fosseenglokalitet. De viser til at Siso-utbyggingen har fraført betydelige mengder vann fra elva allerede, slik at natur- og landskapsverdier allerede kan ha gått tapt. De er ikke kjent med friluftslivbruken i området.

Etter befaring mente FNF Nordland at dam og regulering av Nedrevatnet kan være noe i konflikt med fiskeinteresser og landskap. De mener det er viktig at utløpet til kraftverket blir lagt slik at det ikke skader gyte- og oppvekstområder for anadrom fisk. Ellers mener de at de gjenværende verdiene må sees på som rest-verdier, og dermed øker i verdi på grunn av tidligere fraføring av vann til Siso.

Oterelva kraftverk: FNF Nordland mener tiltaket er i uakseptabel konflikt med det allmenne friluftslivet og fraråder en utbygging av Oterelva. De er bekymret for tiltakets påvirkning av naturtypen rikt våtsnøleie. Videre mener de fossen øker i verdi fordi den må sees på som en restverdi i området. Den er i tillegg en viktig og svært synlig attraksjon ved hovedstien, som går på langs gjennom Norge. Minstevannføringen vil ikke være tilstrekkelig avbøtende. De er dermed uenige med utreder av den biologiske mangfoldrapporten om at Lomi-utbyggingen skal tillegges vekt av betydning i verdivurderingen av området. FNF Nordland er også kritiske til tap av villmarkspregede INON-områder. De er også kritiske til regulering av Nedre Otervatn.

Sjønståfossen kraftverk: FNF Nordland påpeker at Sjønståområdet er registrert som et svært viktig friluftsområde. De mener det er viktig at ferdsel og annen bruk ikke hindres av naturinngrep. Om konsesjon gis må det skjermes for støy i anleggsperioden.

Etter befaring mente FNF Nordland at NVE måtte legge vekt på at Sjønståelva tidligere hadde vært en god lakseelv, og at det i en eventuell konsesjon måtte pålegges tilstrekkelig minstevannføring for å bevare restverdiene av fisk i elva. De mener dette prosjektet er det minst konfliktfylte i hele Fauskepakka.

Tverråmo kraftverk: FNF Nordland stiller seg kritiske til å tillate inngrep som vil berøre viktige naturtyper i området. Om konsesjon gis må forslaget om økt slipp av minstevannføring, som skissert i den biologiske rapporten, tas med. De er for øvrig ikke kjent med friluftslivbruken i området.

Etter befaring mente FNF Nordland at veibyggingen ville medføre store permanente inngrep. Potensialet for friluftsliv anså de også som stort.

Valffarjohka kraftverk: FNF Nordland påpeker at området er et viktig friluftsområde som er mye i bruk. De er bekymret for hvordan opplevelsen av området vil være i anleggsperioden. Fossekallen vil måtte vike fra enda et område ved en eventuell utbygging av kraftverket.

Etter befaring mente FNF Nordland at eksisterende inngrep i nedre del av tiltaksområdet virket konfliktdempende, men at konflikten med friluftslivet økte jo nærmere inntaksområdet man kom. Videre mente de at kraftverket ville ha lav inndekking av fornybar kraft, og dermed ville fordelene med prosjektet være relativt små.

Sulitjelma og Omegn Turistforening skriver følgende i sitt brev den 13.12.2013:

Foreningen har om lag 450 medlemmer. De har gitt en uttalelse om tre av de omsøkte elvene som kan bli berørt av en utbygging.

Den første elva er Oterelva. Den ligger i umiddelbar nærhet av T-merkede stier ikke langt fra Lomihytta. Hovedstien forbi Lomivatnet er Nordlandsruta/Norge på langs ruta, og en del av E1, en sammenhengende rute fra Sicilia til Nordkapp. Oterelva framstår som den siste markante elva i området etter Lomi-utbyggingen. For turistforeningen er det viktigst å bevare denne fossen av samtlige omsøkte utbygginger.

Den andre elva er Galbmejohka. Hellarmobukta er et unikt område, som er mye brukt til rekreasjon. Galbmejohka med sitt imponerende fossefall er i dag en del av helheten i området, og gir et flott visuelt inntrykk, som etter deres syn må bevares uberørt for fremtiden.

Den tredje elva er Littj Tverråga. Fossen «Slipset» er en signaturelv, og det mest særegne fossefallet på vei opp mot Sulitjelma. Turistforeningen mener dalen og terrenget representerer selve porten inn til de unike naturområdene.

Om konsesjon likevel blir gitt ønsker foreningen en økonomisk kompensasjon til Lomi turisthytte og bygging av ny bru over Oterelva. Om de andre kraftverkene blir bygget ønskes en høyest mulig minstevannføring for at det visuelle inntrykket skal opprettholdes. Foreningen minner om at flere av utbyggingene berører fornminner. Dette gjelder Sjønståfossen, Galbmejohka, Tverråmo og Valffarjohka kraftverk. Det må tas spesielle hensyn her om utbygging gjennomføres.

Sulitjelma jeger og fiskerforening uttaler følgende i sitt brev den 30.11.2013:

Alle de største elvene i foreningens område er utbygget, med unntak av to som er vernet. Fem vann er regulerte. Alle elvene som søkes utbygd betyr mye for de som benytter områdene, og foreningen mener nok er nok. De er imot alle prosjektene.

Sulitjelma historielag oppsummerer følgende i sitt brev den 18.12.2013:

Historielaget viser til at over 60 km av vassdraget i Sulitjelmaområdet er regulert. De konkluderer med følgende: *«Man kan i dag si at tørre elveløp, store steinfyllinger, nedtappede vann og utrygge iser er markante trekk i landskapet i Sulitjelma.»*

Etter at gruvedriften ble nedlagt har næringsutviklingen i Sulitjelma fokusert på reiseliv og turisme. I randsonen av Junkerdal Nasjonalpark ligger Sulitjelma Fjellandsby med 600 hytter og et alpinanlegg. Snøscooterløype over til Sverige er også anlagt. I tillegg finnes flere hundre båtnaust ved alle større vann og oppstillingsplass for 130 campingvogner. Det foreligger planer om flere nye fritidsboliger i området. Mange av hyttene brukes gjennom hele året. Selv om Villumelva ble vernet i 1980 vil det ikke være andre naturlige elver og fossefall tilbake om planene som foreligger blir utbygd. En nedbygging av de få urørte områdene vil være en direkte trussel mot det lokale reiselivsnæringen.

Samiske kulturminner er dårlig kartlagt i området. Dette bør kartlegges bedre før eventuelle inngrep skjer. Kulturminner fra gruvedriften har stor verdi både for museumsvirksomheten og for turistbedriftene. Valffarjohka, Galbmejohka og Sjønståfossen kraftverk berører alle kulturminner av stor regional verdi, og som er viktig for fremtidig formidling.

Historielaget mener alle kraftverkene må avslås for å bevare restene av uberørte områder i Sulitjelmaområdet.

Folkets hus – Sjønstå (FHS) uttaler følgende i sine brev den 16.12.2013:

FHS er imot utbyggingene av Sjønståfossen og Tverråmo kraftverk fordi de ligger tett opp til vernede områder. De er redd for at anleggsfasen kan ødelegge kulturhistoriske minner og natur som ikke vil

være mulig å gjenskape. Tverrelva er allerede overført til Sjønstå kraftverk og burde få slippe ytterligere inngrep. Restene av Sjønståfossen bør også få stå urørt. Om det likevel gis konsesjon ønsker FHS at første del av Fjellveien ryddes for masser som ble liggende igjen etter bygging av fylkesvei 830 på 1970-tallet.

Sulitjelma nærmiljøutvalg skriver følgende i sitt brev den 17.12.2013:

Nærmiljøutvalget mener Sulitjelmaområdet har bidratt nok til fellesskapet med mineralutnyttelse i over 100 år samt fire store kraftutbygginger som skjemma landskapet sommerstid. Sulitjelma er tross dette innfallsporten til Nord-Europas største villmarksområder.

I et nordisk samarbeid om turist- og reiselivsnæringen foreligger det planer om å utvide tursti-tilbudet. Restbakkene blir viktige for å ivareta opplevelsesverdien i Sulitjelma. Nærmiljøutvalget ønsker at verdier som friluftsliv og biologisk mangfold vektlegges mer. De er negativ til alle kraftverkssøknadene i Fauske med unntak av Laksåga kraftverk, og muligens Valffarjohka kraftverk, dersom sistnevnte opprettes som et «museumskraftverk» i den gamle kraftstasjonen i Fagerli.

Generelt mener Sulitjelma Nærmiljøutvalg at opprusting og utvidelse av eksisterende anlegg rundt om i landet er en bedre miljøpolitikk enn å bygge ut småkraftverk som kun gir en marginal gevinst til fellesskapet.

Sulitjelma arbeiderlag uttaler følgende i sitt brev den 15.12.2014:

Arbeiderlaget er skeptisk til mer utbygging i Sulitjelma. Fire store kraftverk i nærområdet holder. Av de omsøkte kraftverkene i Fauskepakka er de særlig skeptiske til Galbmejohka, Oterelva og Kvannelva og Littj-Tverråga. Elvene her er viktige både for naturopplevelsen og for det estetiske. I Laksåga er det viktig å ta vare på oppvekstområdene for laksen. Arbeiderlaget ønsker at verdier som inngrepsfri natur, biologisk mangfold, stillhet, friluftsliv, turisme og folkehelse vektlegges mer.

Hvis noe likevel må bygges ut bør lokalsamfunnet få betydelige verdier tilbake, som for eksempel nytt samfunnshus, forbedret infrastruktur med tryggere vei mellom Finneid og Sulitjelma, økt mobildekning og sikring langs vei. Området må settes ordentlig i stand etter en utbygging, for å unngå varige sår i naturen.

Lakså grunneierlag og Nordal utmarkslag uttaler følgende i sine brev den 4. og 17.12.2013 (tilleggsuttalelse):

Grunneier- og utmarkslaget er opptatt av at veien må utbedres i god teknisk stand, etablere betongdekke på pirkaien, sikre strømforsyning til gårdene, flytting av veien ved Nedrevatnet, erstatning for skog, farbar demning, finne ny egnet plass for massedeponi, terskler på berørt strekning og sikring av helårsvann til husene i Nordalen. De er uenig i vurderingen av konsekvensene for fisk i Nedrevatnet.

I vedlegget trekker de fram isforholdene i Øvervatnet. Isen har blitt gradvis mindre farbar etter hvert som kraftverkene i området er satt i drift. Laksåga grunneierlag og Nordal utmarkslag er redd for at en utbygging av Laksåga spesielt og de resterende kraftverkene generelt kan få en ytterligere negativ innvirkning på isforholdene på Øvervatnet. De er redd det ikke blir mulig å ferdes på isen vinterstid overhodet. Laget ønsker at utbygger påkoster en hydrologisk utredning om de fremtidige isforholdene på vatnet fra NVEs hydrologiske avdeling. I tillegg ønsker Lakså grunneierlag at utbyggerne blir med på et spleiselag.

To enkeltuttalelser er lagt med høringsuttalelsene fra lagene den 4. og 17.12.2013:

- Lise Eline Larsdatter Nordal aksepterer en utbygging av Laksåga kraftverk om Stortverråga tas ut av prosjektet. Hun mener grunneierforholdene ikke er endelig avklart.
- Vidar Larsen er grunneier og har ikke inngått avtale med utbygger av Laksåga kraftverk. Han er positiv til en utbygging.

Lise Eline Larsdatter Nordal har senere i e-post den 17.02.2014 gitt uttrykk for at hun er positiv til en utbygging slik denne er beskrevet i søknaden.

Lakså og Nordal eierlag skriver følgende i sitt brev den 7.12.2013:

De er først og fremst opptatt av isforholdene i Øvervatnet. De er ikke imot bygging av de omsøkte kraftverkene. Eierlaget har følgende krav til søkerne:

«De er med på ett spleiselag med SKS og dekker 1/3 av omkostningene med å sikre vintervei over isen fra Solvik og til Lakså. Det i denne sammenheng snakk om ferdsel med snøskuter. For ferdsel med tyngre kjøretøy må den enkelte selv trygge isen. Viser det seg at isen på sikt blir helt ubrukbar for ferdsel til Lakså og dette kan kobles til kraftutbyggingen, kan det være andre måter å avhjelpe problemet på. Dette vil vi forbeholde oss retten til å komme tilbake til.»

Sverre Pettersen uttalte i e-post den 9.12.2013:

Han er imot utbygging, og mener den samlede belastningen er stor og at Sulissamfunnet har bidratt nok med sine 4 store kraftverk som regulerer det meste av elver og fjellvann av en viss størrelse. Han mener at vassdragene som nå søkes utbygget er de eneste gjenværende uberørte vassdragene av noen størrelse i dalføret, og trekker særlig fram Kvannelva/Littj Tverråga, Laksåga, Oterelva og Galbmejohka. Kraftutbyttet er også lite, mener han. Om Valffarjohka mener Pettersen at utbyggingen kan aksepteres under forutsetning av at det gamle kraftverket i Fagerli blir etablert som museumskraftverk. Han mener et museumskraftverk vil passe godt inn sammen med Gruvemuseet og andre industrielle kulturminner i området. Kulturminnene blir ikke vedlikeholdt og det vil være bra med aktivitet som kan bidra til å hindre forfall.

Cato A. Hultmann uttalte i e-post den 28.11.2013:

Han er negativ til alle søknadene. Han har sendt inn flere bilder til NVE. Sulisområdet har fra før mange store kraftutbygginger, det har vært kraftverk fra 1893. Balvatn og Doro ble regulert fra 1914. Kraftutbyggingen fortsatte, særlig på 1970-tallet. Sulitjelmavassdraget har gitt nok av sine verdier til storsamfunnet, uten å få særlig mye tilbake. Småkraftverk viser seg å ha større miljøkonsekvenser enn store kraftverk, blant annet er tapet av INON-områder mye større per produsert enhet. Inngrepene blir store og det meste av vannføringen forsvinner. De gjenværende vassdragene har alle sin sjarm og tilfører landskapet variasjon. Framtidige generasjoner må få oppleve rennende vann nedover fjellsidene, det er en verdi som er vanskelig å tallfeste, men en naturrikdom som må ivaretas.

Frøydis Einset uttalte i e-post den 12.12.2013:

Hun er negativ til alle prosjektene. Hun mener Sulissamfunnet har gitt nok og at de få gjenværende elvene må få være uberørte. Fraføring av vann vil ha stor konsekvens for landskapet, og viser til områdets verdi for friluftsliv, både lokalt og i et større perspektiv med verneområder på norsk og svensk side. Samlet vil det bli store inngrep og tap av verdifull natur.

Karl H. Kristoffersen uttalte i e-post den 16.12.2013:

Han peker på samlet belastning og verdien av de gjenværende elvene for rekreasjon, folkehelse og landskapsopplevelse. Han synes det er vanskelig å vurdere prosjektene opp mot hverandre, ettersom alle elvene har sine kvaliteter. Videre påpeker han at de største og vakreste elvene og fossene allerede er borte. Han mener Sulissamfunnet har gitt nok og at søknadene bør avslås.

Svein Sigvang uttalte i e-post den 8.12.2013:

Friluftslivet i Sulitjelma har lange tradisjoner. Allerede de første engelske fotturistene som kom til Nord-Norge i 1870-åra hadde Sulitjelma-fjellene som et av sine mål. Sulis har etter hvert blitt et sentralt sted for fotturisme. Antall norske og utenlandske fjellvandrere som følger rutene i dette området øker for hvert år. Naturen i Sulis har bidratt med store verdier fra gruvedrift og kraftutbygging. Det er opplest og vedtatt at friluftsliv fremmer folkehelsen, og at det har en viktig plass i norsk helse- og sosialpolitikk. Man skulle tro det ble satset på å få folk ut, og fosser og breer er særlig viktige trekkplastre. Det satses for lite på energisparing og for mye på utbygging. Økonomien i «det frie marked» bestemmer for mye. Og utviklingen er ikke mulig å snu når en oppdager at en har gått for langt. Sigvang er negativ til utbyggingene.

Leif Håkestad uttalte via webskjema den 9.12.2013:

Han er på generelt grunnlag imot mer utbygging av vassdragene i Sulitjelma. Han påpeker at Sulis er et viktig fritids- og rekreasjonsområde, og at elvene og fossene er viktige elementer.

Høringsuttalelser som bare gjelder enkeltsaker

Kvanneva – Littj Tverråga

Arnold Stormo uttalte i e-post den 10.11.2013:

Han er positiv til utbyggingen. Han bor på Stormo og ser fordeler ved å få bedre atkomst til eget hus og til fritidsboliger i nærheten. Han er avskåret fra fylkesveien 2-3 uker i året. Han mener vannføringsreduksjonen i Littj Tverråga vil være liten.

Galbmejohka

Marit Sigvang uttalte i brev datert den 5.12.2013:

Hun er imot utbygging. Hun trekker frem 7 hovedargumenter, blant annet viktigheten av turområder i nærmiljøet for folkehelse og rekreasjon, hvor fossen blir en viktig del av turopplevelsen, at området ved Hellarmovatnet er populært og brukes av både lokale og folk lenger unna, i tillegg til å være et stoppested for turister. Potensialet for økt bruk er også til stede. Stien rundt vannet byr på mye historie og hele Hellarmo-området er viktig i kulturminnesammenheng. Kulturminnene vil bli ødelagt i en utbygging. Fossen i Galbmi er en av to høyt prioriterte fosser i kommunen. Den andre er fossen «Slipsknuten» i Littj Tverråga, I tillegg til argumentene mot akkurat Galbmejohka kraftverk trekker hun også fram den samlede belastningen i Sulitjelmafjellene, med tanke på tidligere vannkraftutbygginger. Tre elver med høye, mektige, godt synlige fosser er allerede forsvunnet. Galbmi er den eneste gjenværende uutbygde foss av en viss størrelse i indre del av Sulitjelmadalen. Har lagt ved kart som viser tidligere utbygginger.

Inger Håkestad uttalte via webskjema den 9.12.2013:

Hun er imot utbygging av Galbmejohka kraftverk. Hun mener de gjenværende uregulerte fossene er viktig i dalen og at fossen i Galbmi er en perle i sommerhalvåret. Håkestad uttaler at kraftutbygging har rasert Sulitjelmafjellene og at det som er igjen bør få være i fred, slik at det blir en balanse mellom flere interesser.

Tove Wensell uttalte i e-post den 10.12.2013:

Hun er imot utbygging av Galbmejohka kraftverk. Hun legger vekt på elvas visuelle verdi og friluftslivsmulighetene ved Hellarmovatnet, hvor fossen er en viktig del av naturopplevelsen. Den samlede belastningen på Sulisvassdraget er stor, og Sulis har ofret nok. Pyntefossene må få renne fritt.

Bjarne Aronsen uttalte i e-post den 17.1.2.2013:

Han er imot utbygging. Han legger vekt på fossens betydning for lokalbefolkningen og mulighetene for turisme og reiseliv- Fossen er lett tilgjengelig og turister stopper ofte for å se på den. Fossen og området rundt kan tilrettelegges bedre for både fastboende og turister, men da bør man kunne presentere en urørt Galbmejohka. Verdien av fossen økes også ettersom den er en av få gjenværende i Sulitjelmaområdet.

Valffarjohka

Sametinget har i brev datert 16.10.2014 i brev til SulisKraft AS med kopi til NVE formidlet at det er registrert et kulturminne – et beingjemme – som vil bli direkte berørt av planlagt rørgatetraseen for Valffarjohka kraftverk. For at det skal være mulig å realisere en utbygging må det enten gis en dispensasjon fra kulturminneloven, eller rørgatetraseen må endres.

Oterelva

Laponiaforvaltningen uttaler følgende i sitt brev den 17.12.2013:

«Höringsuttalelse från Laponiatjuottjudus angående Otterelva kraftverk

Laponiatjuottjudus bedömer at rennaringen ska ha förutsättningar att utvecklas så som den alltid har gjort. Rennaringens behov av att verka och utvecklas på ett miljöanpassat sätt och dess behov av en fungerande infrastruktur ska säkerställas. Med denna bakgrund anser Laponiatjuottjudus att söknaden om tillåtelse att bygga Otterelva kraftverk bör följa Luokta Mavas sameby och Tuorpons samebys rekommendationer eftersom kraftverket kan få effekter på två av de kriterier som värdsarvet Laponia vilar på.»

Jokkmokk kommune uttaler følgende i brev den 14.11.2013:

”(…)

De planerade objekten har ingen fysisk påverkan på vatten- eller markområden inom Jokkmokks kommun, Jokkmokks kommun har därför inga synpunkter ur mark och vattensynpunkt.

Det är dock av vikt att den renskötsel som bedrivs inom det berörda området av Tuorpon och Luokta Mavas samebyar kan fortgå utan hinder även i framtiden, berörda aktörer för respektive anläggning bör därför ha nära kontakt med dessa samebyar för att lösa eventuella problem som kan uppstå på grund av de planerade anläggningarna.

Anlågginge av vattenregleringsverksamhet skapar ofta problem för att bedriva renskötsel då vattenvägarna blir osåkra att färdas på under vintertid för både djur och människor. Konsekvensen blir ofta ett merarbete för renskötseln. Det krävs ofta arbete i form av nya stängsel, man kan bli tvungen att nyttja helikopter för samling och drivning då markfärsdel blir för farlig eller helt oframkomlig i de områden som påverkas av vattenregleringen.»

Naturvårdsverket har i en e-post den 21.10.2013 opplyst at søknaden om Oterelva kraftverk fra deres side ikke blir behandlet etter Espookonvensjonen. Naturvårdsverket sendte den 17.10.2013 et brev til berørte svenske myndigheter og samebyer hvor de orienterte nærmere om dette forholdet.

Marit Sigvang uttalte i brev datert den 5.12.2013:

Hun er imot en utbygging av Oterelva kraftverk. Hun viser til områdets verdi for friluftsliv, og konkretiserer turmulighetene og bruksvariasjonen med et rikt materiale av kart og bilder. Fossen i Oterelva er godt synlig fra flere viktige stier som er populære blant turgåere fra inn- og utland, blant annet E1/Europa på langs, og Nordkalottruta. For opplevelsen av landskapet i friluftslivet er fossen viktig å ta vare på. Villmarkspreget og tap av INON nevnes også.

Inger Anne Sigvang uttalte i e-post den 30.11.2013:

Hun er imot en utbygging av Oterelva kraftverk. Det begrunnes i friluftsliv og naturopplevelser for både lokale og tilreisende fra inn- og utland. En av verdiene er at landskapet oppleves vilt og urørt.

Merknader til justerte planer

Etter befarings ble justerte planer for Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk og Tverråmo sendt på begrenset høring til alle parter som tidligere hadde uttalt seg i sakene

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk

Fylkesmannen i Nordland uttaler i sitt brev datert 29.8.2014 at søker har gjort en god jobb med tanke på avbøtende tiltak. De registrerer at inngrepene i fjellet reduserer ulempene for landskap og reindrift. De foreslåtte endringene er likevel ikke avgjørende for Fylkesmannens vurdering av saken. En utbygging vil fremdeles berøre Littj Tverrågas verdi som regionalt viktig landskapselement. Inngrep i et tidlig vårbeite/kalvingsland for rein vil fremdeles være svært konfliktfylt. Store deler av reindriften områder er enten utbygd eller tatt i bruk til rekreasjon. De gjenværende urørte områdene er derfor ekstra viktig å ta vare på for reindriften. Med bakgrunn i tiltakets påvirkning på landskap og reindrift opprettholder fylkesmannen sin innsigelse i saken.

Statens vegvesen region nord uttaler i brev datert 23.7.2014 at de ikke har noen merknader til planendringene, men viser til sin tidligere uttalelse fra 20.11.2013.

Tverråmo kraftverk

Nordland fylkeskommune uttaler i brev datert 4.12.2014 at de ikke har nye merknader i saken.

Sametinget skriver i brev datert 04.11.2014 at planendringene ikke gir grunnlag for å trekke innsigelsen, men de ønsker å konsultere også om planendringen.

Statens vegvesen region nord uttaler i brev datert 10.11.2014 at de ikke har noen merknader til endret trasé, men viser til sin tidligere uttalelse fra 20.11.2013.

Folkets hus – Sjønstå (FHS) uttaler i brev den 6.11.2014 at de er svært kritiske til endringer av adkomstvei til kraftstasjon for Tverråmo kraftverk. FHS mener utbyggingsforslaget vil rasere Fjellveien.

Søkernes kommentarer til høringsuttalelsene

Søkernes kommentarer er forkortet av NVE og er kun gjengitt der det foreligger viktige momenter i saken. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

Laksåga

Nordkraft AS har kommentert høringsuttalelsene i brev datert 27.03.2014. Vi oppsummerer kommentarene som følger:

Søker viser til at det gjennom detaljplanen vil bli tatt hensyn til en del forhold som er forutsatt av Fauske kommune og fylkeskommunen, mens det henvises til NVE når det gjelder problemstillinger knyttet til sikkerhetsforholdene ved sperredammen i Nedrevatn og til spørsmålet om konsesjonskraft.

Når det gjelder innsigelsen fra Fylkesmannen, er søker ikke uenig når det gjelder de faglige forhold, men mener det må gjøres en vurdering av de aktuelle naturtypene i forhold til sammenlignbare forekomster i regionen.

Søker mener at en utbygging av Laksåga kraftverk vil ha begrensede konsekvenser for reindrifta i området. For øvrig er de kjent med utredningsplikten når det gjelder kulturminner. De stiller seg uforstående til innsigelsen fra Sametinget, og viser til at reindriftsforvaltningen ikke har innsigelse knyttet til disse interessene.

Når det gjelder isforholdene på Øvervatnet, mener søker at Laksåga kraftverk ikke vil påvirke disse. De vil likevel kunne bidra til å sikre vintervei over Øvervatnet dersom det er behov for dette i forbindelse med en ev. utbygging.

Sjønståfossen

Nord-Norsk Småkraft AS kommenterte høringsuttalelsene i e-post den 21.3.2014. Vi oppsummerer kommentarene slik:

Det er omsøkt en omkjøringsmulighet, og Fjellveien var et alternativ. Det er mulig å etablere omkjøring uten bruk av Fjellveien. Alternativt kan rørgata legges utenfor den perioden i sommermånedene (juni-september) som er viktigst for adkomst til Sjønstå gård. Sjønstå gård med verneområde skal ikke berøres. Eksisterende veier som blir brukt skal settes i opprinnelig stand etter bruk.

I den grad anleggsarbeidet kan påvirke reindriften vil Nord-Norsk Småkraft AS samarbeide med distriktet for å finne løsninger. De vil også søke nødvendige tillatelser fra Statens vegvesen. Utbyggingen vil ikke påvirke isforholdene på Øvervatnet. Området er tidligere berørt og er ikke et typisk turområde.

Tverråmo

Blåfall AS har i brev datert 25.03.2014 kommentert høringsuttalelsene som gjelder Tverråmo kraftverk. Vi oppsummerer kommentarene som følger:

Søker etterlyser dokumentasjon på Fylkesmannens synpunkter når det gjelder bunndyrfaunen i Tverrelva. Søker er ikke enig i Fylkesmannens vurdering av forholdet, og henviser til undersøkelser gjennomført i nabovassdrag.

Søker mener det ikke er økonomisk realiserbart å flytte kraftstasjonen ovenfor de registrerte fossesprøytonene, men åpner for å øke minstevannføringsslippet fra 200 til 300 l/s om sommeren. I sine kommentarer til Fylkesmannen, fylkeskommunen og FNF Nordland sine uttalelser, viser det ellers til at de fysiske inngrepene ikke vil berøre de verdifulle naturtypene.

Som kommentar til Folkets Hus – Sjonstå og Sulitjelma og Omegn Turistforening, skriver søker at en utbygging ikke vil berøre Fjellveien, slik FHS frykter. Det blir også gitt uttrykk for at det ikke er aktuelt å gjennomføre oppryddingstiltak som ikke har sammenheng med en utbygging av Tverråmo kraftverk.

Søker har etter befaringen presentert et nytt hovedalternativ for tilkomst til kraftstasjonen som omfatter Fjellveien.

Lakså og Nordal eierlag frykter at isforholdene på Øvervatnet skal bli påvirket bl.a. av en utbygging av Tverråmo. Søker avviser at en utbygging av Tverråmo vil ha innvirkning på dette forholdet.

Søker bemerker til reindriftsforvaltningens uttalelse at rørgaten skal graves ned og anleggsveien til inntaket tilbakeføres i tillegg til at veien til kraftstasjonen skal stenges med låst bom.

For øvrig vil søker ha god dialog med Balvatn reinbeitedistrikt før og under en utbygging, og vil overholde ev. pålegg om kulturminneundersøkelser i influensområdet. Søker aksepterer også vilkårene som er forutsatt i Fauske kommunes vedtak.

Kvannelva og Littj Tverråga

Småkraft AS svarte på høringsuttalelsene til Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk i brev den 24.3.2014. NVE oppsummerer kommentarene slik:

Hvis det blir gitt konsesjon vil Småkraft AS søke Statens vegvesen om nødvendige tillatelser. Fauske kommune mener tiltaket utløser konsesjonskraft. Småkraft AS avviser det og mener kommunen må ha feiltolket regelverket. For å ta hensyn til landskap, biologisk mangfold og reindrift foreslår Småkraft AS følgende endringer i prosjektet: 1) vannvei hovedsakelig i fjell, 2) økt minstevannføring, 3) et bekkeinntak utelates og 4) slukeevnen økes. Endringene øker kostnadene, men prosjektet vil fortsatt være lønnsomt.

Galbmejohka

SulisKraft AS svarte på høringsuttalelsene til Galbmejohka_kraftverk i e-post den 21.3.2014. NVE oppsummerer kommentarene slik:

Mange har kommentert at Galbmejohka er en viktig foss. Nettopp av den grunn er slukeevnen satt lavere enn for tilsvarende prosjekter, slik at det blir mer overløp og vann i fossen. I snøsmelteperioden, da fossen er på sitt største, vil vannføringen være mange ganger større enn slukeevnen, og uttaket vil ikke merkes. Viktige kulturminner vil ikke bli berørt. Ingen objekter skal fjernes, men heller tas frem og presenteres. Søker mener reindrifta bare vil påvirkes i anleggsperioden. Inntaket vil ikke bli til hinder. Hvis det blir gitt konsesjon vil SulisKraft AS søke Statens vegvesen om nødvendige tillatelser.

Valffarjohka kraftverk

SulisKraft AS svarte på høringsuttalelsene til Valffarjohka kraftverk i brev den 21.3.2014.

Søker mener inngrepene ved bygging av Valffarjohka kraftverk vil bli små. De lover god arrondering etter anleggsperioden. Primærideen ved å bygge Valffarjohka kraftverk er å kunne bidra til å ta vare på kraftverkshistorien på Fagerli. De viser til at dette ble tatt frem i rapporten «*Kulturhistorie/museumsdrift og Næringsutvikling i Sulitjelma*» hvor Nordlandsmuseet også deltok i 2011. Søker er klar over at friluftslivet vil bli noe forstyrret i en anleggsperiode, men at tiltaket har små konsekvenser for natur og miljø generelt. Videre mener de reindriften vil bli lite berørt fordi tiltaket er sentrumsnært. Noe forstyrrelser i anleggsperioden vil kunne forekomme. Sumvirkninger overlater de til NVE å vurdere. Videre mener søker at isforholdene på Øvervatnet ikke vil bli påvirket av en utbygging av Valffarjohka kraftverk.

Oterelva kraftverk

SulisKraft AS svarte på høringsuttalelsene til Oterelva kraftverk i brev den 21.3.2014.

Søker mener sommermånedene er den perioden på året hvor Oterfossen er mest spektakulær. Da er vannføringen 3-4 ganger større enn kraftverkets vannforbruk. De mener fossen vil framstå som levende og dynamisk også etter en utbygging. Videre viser de til at tiltaket legges i et allerede berørt område. Tiltaket blir liggende ved bredden av Lomivatnet, som reguleres med 59 m og om lag 1,5 km fra nærmeste kraftverk, som er Storelvvatnet kraftverk. Inngrepene til Oterelva kraftverk mener de blir små, ved at vannveien legges i tunnel, det bygges en liten terskel i utløpet av Nedre Otervatn og at kraftverket trekkes inn/ned i terrenget. SulisKraft AS mener reinens trekkemønster ikke vil bli nevneverdig påvirket av dette utenom anleggsfasen. Søker ønsker et samarbeid med Balvatn reinbeitedistrikt slik at byggefasen skal berøre reindriften minst mulig. Videre mener de at kraftverket vil bidra positivt til friluftslivet ved at elva skal kunne krysses på en enklere måte etter en utbygging. Det vil bli et fint turmål for de med kortere rekkevidde. Sumvirkninger overlater de til NVE å vurdere. Videre mener søker at isforholdene på Øvervatnet ikke vil bli påvirket av en utbygging av Oterelva kraftverk.

Innsigelser og innsigelsesmøter

Fylkesmannen i Nordland har reist innsigelse til Laksåga, Kvannelva og Littj Tverråga, Galbmejohka og Oterelva kraftverk. Nordland fylkeskommune har reist innsigelse til Kvannelva og Littj Tverråga og Oterelva kraftverk. Sametinget har reist innsigelse til alle søknadene med unntak av Sjønståfossen kraftverk.

NVE avholdt innsigelsesmøte med Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune den 5.11.2014. Møtene skulle avklare om det er mulig å gjøre endringer i prosjektet, eller stille krav om avbøtende tiltak, som ville medføre at innsigelsene kunne trekkes. NVE har også hatt innsigelsesmøte og konsultasjon med Sametinget den 2.12.2014.

Det er utarbeidet et omforent referat fra innsigelsesmøtet med Fylkesmannen og protokoll fra innsigelsesmøte/konsultasjon med Sametinget. Fylkeskommunen har i etterkant av innsigelsesmøtet gitt søknaden om Kvannelva og Littj Tverråga ny behandling.

Innsigelsesmøtene har ikke ført til at noen av innsigelsene er trukket. Dersom NVE gir tillatelser der det foreligger innsigelser, vil sakene sendes til departementet for endelig avgjørelse om ikke innsigelsen trekkes innenfor normal klagefrist på tre uker.

NVEs vurdering

Landskap

Prosjektene i Fauskepakka ligger hovedsakelig i landskapsregion 32, Fjordbygdene i Nordland og Troms, underregion Skjerstadfjorden. De følgende beskrivelsene av regionen er hentet fra «*Nasjonalt referansesystem for landskap*»¹ (Puschmann 2005). Regionen er kjennetegnet av et tydelig fjordtrau og strandflater med en viss kulturpåvirkning. I bakgrunnen ruver ofte store fjell, gjerne med innslag av små botnbreer. Vassdragene i regionen er oftest korte og uten høye fossefall, men enkelte fjorddaler har storslagne fosser. Kontrastene i landskapet er ofte store, og hellingen på skråningene varierer fra slake åsflater til stupbratte fjellsider. Ofte skjærer korte fjordarmer ut fra hovedfjorden, og fortsetter som dype u-daler inn i høyfjellet rundt. I områder med alpine former er stupbratte fjellsider og flåg vanlig. Som regel blir høydeforskjellen mellom sjøflate og fjelltopp større dess lenger fjordene trenger inn i landet. De omkransende landformene til disse lengste fjordene veksler fra mer rolige avrunda ås- eller lavfjellsformasjoner, som i underregion Skjerstadfjorden, til mer alpint ville og opprevne tindepreg.

I tillegg til landskapsregion 32 kommer prosjektene så vidt i berøring med to andre regioner. Den ene er region 36, høgfjellet i Nordland og Troms, som øvre del av prosjektområdet til Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk strekker seg opp mot. Den andre er region 17 – breene. Inntakene til Oterelva og Laksåga kraftverk nærmer seg henholdsvis breene Sulitjelmaisen, og Blåmannsisen. Ettersom de to regionene berøres i så liten grad, beskriver vi dem ikke videre her.

Det er ca. 26 km i luftlinje fra Laksåga i vest til Oterelva i øst. **Laksåga kraftverk** er planlagt i Norddalen, en dal uten veiforbindelse. Adkomst er med båt over Øvervatnet. Landskapsmessig har Laksåga liten forbindelse med de andre elvene i Fauskepakka. Som en del av Siso-utbyggingen ble ca. 40 % av tilsiget til Laksåga fraført via en takrenneoverføring. Til dette arbeidet ble det bygget en anleggsvei innover Norddalen til østsida av Nedrevatnet. Veien er i dag en enkel grusvei med gress i midten. Norddalen er i nedre del en frodig dal, stedvis med strutseving og gråor-heggeskog langs elveløpet. I øvre del har elva flere markante fosser, og elva er for det meste godt synlig og lett tilgjengelig fra veien. Oppe ved Nedrevatnet nærmer man seg skoggrensa, og vannet ligger omringet av høye fjell med bratte flåg. Bakenfor ligger Blåmannsisen. Ved utløpet fra Nedrevatnet har elva dannet flere store og små jettegryter. Stortverråga, som er planlagt overført og utnyttet i Laksåga kraftverk, renner i ei stor, dyp kløft med svært bratte sider dekket med frodig blåbær-, småbregne- og høgstaudeskog. Norddalen var tidligere bebodd, og nede ved Øvervatnet finnes en del bebyggelse. Husene er nå i bruk som fritidsboliger. Bebyggelsen tar slutt et godt stykke nedenfor planlagt kraftstasjon. Et nytt bygg her vil kreve god landskapstilpasning.

På motsatt side av Øvervatnet for Laksåga ligger utløpet fra Sjonståelva. **Sjonståfossen kraftverk** er planlagt med kraftstasjonsbygning om lag 700 meter fra utløpet. Sjonståelva renner bratt over berg og stor stein på det meste av utbyggingsstrekningen. Inntaket er planlagt i eksisterende terskel, og her er elva lett synlig fra hovedveien til Sulitjelma. Videre forsvinner elva under veien, ned Sjonståfossen og ut av syne. Rørtraseen er lagt langs eksisterende veier, men det er dels smalt og vil kreve en del sprenging. Ned til kraftstasjonen skal røret gå under høyspentlinjene i en frodig bakke som er bratt, og traseen vil bli noe sidebratt. Kraftstasjonen vil ikke bli synlig fra Øvervatnet, og heller ikke fra Sjonstågård. (Gården er omtalt under kapitlet Kulturminner og kulturmiljø.) Landskapet her er i stor grad

¹ Puschmann, O. 2005 - Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. NIJOS-rapport 10/2005.

preget av inngrep som veier og kraftlinjer. Mellom Sjønstågårdveien og elva er det tett krattskog. På strekningen åpner dalen seg opp mot Øvervatnet.

Videre innover Sjønstådalen er **Tverråmo kraftverk** planlagt. Prosjektet ligger i en sidedal på nordsida av Sjønståelva. Terrenget som vannveien er planlagt i består av skogkledd li som stedvis er bratt, men som også har flatere, mer åpne partier med myr. Elva veksler mellom rolige partier og bratte stryk, og er delt i to løp på en stor del av utbyggingsstrekningen. Tverrelva er ikke et spesielt markert landskapselement, og ingen av fossefallene eller strykene i Tverrelva er synlig på avstand. I nærområdet er imidlertid elva et landskapselement som bryter opp og tilfører kvaliteter som lyd og bevegelse. Nedre del av Tverrelva er ført inn på driftstunnelen til Sjønstå kraftverk.

Overføringsinntaket er bygget veiløst, og kraftstasjonen er planlagt like oppstrøms dette. Derfor blir det behov for vei dimensjonert for semitrailer helt inn dit. Det er foreslått to ulike veitraseer. Mellom Sjønstå og Hellarmo går den gamle Fjellveien, et viktig kulturminne med friluftslivsverdi.

Veialternativ 1 er å utvide Fjellveien fram til den krysser Tverrelva og legge veien opp langs elva derfra. Alternativ 2 er en vei som går bratt i slynger opp lia fra Tverråmoen og deretter innover dalen noe høyere enn alternativ 1. Landskapsmessig vil særlig alternativ 2 utgjøre et stort inngrep. Siden Sjønstådalen er så smal og svingete vil veien bare være synlig fra hovedveien en kort strekning, men fra Fjellveien og områdene innover langs Tverrelva vil den bli svært markant. Alternativ 1 vil på den andre siden utgjøre et inngrep i Fjellveien. Dette blir diskutert mer senere i vedtaket, under kapitlene Friluftsliv og Kulturminner og kulturmiljø

Innenfor Tverråmoen kommer man rundt svingen og ser fossen i Littj Tverråga. Fossen blir også kalt Slipsknuten eller Slipset. **Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk** er planlagt her. Littj Tverråga har iøynefallende fosser i midtre del. Kvannelva synes mer som et «brudeslør» ved stor vannføring, den har ikke fritt fall men renner svært bratt over sva og bergknauser. Begge elvene er eksponert mot dalen, og særlig Littj Tverråga utgjør et svært tydelig landskapselement. Prosjektet var opprinnelig planlagt med nedgravd rørgate, men det har senere blitt endret til tunnel og sjakt, og det er det vi forholder oss til videre. Dermed vil terrenginngrepene i liten grad bli synlige fra Sjønstådalen. I nedre del er det frodig vegetasjon som vil skjule tunnelpåhogg, rørgate og kraftstasjon. Inntakene er planlagt på fjellet og vil heller ikke bli synlige fra dalen. De vil ligge i snaufjellet, men ikke bli eksponert over et stort område.

Videre innover dalen kommer elva Galbmejohka ned fra nord. Den danner en stor og mektig foss som er svært synlig, særlig hvis man kjører vestover. Her er **Galbmejohka kraftverk** planlagt. Også dette er planlagt med tunnel, slik at terrenginngrepene blir begrenset. Inntaket plasseres over tregrensa, men vil ikke være synlig fra Langvassdalen. Området ved planlagt inntak er vanskelig tilgjengelig og derfor i liten grad i bruk til friluftsliv. Landskapet er åpent og med avrundede former som inntaksområdene i Kvannelva og Littj Tverråga, ikke omkranset av høye fjell som ved Nedrevatnet eller Nedre Otervatn. Ved kraftstasjonsområdet er det krattskog og granplantefelt, og elva deler seg i flere løp i den nedre delen.

Valffarjohka kraftverk er planlagt i tettstedet Sulitjelma, med aggregat inne i den gamle Fagerli kraftstasjon. Landskapet her er preget av både bebyggelse og tidligere tiders industri. Langs nedre del er elva forbygd, det finnes en større massetipp og i tillegg deponier med slagg eller annet avfall fra gruvedriften. Den gamle kraftstasjonen har vært åpen som en del av Nordlandsmuseet og driftet av dem. Gruvemuseet ligger like ved siden av, og kraftstasjonen inngår i et kulturmiljø med industrivirksomhet. Videre går elva gjennom ei snorrett og markert bekkeløft med loddrette sider før den stiger opp forbi skrinne og karrige fjellknauser. Vegetasjonen i Sulitjelma forsvant nesten helt på grunn av svovelutslippene fra gruveindustrien, men er nå i ferd med å etablere seg igjen.

Oterelva renner fra Otervatn til Lomivatn, og **Oterelva kraftverk** er det østligste og høyestliggende prosjektet i Fauskepakka. Det er planlagt med hele vannveien i tunnel, slik at terrenginngrepene vil bli begrenset. Kraftstasjonsbygningen og vei langs vannet inn til kraftverket vil utgjøre de største inngrepene. Landskapet her oppe skiller seg i stor grad fra landskapet i Langvassdalen og Sjønstådalen. Prosjektområdet ligger godt over tregrensa, omgitt av høye, skrinne fjell. Oterelva med fossen ned mot Lomivatnet blir et naturlig fokuspunkt. Lomivatnet er et stort vann som er reguleringsmagasin for Lomi kraftverk. Reguleringshøyden er 59 meter, og reguleringssonen er tydelig fra nokså få meters nedtapping. Ved vannet ligger den lille turisthytta Lomihytta, og Storelvvatnet kraftverk er under bygging i vestenden av vannet. I dette landskapet er Oterfossen et markant og viktig landskapselement som har stor verdi.

I «*Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*» er landskap et av temaene som er vurdert. Prosjektene ligger i vannområde Skjerstadjorden. I planen står følgende:

«I Skjerstadjorden er det seks landskapsområder som er gitt stor verdi. Dette er Bliksvær, Sjunkan-Misten, Suliskongen, Junkerdalen, Saltfjellet-Svartisen landskapsvernområde samt Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Av disse områdene er det bare Suliskongen som ikke er omfattet av en form for vern.» Suliskongen er et aktuelt område å vurdere i forbindelse med søknad om Oterelva kraftverk, men da som en del av undertemaet friluftsliv og reiseliv lenger bak. Innen tema «fjordlandskap» er Skjerstadjorden gitt liten verdi.

Det finnes sju prioriterte fosser i Skjerstadjorden-området. Av disse ligger tre fosser innenfor vernede områder. Fossene er prioritert i kategoriene 1, 2, 3 og regional. To fosser er gitt prioritet 1, nemlig Ingeborgfossen i Saltdal (vernet vassdrag) og fossen i Galbmejohka, som vil bli påvirket i Galbmejohka kraftverk. Fossene med prioritet 2 er Kjemåfossen i Saltdal (vernet vassdrag) og fossen Slipsknuten i Littj-Tverråga, som vil bli påvirket ved bygging av Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. De resterende tre prioriterte fossene ligger i Saltdal kommune.

Søknadene i småkraftpakke Fauske ligger i et område som i stor grad er preget av menneskelig påvirkning, både fra gruvedrift og vannkraftproduksjon. Samtidig er landskapet mektig, og kjenner man ikke stedets historie blir ikke påvirkningen påtakelig før man kommer til Sulitjelma sentrum. Dalen er smal, med bratte lier på begge sider. Ved Langvatnet åpner landskapet seg, slik at det er mulig å få oversikt. De høye fjelltoppene i Sulitjelmamassivet ser man ikke før man kommer et stykke opp fra dalen. Oppe ved Lomivatnet, der Oterelva kraftverk er planlagt, har omgivelsene endret seg fra den smale dalen med skogkledte sider til et høyfjellslandskap med vidt utsyn og et vilt preg. Noen av vassdragene som er søkt utbygget er tidligere fraført vann, som Laksåga, Sjønståfossen og Valffarjohka. I Tverråmo kraftverk vil vannet fra kraftstasjonen gå videre i overføringen til Sjønstå kraftverk. Galbmejohka, Kvannelva, Littj Tverråga og Oterelva har alle utløp til et regulert vassdrag. Noen steder synes tidligere inngrep godt. For eksempel går Sjønståelva tørr like nedstrøms inntaket til Sjønstå kraftverk. Lomivatn, som Oterelva drenerer til, kan reguleres med inntil 59 meter. Valffarjohka har utløp i Sulitjelma sentrum, ved siden av den gamle Fagerli kraftstasjon som ble bygget i 1893. Galbmejohka renner ut i Hellarmovatnet, hvor det finnes flere ulike kulturminner og rester etter kaianlegg og jernbane. Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk og Tverråmo kraftverk er de prosjektene som etter NVEs mening ligger i det mest urørte terrenget. Landskapsverdier knyttet til friluftsliv blir diskutert under tema friluftsliv.

Terrenginngrepene vil variere sterkt mellom prosjektene. Både Oterelva, Galbmejohka og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk er planlagt med tunnel på så å si hele strekningen, og det blir dermed lite synlige rørtraseer. De største terrenginngrepene i de tre prosjektene vil være knyttet til tunnelpåbygg,

veier og tipper/massedepionier. Inntaksdammene er alle planlagt bygget veiløst. I både Valffarjohka og Laksåga kraftverk er det planlagt en kort, boret tunnel i øvre del. Videre er det planlagt nedgravde rørgater. Rørgata til Valffarjohka vil gå i svært skrint terreng med mye fjell i dagen og dels kupering på tvers av rørgata. Her vil terrenginngrepene til dels bli store. Rørgata til Laksåga kraftverk vil i hovedsak følge eksisterende grusvei, og vil utgjøre et mye mindre terrenginngrep. Her vil nedre del av rørgata og kraftstasjonsbygningen gi de største terrenginngrepene, med rørgate nedsprenget over berg nær elva. Bygging av Sjonståfossen kraftverk vil kreve nokså store inngrep. Det er til dels svært smalt, og det må påregnes en del sprenging i øvre del av traseen. Her følger imidlertid inngrepet eksisterende fylkesveg og Sjonstågårdveien, hvor landskapet allerede er sterkt påvirket. Terrenginngrepene forbundet med Sjonståfossen kraftverk vil bli store, men konsekvensene for landskapet vil likevel være relativt små. Tverråmo kraftverk er planlagt i et relativt urørt skogsområde. Inntaket ligger nær skoggrensa. Tiltaksområdet har lite innsyn fra dalen, men ligger i nedre/ytre del av Skoffedal, et friluftslivsområde med hovedsakelig lokale brukere. Terrenginngrepene forbundet med bygging av inntak, kraftstasjon og rørgate vil etter NVEs vurdering være middels store, og størst i øvre del av rørtraseen. Elva er bred ved planlagt inntak, og det er lite fall på den øverste strekningen. Videre er rørtraseen stedvis bratt. De største terrenginngrepene mener vi er knyttet til bygging av vei inn til prosjektområdet. Veien vil gå i svært bratt og sidebratt terreng med mye vannsig, den vil måtte bygges i store slynger og vil bli svært eksponert lokalt.

Fylkesmannen i Nordland har innsigelse til søknadene om Galbmejohka og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk, blant annet på bakgrunn av at de påvirker prioriterte fosser som er viktige landskapselementer. De viser til retningslinjene i Regional plan fra Nordland fylkeskommune, hvor det står at det ikke skal tillates utbygging av prioriterte fosser. Fylkesmannen skriver at utbygging vil føre til at fossenes verdi som landskapselementer faller bort eller blir sterkt redusert, og mener konsekvensene er store. Også Nordland fylkeskommune har innsigelse til bygging av Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk på grunn av konsekvenser for fosselandskapet. Etter høring har søker endret prosjektet fra nedgravde rørgater til tunnel og foreslått et nytt regime for minstevannføring. Verken Fylkesmannen eller fylkeskommunen synes endringene bøter tilstrekkelig på de negative virkningene, og begge opprettholder innsigelsen.

FNF Nordland mener det burde vært gjort egne utredninger om den samlede belastningen på flere fagtema, deriblant landskap. Generelt mener de landskapsverdiene vil reduseres ytterligere i et allerede belastet område. Særlig blir søknadene om Galbmejohka, Oterelva og Kvannelva og Littj Tverråga trukket fram.

I høringsuttalelsene fra privatpersoner trekkes hensynet til landskapet fram som viktig, og gjennomgangstemaet er «ikke ta fra oss pyntefossene våre». Det er fire store vannkraftverk i Sulitjelmadal, og bygging av disse har allerede ført til at flere elver med store fosser er helt eller delvis tørrlagte. Det gjelder Balmielva, Rupsi, Gikenelva, Lomielva, og Valffarjohka, alle disse elvene har hatt fosser som var synlige fra området ved Langvatnet og Sulitjelma sentrum. De gjenværende synlige fossene når man kjører gjennom Sulitjelmadal er fossene i Galbmejohka og i Littj Tverråga (Slipset/Slipsknuten). I tillegg er noen mindre elver synlige på høy vannføring. Det er to vernede vassdrag i Sulitjelmadal, Store Tverråga og Villumelva. Begge er relativt små og har ingen synlige fosser. Øvre del av feltene ligger innenfor Junkerdal nasjonalpark. Bakgrunnen for vern er at vassdragene utgjør viktige deler av et visuelt attraktivt landskap. Det er også lagt vekt på urørthet og restverdier, både med tanke på vassdragene i seg selv og fjellterrenget, i et område med massiv kraftutbygging.

I retningslinjene for små vannkraftverk (OED 2007) står det om landskap at det vil være naturlig å vektlegge andre kvaliteter som landskapet er en del av, og at ikke minst lokalsamfunnets oppfatning av egne omgivelser skal vektlegges. Til særpregete landskapselementer er det ofte knyttet lokal historie og symbolverdier som er viktige for stedsidentiteten. I retningslinjene står det også at «*Inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås*».

NVE viser til retningslinjene og mener konsekvensene for landskap vil bli størst ved utbygging av Oterelva, Galbmejhoka og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. I vurderingen legger vi stor vekt på hensynet til verdifulle landskapselementer. Vi mener også at ulempene i liten grad kan avbøtes. For Tverråmo kraftverk mener vi også at konsekvensen vil bli stor, selv om landskapsverdiene langs Tverrelva ikke er like store og iøynefallende som for de tre førstnevnte. Her legger vi særlig vekt på landskapsinngrepet forbundet med veibygging og i noen grad rørtrasé, noe som i liten grad kan avbøtes. Bygging av Sjønståfossen kraftverk vil medføre nokså store inngrep i anleggsperioden, men vi mener landskapet som påvirkes ikke er av stor verdi. Vi legger stor vekt på tidligere inngrep, samt at elvestrekningen ikke har spesiell landskapsverdi. NVE mener bygging av Sjønståfossen kraftverk vil ha middels konsekvens for landskap. Landskapskvalitetene i Norddalen er etter NVEs vurdering middels store, og bygging av Laksåga kraftverk vil i noen grad påvirke landskapet. Vi mener de største konsekvensene er forbundet med fraføring av vann, tekniske inngrep i øvre og nedre del av rørgate samt kraftstasjonsbygningen. NVE legger vekt på at det allerede finnes en vei inn Norddalen, noe som vil redusere omfanget av nye inngrep. Vi mener landskapskonsekvensene ved bygging av Laksåga kraftverk vil være middels store. Bygging av Valffarjohka kraftverk vil medføre dels store terrenginngrep, særlig like nedenfor tunnelpåhogg. Likevel mener NVE at konsekvensene for landskap vil bli moderate, ettersom området har mange tunge inngrep fra før. Vannstrengen er også lite synlig på prosjektstrekningen. NVE legger ikke avgjørende vekt på hensynet til landskap i vurderingen av Sjønståfossen, Laksåga eller Valffarjohka kraftverk, men mener det vil være viktig å ha fokus på å minimere terrenginngrepene dersom det blir gitt konsesjon.

Friluftsliv og reiseliv

Sulitjelma er et godt utgangspunkt for friluftsliv. Sulitjelma Fjellandsby med hytter, leiligheter, alpinanlegg og langrennsløyper ligger ved Daja, sør for Sulitjelma sentrum. Her satses det både på lokalt og regionalt friluftsliv, men også på reiseliv. Videre ligger det mange private hytter i området Daja-Kjelvatnet. Flere merkede stier krysser området, og Turistforeningen har sju hytter her; Coarvihytta, Ny-Sulitjelma fjellstue, Lomihytta, Balvasshytta, Muorkihytta, Sorjushytta og Calaveshytta. I tillegg finnes private turisthytter som Jakobsbakken og Graddis fjellstue. Området er også tilknyttet stinett i Sverige. Både Nordkalottruta, Grensesømmen/E1 og Nordlandsruta går gjennom Sulitjelmafjellene, merket E1 på kartet i Figur 1. Rutene er sammenfallende i Sulitjelma-området, slik at de fleste som går disse turene vil følge samme rute gjennom Sulitjelmafjellene.

På UT.no beskrives Sulitjelmafjellene slik: «*Fjellområdet mellom Junkerdalen og Sulitjelma og fjellene rundt Sulitjelma har tinder på over 1900 meter, majestetiske breer, åpne flyer og breie daler og mye å by på for fjellvandrerene. Midt i området ligger det store Balvatnet med rolige fjellformasjoner rundt og i sør skjærer frodige skogkledte daler seg inn som Storengdalen og Junkerdalen. I vest faller terrenget bratt ned mot Saltdalen og Saltdalsfjorden.*» Blant de mest populære rutene er turen fra Sulitjelma nordover til Sorjus og videre til Staloluokta i Padjelanta nasjonalpark i Sverige. Figur 1 viser de viktigste turstiene i nærheten av Sulitjelma.

Friluftsliv er blant temaene i Regional plan for små vannkraftverk i Nordland. I område Skjerstadfjorden, der sakene i Fauske-pakka ligger, er fire områder gitt stor verdi for friluftsliv. Det er Steigtinden, Bodømarka og øyer, Sjunkan/Misten, Suliskongen og Junkerdalen. Sulitjelma ligger mellom Junkerdal og Rago nasjonalpark. Junkerdal nasjonalpark ligger like sør for Sulitjelma, mens Rago ligger nord for Suliskongen og Blåmannsisen. Suliskongen er i planen nevnt i samme friluftslivsområde som Rago, men ligger ikke innenfor Rago nasjonalpark.

Figur 1: Turstier i Sulitjelmafjellene. Kilde: UT.no

På oppdrag fra Direktoratet for mineralforvaltning har NIVA gjort en utredning av forhold knyttet til gruveavrenning fra Sulitjelma-feltene (NIVA-rapport nr. 6330-2012²). I utredningen er også brukerinteresser langs vassdraget kartlagt. I rapporten beskrives blant annet bruken av området i dag. Området ved Langvatnet oppfattes ikke som attraktivt. Vannet blir sett på som skittent på grunn av gruveavrenning og kloakk fra bebyggelsen, noe som også gjør at de betrakter fisken som skitten og uegnet som mat. I tillegg er området rundt vannet lite tilgjengelig og lite tilrettelagt for bruk. Det kommer fram at lokalbefolkningen nærmest utelukkende vender seg mot fjellområdene rundt Sulitjelma for friluftsliv og fiske. På grunn av veiene som er bygget er fjellområdene og fjellvannene lett tilgjengelige med bil. Det er også fjellturisme som satses på og markedsføres av reiselivet i området. Fra Sulitjelma er veien kort til kjente friluftsområder både i Norge og i Sverige, som for eksempel Junkerdal nasjonalpark, Sulismassivet, Sarek nasjonalpark og Padjelanta nasjonalpark.

² NIVA 2011 – Utredning av forhold knyttet til gruveavrenning fra Sulitjelma-feltene: Tålegrenser for ferskvannsfisk, effekter på marint miljø, samt bruksmønster og holdninger til området hos lokalbefolkningen. NIVA-rapport nr. 6330-2012.

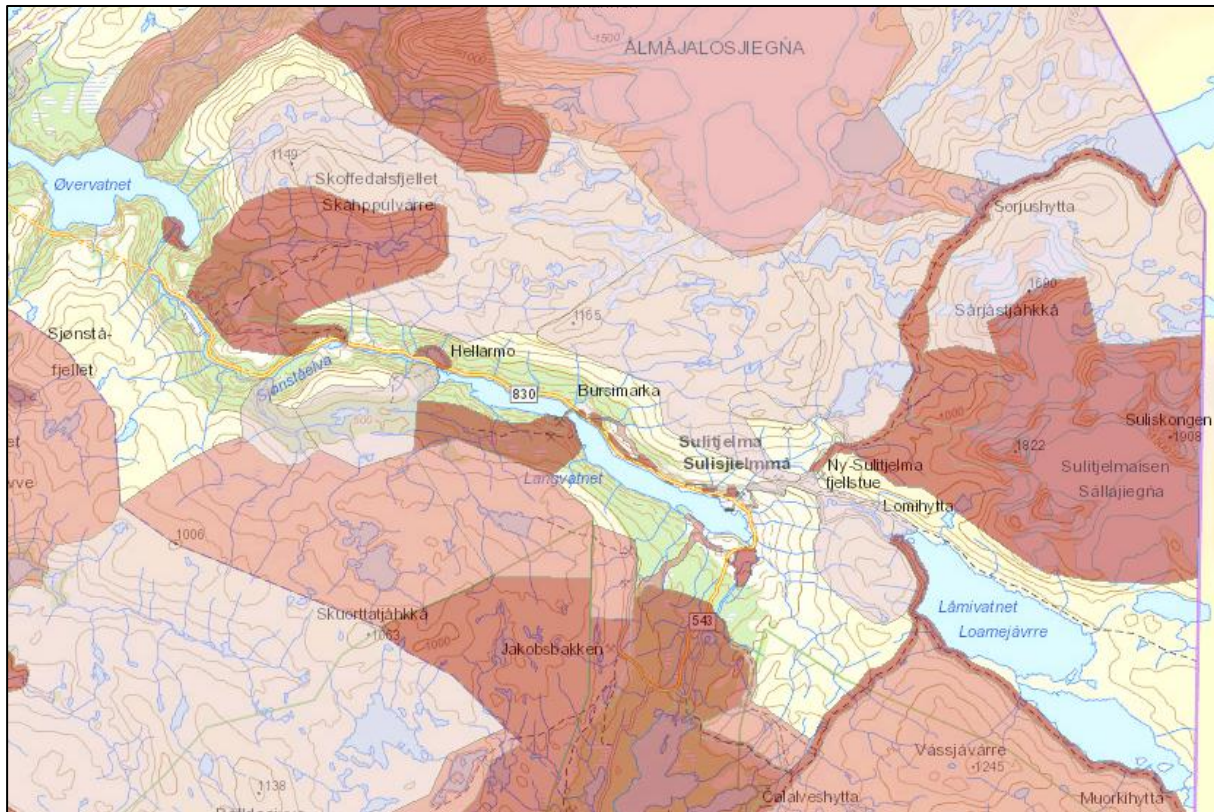
Veien inn til de svenske nasjonalparkene kan være lettere fra Norge og Sulitjelma enn fra Sverige. Fiske etter ørret og røye i fjellvannene rundt Sulitjelma er også populært. I markedsføringen av Sulitjelma har imidlertid gruvehistorien en sentral plass, og fjellturisme kombineres gjerne med formidling av lokal kulturhistorie. Sulitjelma Nærmiljøutvalg legger i sin høringsuttalelse vekt på at Sulitjelma er innfallsporten til Nord-Europas største villmarksområder. De informerer om at det i et nordisk samarbeid om turist- og reiselivsnæringen foreligger planer om å utvide tursti-tilbudet. Utvalget mener restbekkene blir viktige for å ivareta opplevelsesverdien i Sulitjelma. Sulitjelma jeger- og fiskerforening har uttalt at alle elvene som søkes utbygd betyr mye for de som benytter områdene, og mener at det er bygd ut nok vannkraft i Sulitjelmaområdet. Sulitjelma arbeiderlag er også skeptisk til mer utbygging i Sulitjelma, og legger blant annet vekt på at elvene her er viktige både for naturopplevelsen og for det estetiske.

I OEDs Retningslinjer for små vannkraftverk (2007) er friluftsliv og reiseliv behandlet. Om reiseliv på steder hvor landskapet eller naturen er en vesentlig del av attraksjonen, fremheves det at natur i stor grad blir brukt i markedsføringen av Norge utenlands. «*Reiselivsnæringene er i stor grad avhengig av tilgang til naturområder uten større menneskelige inngrep og med varierte natur- og kulturlandskap. (...) En rekke små kraftanlegg i et område med betydelig, naturbasert reiselivsvirksomhet vil kunne virke forstyrrende for naturopplevelsene og på sikt medføre redusert turiststrøm og reduserte inntekter for reiselivsaktører og samfunnet.*»

Alle sakene berører friluftslivsområder kartlagt av fylkeskommunen i samarbeid med kommunen og Salten friluftsråd. Kartet i Figur 3 viser de kartlagte friluftsområdene i Sulitjelmaområdet. Områdene er kartlagt etter DN-håndbok 25. (Håndboka har nå kommet i oppdatert versjon, veilederen *Kartlegging og verdsetting av friluftsområder* (Miljødirektoratet, 2014)). Veilederen beskriver 13 områdetyper og fire verdikategorier; *ikke klassifisert, registrert, viktig og svært viktig*. Verdien er satt på grunnlag av 11 verdisettingsfaktorer oppgitt på faktaarkene tilknyttet Naturbase. Faktaarkene ser slik ut:

Verdisettingsfaktor	Beskrivelse	1	2	3	4	5
Bruk	Hvor stor er dagens bruksfrekvens?					x
Regionale/nasjonale brukere	Brukes området av personer som ikke er lokale?				x	
Opplevelseskvaliteter	Har området spesielle natur - eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter? Har området et spesielt landskap?				x	
Symbolverdi	Har området spesiell symbolverdi?				x	
Funksjon	Har området en spesiell funksjon (atkomst, korridor, parkeringsplass eller lignende)?		x			
Egnethet	Er området spesielt god egnet til en eller flere aktiviteter som det ikke finnes like gode alternative områdene til?				x	
Tilrettelegging	Er området tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper?					x
Kunnskapsverdier	Er området egnet for undervisning eller har området spesielle natur - eller kulturvitenskapelige kvaliteter?					x
Inngrep	Er området inngrepsfritt?			x		
Potensiell bruk	Har området potensial ut over dagens bruk?				x	
Tilgjengelighet	Er tilgjengeligheten god eller kan den bli god?					x

Figur 2: Eksempel på faktaark for kartlagte friluftslivsområder. Her fra Sjønstå.

Figur 3: Kartlagte friluftslivsområder. Mørk rødt er svært viktige områder, mellomrødt er viktige områder mens lyserødt angir registrerte friluftslivsområder.

Verdisettingen i Naturbase stemmer ikke alltid overens med den som ligger til grunn for fylkeskommunens uttalelse, selv om arealavgrensningene er like. **Nordland fylkeskommune** opplyste i e-post den 5.5.2015 at «Høringsuttalelsen fra fylkeskommunen baserte seg på det opprinnelige datasettet (med en liten metodefeil på verdissettingen – det ble brukt A+ og B+ i tillegg til A, B, C). Det var kun dette datasettet som var tilgjengelig da saksbehandlingen ble gjort i begynnelsen av 2014. Det konverterte og oppdaterte datasettet for Fauske kommunes friluftslivskartlegging kom inn i Naturbase først i juli 2014, altså et halvår senere. (...) Naturbase med gjeldene datasett er det som er korrekt å benytte nå – det er dette som angir riktige verdier. Dere skal derfor legge verdissettingen som ligger i temalaget «Kartlagte friluftslivsområder» i Naturbase til grunn i deres saksbehandling – denne er delt inn i A, B eller C-verdier.»

De kartlagte områdene som berøres av sakene i Fauskepakka tilhører hovedsakelig områdetypen utfartsområder. Ifølge veilederen er utfartsområdene gjerne «områder som ligger utenfor den umiddelbare nærhet til byer og tettsted, men der reisetiden ikke er lengre enn at den kan aksepteres for en dagstur. Områdene kjennetegnes ofte av at de er egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det lokalt ikke finnes alternative områder til av noenlunde tilsvarende kvalitet».

Under vil vi beskrive og vurdere forholdet til friluftsliv i de enkelte sakene. Tabell 1 viser en oversikt over friluftslivskvaliteter og verdier i de kartlagte friluftslivsområdene som ligger i tilknytning til søknadene. Sammen med høringsuttalelser er verdiene utgangspunkt for NVEs vurdering.

Tabell 1: Oversikt over friluftslivskvaliteter i tilknytning til sakene. Farget rute betyr at det er gitt høy vektning (4 eller 5) i faktaarkene til friluftslivskartleggingen i Naturbase, jf. eksempelarket i figur 2. Total verdi er NVEs oppsummering.

Brak	Hvor stor er dagens bruksfrekvens?								
Regionale/Nasjonale brukere	Brukes området av personer som ikke er lokale?								
Opplevelseskråtteter	Har området spesielle natur - eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter? Har området et spesielt landskap?	Øvre og nedre							
Symbolverdi	Har området spesiell symbolverdi?								Sultskongen
Funksjon	Har området en spesiell funksjon (alkomst, korridor, parkeringsplass eller lignende)?								
Egnetet	Er området spesielt god egnet til en eller flere aktiviteter som det ikke finnes like gode alternative området til?								
Tilrettelegging	Er området tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper?								
Kunnskapsverdier	Er området egnet for undervisning eller har området spesielle natur - eller kulturvitenskapelige kvaliteter?								
Inngrep	Er området inngrepsfritt?	Øvre							
Potensiell bruk	Har området potensial ut over dagens bruk?								
Tilgjengelighet	Er tilgjengeligheten god eller kan den bli god?								
Total verdi		viktig	svært viktig	svært viktig	registrert	svært viktig	svært viktig	svært viktig	svært viktig

Laksåga kraftverk

I Norddalen er det to kartlagte friluftslivsområder, øvre og nedre. Områdetype for begge er utfartsområde. Det nedre området går fra Øvervatnet og nesten opp til Nedrevatnet, mens det øvre området dekker Nedrevatnet, Fonndalen og området videre mot sørøst. Det nedre området er gitt verdi viktig, og fungerer antakelig i hovedsak som transportvei inn til det øvre området. Friluftsområdet i øvre Norddalen er gitt verdi svært viktig. Nordland fylkeskommune bemerker at området er brukt en del til friluftsliv og gir det middels verdi for brukerinteresser. De mener konsekvensen er liten til middels negativ for temaet. FNF registrerer at det er kartlagt som friluftslivsområde, men har lite informasjon om bruken. NVE har inntrykk av at Norddalen hovedsakelig benyttes av de som har fritidsbolig der. Adkomst er nesten bare mulig med privat båt, noe som antakelig er sterkt begrensende. Selv om tilgjengeligheten er dårlig har området klare opplevelseskvaliteter. FNF påpeker i sin tilleggsuttalelse at planlagt utbygd strekning har mange opplevelseskvaliteter, og selv om bruken er lokal og tilgjengeligheten begrenset, er det mulig å ta seg til området over fjellene. FNF mener planlagt sperredam vil bli lang og dominerende og bør trekkes lenger inn i kløfta. Søker har vurdert at det ikke er mulig å trekke sperredammen nærmere kløfta.

NVE er enig med vurderingene gjort i friluftslivkartleggingen. De fleste inngrepene forbundet med etablering av Laksåga kraftverk vil påvirke det nedre friluftsområdet. Inntak, øvre del av rørgate og regulering vil påvirke det øvre friluftslivområdet, men tunnelloosning og nedgravd rørgate ned til eksisterende vei innebærer at inngrepet etter vår vurdering blir relativt lite synlig på sikt. På grunn av at utløpet av Nedrevatnet er trangt, er det en relativt stor naturlig variasjonen i vannstanden. Søker oppgir denne til å være 2 meter. NVE mener at en regulering av Nedrevatnet med 1 meter ikke innebærer en nevneverdig endring i forhold til dagens situasjon, forutsatt den manøvreringen som søker legger til grunn. Det innebærer at magasinet tappes ned før vårsmeltingen og at det ikke effektkjøres.

De største konsekvensene for friluftsliv vil etter NVEs vurdering være knyttet til kraftstasjonsbygningen, øvre og nedre del av rørgata og redusert vannføring i fosser og stryk. Rørgata vil gro igjen etter hvert, og kraftstasjonen kan tilpasses terrenget, slik at disse ulempene til en viss grad kan avbøtes. Redusert vannføring vil imidlertid bli en permanent ulempe. Det vil være overløp, men dersom det gis konsesjon til regulering vil overløpene være noe begrenset. Vi ser likevel at det vil være en del overløp sommerstid i et middels vått år. Minstevannføring vi i liten grad kunne opprettholde opplevelsesverdien knyttet til fosser og stryk i Laksåga. NVE legger noe vekt på hensynet til friluftsliv i vurderingen av søknaden om Laksåga kraftverk.

Sjønståfossen kraftverk

På Sjønstå er det kartlagt et friluftsområde i områdetypen særlige kvalitetsområder med verdien svært viktig. Det omfatter Sjønstå gård med parkeringsområde og nedre del av Sjønståelva. Særlige kvalitetsområder beskrives i Miljødirektoratets veileder som «*landskap, natur- eller kulturmiljø som har helt spesielle opplevelseskvaliteter eller som har spesielt stor symbolverdi. (...) Områdene vil ha stor verdi som bruks- og opplevelsesområder for friluftsliv, men også for reiselivet.*». Området på Sjønstå får gjennomgående høy score på alle vurderingskriteriene. NVE er enig i vurderingen i friluftslivskartleggingen, og mener området ved Sjønstå gård har stor kulturhistorisk verdi, noe som gjør det svært viktig i friluftslivs- og særlig reiselivssammenheng. Det er også viktig innen undervisning. Områdets kulturhistoriske verdi er beskrevet senere, i kapitlet om kulturminner og kulturmiljø. Når det gjelder aktiviteten på Sjønstå har høringspartene vært samstemte i at Fjellveien ikke må brukes som alternativ adkomstvei under anleggsperioden og at ferdsel til Sjønstå gård og

båtplassene på Sjønstå ikke må hindres av anleggsarbeider i sommermånedene. Søker har svart at de vil finne andre måter å lede trafikken forbi anleggsområdet, og at arbeidene som vil gjøre adkomsten vanskeligere kan legges til en periode hvor besøket til gården er lite. Nordland fylkeskommune gir området stor verdi for friluftsliv, men mener konsekvensene er middels til små. NVE mener området på Sjønstå er svært viktig med tanke på friluftsliv og reiseliv, men ser at det er mulig å gjøre tilpasninger som reduserer konsekvensene betydelig. Vi mener at konsekvensene for friluftsliv og reiseliv vil bli små.

Tverråmo kraftverk

Skoffedalen er kartlagt som utfartsområde med verdien svært viktig. Avgrensingen dekker hele området fra Fjellveien nede ved Tverråmoen til enden av dalen innenfor Skoffedalsvatnet. Det omfatter hele Tverrelva. Området er hovedsakelig i bruk av lokale. Fjellveien fra Tverråmo til Bjørnmyr er også avgrenset som et svært viktig utfartsområde. Fjellveien blir omtalt senere i vedtaket, i kapitlet om Kulturminner og kulturmiljø. Nordland fylkeskommune skriver at influensområdet har gode kvaliteter knyttet til landskaps- og naturopplevelser, men at bruken først og fremst er lokal. De gir området middels verdi og konsekvens for brukerinteresser. FNF peker på at området har godt potensial for allment friluftsliv. De mener brukerne i dag hovedsakelig er lokale og hytteiere, en oppfatning NVE deler. NVE er enig i at området langs Tverrelva har gode opplevelseskvaliteter for friluftslivet. Vi er også enig med vurderingen i at urørthet er en verdi for området. Samtidig er tilgjengeligheten god, med parkeringsmuligheter ved Tverråmo og stier videre inn i området. NVE finner grunn til å legge vekt på områdets verdi for friluftsliv, og ser at det har opplevelser å by på som i liten grad finnes andre steder i Sulitjelma. Det kan minne litt om Norddalen, men tilgjengeligheten er betydelig bedre. Vi legger også vekt på at Skoffedalen er gitt verdien svært viktig i kartleggingen. Vi viser til retningslinjene for små vannkraftverk, hvor det står at i «*områder som klassifiseres som friluftslivsområder av stor verdi (bl.a. friluftsområder med verdi svært viktig,) vil det bli lagt vekt på å unngå tiltak som reduserer verdien for friluftslivet*». Området har stor verdi, og vi mener en eventuell utbygging vil svekke verdiene betydelig. Det er særlig vei inn til kraftstasjonen og øvre del av rørgata som vil være problematisk. Konsekvensene kan etter vårt syn i liten grad avbøtes. NVE legger ikke avgjørende vekt på friluftsliv i vurderingen av søknaden om Tverrelva, men vektlegger det som en del av en helhetsvurdering.

Kvannelva og Littj Tverråga

Ved Littj Tverråga ligger et avgrenset utfartsområde (Tjåresvagge) med verdi registrert. NVE antar at det er fossen i Littj Tverråga som er bakgrunnen for avgrensingen, og opplevelseskvaliteter knyttet til fossen. SOT skriver at fossen «Slipset» er en signaturelv, og det mest særegne fossefallet på vei opp mot Sulitjelma. Turistforeningen mener dalen og terrenget representerer selve porten inn til de unike naturområdene. Elvas opplevelsesverdi er diskutert under kapitlet Landskap. NVE mener at elva også kan ha en viss verdi for reiselivet, og legger noe vekt på hensynet til reiseliv i vurderingen.

Galbmejohka kraftverk

Hellarmo er kartlagt som et svært viktig utfartsområde. Det er særlig tilgjengelighet og hyppig bruk som trekker verdien opp. Avgrensingen går fra avkjørselen og stien i vestenden av vannet og dekker hele vannet og noe av terrenget på land nord for vannet. På sørsida utgjør fylkesvei 830 grensa. NVE antar at det er fossen i Galbmejohka som er utslagsgivende for landskap og opplevelseskvalitet. Informantene til NIVA-rapporten omtalt tidligere forteller om stor bruk av Hellarmo friluftsområde. Fisken i Hellarmovatnet beskrives som fin og bestanden er god. Særlig isfiske er populært. Her trenger

man heller ikke være bekymret for forurensning, ettersom vatnet er avsnørt fra Langvatnet av veifyllingen. FNF skriver i sin uttalelse at Hellarmovatnet i dag er mye brukt, til tross for relativt enkel tilrettelegging. De forklarer det med tilgjengeligheten, at det er et flott fiskevann og at fossen i Galbmejohka i manges øyne er et spektakulært fossefall. Barn og skoleklasser benytter seg av området til flere friluftslivsaktiviteter, bl.a. isfiske på Hellarmovatnet. SOT mener at Hellarmobukta er et unikt område, mye brukt til rekreasjon. De skriver at Galbmejohka med sitt imponerende fossefall i dag er en del av helheten i området, og gir et flott visuelt inntrykk som etter deres syn må bevares uberørt for fremtiden. NVE viser til retningslinjene for små vannkraftverk, hvor det står at det i «*områder som klassifiseres som friluftslivsområder av stor verdi (bl.a. friluftsområder med verdi svært viktig.) vil bli lagt vekt på å unngå tiltak som reduserer verdien for friluftslivet*». Vi viser også til at «*områder med spesielle opplevelsels- eller bruksverdier (f.eks. spesielle fosser) og viktige nærrområder for friluftsliv (som bl.a. er spesielt viktige for barn og unge) (...) vil være i fokus under konsesjonsbehandlingen*». Området ved Hellarmo er både et viktig nærfriluftsområde for barn og unge og et område med spesielle opplevelsverdier knyttet til fossen i Galbmejohka. NVE mener en tekniske inngrep i noen grad vil redusere områdets bruksverdi, og at opplevelsverdien av fossen i stor grad vil bli redusert ved redusert vannføring. NVE legger vekt på konsekvenser for friluftsliv og reiseliv i vurderingen av søknad om Galbmejohka kraftverk.

Valffarjohka kraftverk

Det registrerte friluftsområdet ved Fagerli er et utfartsområde som dekker nedre del etter samløpet med Balmielva, området ved Geithola samt et lite stykke oppover der Balmielva er delt i to løp. Området er gitt verdien svært viktig. I uttalelsen til Valffarjohka kraftverk skriver kommunen som første kulepunkt at: «*Tiltaksområdet er registrert som et viktig friluftsområde i kartlegging til Salten friluftsråd og derfor er det viktig at inngrepene er så skånsomme som mulig og ikke forringer denne kvaliteten utover de forringelser redusert/liten vannføring medfører.*» Kommunen skriver at området har stor bruksfrekvens og også brukes av skolen. FNF fremhever også at «*det omsøkte tiltaket er planlagt i et viktig friluftslivsområde med mye ferdsel og aktivitet. Dersom det omsøkte tiltaket skulle gis konsesjon er det viktig at anleggstrafikk, støy og graving ikke forringer naturopplevelsen eller medfører fysiske hindringer for ferdsel. Dette kan ha kortsiktige og langsiktige konsekvenser for allment friluftsliv i et tilgjengelig område*». FNF mener konfliktnivået øker jo nærmere man kommer inntaket. Søker kommenterer at utbyggingen kan forstyrre friluftsliv i anleggsperioden, men sier ellers ikke noe om mulige tilpasninger. Nordland fylkeskommune uttaler at området for øvrig (utenfor det kartlagte friluftsområdet) er i bruk i forbindelse med jakt og bærplukking. De mener konsekvensen for brukerinteresser er liten til middels negativ. NVE viser til at det registrerte friluftsområdet i hovedsak ligger et godt stykke utenfor prosjektområdet til Valffarjohka kraftverk. Vi ser at området er verdifullt og i bruk av både unge og gamle, og godt opparbeidet med stier, broer og gapahuk. Vi kan imidlertid ikke se at en utbygging av Valffarjohka kraftverk vil føre med seg særlige konsekvenser for friluftslivet i det kartlagte området, bortsett fra mulig anleggsstøy. Vår vurdering blir dermed som for Sjonståfossen kraftverk at området har store verdier, men at verdiene i liten grad vil bli berørt. Vurderingen forutsetter at det tas hensyn i anleggsperioden dersom det blir gitt konsesjon. NVE legger noe vekt på friluftsliv og reiseliv i vurderingen av søknad om Valffarjohka kraftverk.

Oterelva kraftverk

Selve Oterelva inngår ikke i et kartlagt friluftslivsområde, men to områder i nærheten er relevante. Det ene er stien fra Lomi østover til Muorki, hvor man har innsyn til elva. Det går under områdetypen store turområder med tilrettelegging og er gitt verdien svært viktig. Stien scorer høyt på nesten alle verdikriterier. I veilederen beskrives områdetypen slik: «*Områdetypen dekker de nasjonalt viktigste*

*fjell-, skog og heiområdene med tilrettelegging i form av merket sti- og løypenett med tilhørende overnattingssteder». Det andre relevante friluftsområdet er Suliskongen, som er et utfartsområde med verdi svært viktig. Området scorer spesielt høyt på inngrepsfrihet, symbolverdi og spesielle natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter eller et spesielt landskap. Turen til Suliskongen går på nordsida av Otervatnet, og gjennomføres vanligvis på snø om våren. Tiltaket vil dermed ikke være synlig i tidsrommet da turen til Suliskongen vanligvis gjennomføres. Like ved Oterfossen ligger DNT-hytta Lomihytta. Fauske kommune skriver at området ved Otervatnet er inngangen til Sulitjelmamassivet og et populært område for turer til fjelltoppene i massivet. FNF Nordland skriver i sin uttalelse at Oterfossen er den mest markante fossen langs den norske stien for de som ferdes rundt Sulitjelmamassivet (rundløypa), langs Nordlandsruta/Norge-på-langs-ruta, langs den T-merkete ruta sør for Lomivatnet og i padletraseen over Lomivatnet. Fossen er en viktig attraksjon og landemerke som kan ses fra lange avstander. Isbre i nedbørfeltet bidrar til at vannføringen i fossen er stor gjennom sommeren, også i varme og ellers tørre perioder, slik at den beholder inntryksstyrken. FNF Nordland mener det omsøkte tiltaket er i uakseptabel konflikt med det allmenne friluftslivet. Sulitjelma og Omegn Turistforening (SOT) skriver at Oterelva framstår som den siste markante elva i området etter Lomi-utbyggingen. For turistforeningen er Oterfossen den viktigste å bevare. NVE er enig i både vurderingene i friluftslivskartleggingen og uttalelsene fra FNF og SOT. Oterfossen er et viktig landskapselement med stor opplevelsesverdi for friluftslivet. NVE bemerker at Lomivatnet kan senkes med opptil 59 meter. Reguleringen påvirker kvaliteten av området for friluftsliv og reiseliv negativt, men likevel går det viktige og velbrukte ruter gjennom området. NVE mener det er viktig å ivareta de gjenværende verdiene som gjør området attraktivt for friluftsliv. Vi viser til retningslinjene for små vannkraftverk, hvor det står at «*inngrep i områder med spesielle opplevelses- eller bruksverdier (eks. spesielle fosser) (...) vil være i fokus under konsesjonsbehandlingen*». Oterfossen vil etter NVEs vurdering i stor grad miste sin opplevelsesverdi ved en eventuell utbygging. Vi mener også at kraftverket kan bli et skjemmende element. NVE legger i tillegg vekt på områdets verdi i reiselivssammenheng, og at området er populært blant tilreisende fra både inn- og utland. NVE legger stor vekt på hensynet til friluftsliv og reiseliv i vurderingen av søknaden om Oterelva kraftverk.*

Samlet vurdering av friluftsliv og reiseliv

Alle prosjektene berører i noen grad områder som har en verdi for friluftsliv og/eller reiseliv. De fleste av områdene som berøres har fått verdien *svært viktig*, men verdien er knyttet til ganske ulike kvaliteter. De fleste har viktige opplevelseskvaliteter, mange på grunn av urørthet. Vassdragene har ulik betydning for friluftslivet i de ulike områdene. Felles for flere av de mest verdifulle områdene er at de på hver sin måte har et urørt preg, eller at man opplever seg isolert fra omverdenen.

Hele Norddalen er et viktig friluftsområde, men det er særlig Nedrevatnet og området ovenfor som er kartlagt som svært viktig. Norddalen er et isolert beliggende dalføre med en vanskelig adkomst. Selv om det ved Nedrevatnet finnes noen hytter og en kjerrevei, og selv om deler av nedbørfeltet er overført til Siso, har området et preg av urørthet og villmark.

Skoffedalen er på mange måter et «bortgjemt» og uberørt dalføre som er relativt lite brukt i friluftssammenheng. Noen hytter danner i stor grad grunnlaget for friluftslivet her. Samtidig er Skoffedalen relativt unik for området, med sin tilbaketrunkne beliggenhet fra Sjønstådalen med sine kraftverksinngrep, kraftledninger, fylkesvei 830, samt forurensningsproblematikken i Sjønståelva. Som nevnt i NIVA-rapporten er det sidedalene og de øvre områdene som er viktigst for friluftslivet i Sulitjelma.

Ved Sjønstå er tilgjengeligheten god, her består følelsen av isolasjon i at man settes tilbake til en annen tid.

Friluftsområdene ved Lomivatnet oppleves isolert fra bebodde områder, man er på høyfjellet. Selv om det ikke er så langt ned til Sulitjelma, er ikke tettstedet synlig, og ferdselen består hovedsakelig av fotturister. Fjellandskapet bidrar i stor grad til opplevelsen av isolasjon og urørthet. Selv om Lomivatnet til tider framstår tydelig regulert, står det åpne fjellandskapet sterkt visuelt, og oppveier til en viss grad inngrepet.

Det er to svært viktige kartlagte friluftslivsområder hvor opplevelsen av isolasjon og urørthet ikke er særlig framtreddende, og det er ved Hellarmo/Galbmejhoka og ved Fagerli/Valffarjohka. Områdene er på langt nær urørt og ligger nær vei, men begge områdene er mye brukt som utfluktsområde for lokalbefolkningen i Sulitjelma, gamle som unge.

I vurderingen av områdene, er det vår oppfatning at brukergruppene er til dels svært ulike. Noen områder er viktige for lokale og regionale brukere, andre for nasjonale og internasjonale brukere. Norddalens øvre del har først og fremst verdi for brukere som foretrekker lite tilrettelagt friluftsliv langt fra allfarvei. Hellarmovatnet og Fagerli befinner seg i den andre enden av skalaen, og er først og fremst et nærfriluftsområde for lokalbefolkningen i Sulitjelma, mens friluftslivet i Skoffedal har en mer sammensatt brukergruppe. På Sjønstå er bruken i stor grad knyttet til kulturmiljøet. Ved Lomivatnet passerer både nasjonale og internasjonale fjellvandrere. NVE legger vekt på å ivareta muligheten for et variert friluftsliv. Utbyggingene synes å kunne påvirke et bredt spekter av viktige og verdifulle friluftslivsområder i og nær Sulitjelma. NVE har lagt særlig fokusert på områdene som har fått verdien *svært viktig*, hvor det ifølge OEDs retningslinjer skal «(...) bli lagt vekt på å unngå tiltak som reduserer verdien for friluftslivet.» Vi mener vurderingen av friluftsliv også må sees i sammenheng med temaene landskap, urørthet og kulturminner.

Store sammenhengende naturområder med urørt preg (store urørte naturområder)

Regjeringen har utviklet INON - «Inngrepsfrie naturområder i Norge» - som verktøy i arealforvaltningen, men det skal fortsatt gjøres en vurdering av hvordan tiltak vil påvirke *«store sammenhengende naturområder med urørt preg»*³, heretter kalt *store urørte naturområder*.

Opplevd urørthet er av verdi for friluftsliv, hvor det å bevege seg i og oppleve urørt natur verdsettes av mange. Store urørte områder med lite forstyrrelser vil også ha en særlig verdi for reindrift. Vi ser i tillegg at skog som ligger innenfor store urørte områder kan være mindre utsatt for hogst, har lenger kontinuitet og dermed et større antall gunstige livsmiljøer for de mange artene som er avhengig av død ved i ulike nedbrytningsstadier⁴. Urørthet kan altså brukes som indikator på andre verdier. Store urørte områder har også en egenverdi som en viktig del av norsk identitet og naturarv.

I Retningslinjer for små vannkraftverk (2007) står det at det er et nasjonalt mål at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på, og at urørthet vanligvis vil forsterke andre verdier. NVE mener områdene lengst fra inngrep gis størst verdi. Prosjekter som påvirker områder langt fra inngrep, og som gjør at store nye områder oppleves som berørte, bør unngås.

Omfanget av store sammenhengende naturområder med urørt preg i Norge minker. De største gjenværende urørte områdene i Norge finner vi i landets indre og høyereliggende strøk. I Nordland har

³ Brev fra OED til NVE 11.5.2015 Inngrepsfrie naturområder (INON) – utvikling som verktøy i arealpolitikken.

⁴ Sverdrup-Thygeson m.fl.2004. Spatial Overlap between Environmental Policy Instruments and Areas of High Conservation Value in Forest. PLoS ONE 9(12): e115001. doi:10.1371/journal.pone.0115001

veibygging innen jord- og skogbruk stått for mesteparten av reduksjonen. Etter hvert som de gjenværende urørte områdene finnes i høyfjellet og på mindre produktive områder, vil veibygging i slike områder i næringsssammenheng avta. Vassdragsreguleringer og bygging av kraftlinjer har også bidratt sterkt til reduksjon av store sammenhengende naturområder med urørt preg i Nordland. Nordland har flere store nasjonalparker med urørt natur, slik som Lomsdal-Visten, Børgesfjell, Saltfjellet-Svartisen og Junkerdal nasjonalpark. Rago nasjonalpark grenser til Padjelanta og Sarek nasjonalpark i Sverige, som også dekker store urørte områder. Slik sett er nasjonalparkene særlig viktige for å ivareta de urørte områdene. Utenom nasjonalparkene er det hovedsakelig mindre kjerner av urørt natur igjen.

I områdene rundt Sulitjelma er det også store gjenværende urørte områder. De ligger ved Blåmannsisen og fjellene i Sulismassivet, samt Storforsdalen og fjellet Balldoajve. Veier innover mot bl.a. Balvatnet, regulering av Lomivatnet og Langvatnet gjør at det urørte preget reduseres noe innover mot Junkerdal nasjonalpark. Vannkraftutbyggingen sammen med gruvedriften har vært en viktig årsak til reduksjon av urørte områder i Sulitjelma. Gjenværende urørte områder ligger også her stort sett i høytliggende strøk, som trenden er for resten av fylket.

For **Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk** vil inntakene framstå som punktinngrep og etter NVEs vurdering i liten grad påvirke opplevelsen av urørthet i området. De vil ikke være synlige over store avstander. Imidlertid mener vi det er viktig å se verdien av urørthet i sammenheng med reindriftas behov for uforstyrrede (kalvings)områder. Dette forholdet er diskutert nærmere under kapitlet Reindrift. NVE viser til retningslinjene og legger liten vekt på konsekvenser for opplevelsesverdien av urørthet, men mer på forstyrrelser for reindriften ved vurderingen av urørthet i søknaden om Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. Vi legger også vekt på at fossen i Littj Tverråga er urørt.

Oterelva kraftverk er planlagt ved Lomivatnet, et vann som kan reguleres med 59 meter. Når det er nedtappet utgjør det et betydelig inngrep med store visuelle konsekvenser. Det har også konsekvenser for friluftsliv og liv i vannet. På mange måter kan man si at Oterelva kraftverk er planlagt i et område betydelig preget av inngrep, og at nye inngrep i liten grad vil påvirke opplevelse av urørthet. Men Oterelva utgjør et så annerledes og særpreget element i landskapet at det likevel er NVEs vurdering at bortfall av Oterfossen vil påvirke opplevelsen av urørthet negativt. Her legger vi også vekt på områdets verdi for friluftsliv og reindriftas behov for lite forstyrrelser i området. Forholdet til reindrift er ellers diskutert nærmere under kapitlet Reindrift seinere i vedtaket.

Tverråmo kraftverk vil påvirke områder som framstår som urørte, en urørthet friluftslivskartleggingen i stor grad underbygger. Det finnes stier og noen hytter, men lite tekniske inngrep. Fylkesveien nede i dalen og bebyggelse på Tverråmoen reduserer ikke opplevelsen av urørthet i området. I Skoffedalen har reindrifta oppsamlingsområder, og de nyter også godt av at det er lite forstyrrelser. NVE legger vekt på den opplevde urørtheten langs Tverrelva og inn i Skoffedalen, og vi ser dette i sammenheng med verdien for reindrift og det lokale friluftslivet.

Fylkesvei 830 langs Hellarmovatnet, den gamle jernbanetraseen til kaianlegget ved Hellarmo, samt rester av gamle bygninger gjør at kraftstasjonsområdet for **Galbmejohka kraftverk** ikke oppleves som urørt. Inntaksområdet ligger derimot i et helt annet landskapsrom, hvor man ikke ser ned til dalen hvor veiene og rester etter menneskelig aktivitet er synlig. Inntaksområdet oppleves som urørt. Inntaket vil bli et punktinngrep som blir lite synlige, på lik linje med inntakene som er planlagt i Kvannelva og Littj Tverråga. I vurderingen av Galbmejohka kraftverk legger NVE lite vekt på hensynet til urørthet i tiltaksområdet, men noe vekt på verdien av at fossen i Galbmejohka er urørt.

Det går en gammel anleggsvei inn Norddalen, hvor **Laksåga kraftverk** er planlagt. På grunn av sin avsides beliggenhet oppleves området som urørt og isolert. Veien er en smal grusvei med gress i midten, og den glir godt inn i landskapet. Fraføring av vann er ikke merkbart om man ikke kjenner til hvordan elva var før overføringene til Siso kraftverk ble bygget. Overføringene er også årsak til at det ble bygget vei inn dalen. NVE mener at en eventuell utbygging vil gjøre at området oppleves som mer berørt enn hva som er tilfelle i dag, og legger noe vekt på hensynet til urørthet i vurderingen.

Sjonståfossen kraftverk og Valffarjohka kraftverk er planlagt i svært berørte områder. Her finner NVE ikke grunn til å legge vekt på urørthet, da områdene heller ikke oppleves som urørte.

Reindrift

I OEDs retningslinjer for små vannkraftverk blir tap, oppstyking og redusert bruk av beiteland på grunn av arealinngrep og annen menneskelig aktivitet trukket frem som en av de største utfordringene for reindriftnæringen i dag. Den samlede effekten av en rekke mindre inngrep og forstyrrende aktiviteter innenfor reinbeiteområder er ofte langt større enn effekten av de enkelte inngrep (OED, 2007).

Alle søknadene i Fauske-pakka berører reinbeitedistrikt 25 Balvatn. I tillegg berører søknaden om Laksåga distrikt 26 Duokta. Grensen mellom distriktene følger Laksåga. Søknaden om Oterelva kraftverk ligger i sin helhet innenfor et område hvor to svenske samebyer har beiterettigheter om sommeren. Når det gjelder forholdet til reinbeitekonvensjonen, vises det til drøfting senere.

Reindriftsforvaltningen har følgende omtale av Balvatn reinbeitedistrikt i sin høringsuttalelse:

«De omsøkte tiltakene vil i første rekke berøre Balvatn reinbeitedistrikt. Balvatn er et relativt lite distrikt på 1932 km² på norsk side av grensen. I tillegg bruker distriktet beiteområder i Mavas-Radtja området på svensk side. Balvatn reinbeitedistrikt har 2 siidaandelshavere med til sammen et øvre fastsatt reintall på 1000 dyr i vårflokk.

Nordgrensen for Balvatn reinbeitedistrikt følger Laksåga fra Blåmannsisen og videre ned Sulisdalen til Finneid og utløpet i Skjerstadfjorden. I vest går grensen inn Saltdalsfjorden og følger E6 til Storjord. Videre går sørgrensen langs Junkerdalselva/riksvei 77 til Graddis.

[... ...] tiltaksområdet er preget av eksisterende kraftutbygging. I tillegg til dette kommer at Sulitjelma har hatt utstrakt bergverksindustri med gruver i flere fjellområder. Anleggsveien som er kommet som følge av den nevnte aktiviteten har på en effektiv måte lagt til rette for utstrakt hyttebygging og bruk av områdene til rekreasjon og ulike former for sport- og friluftslivsaktivitet. Dessverre er det slik at gode lokaliteter for hyttebygging ofte sammenfaller med hva som er lune, fine og topografisk varierte beitelokaliteter for rein. I tillegg til selve arealbeslaget av beiteområder vil den største negative effekten av fritidsbebyggelse for reindriften være den forstyrrelse som fritidsbebyggelsen genererer både gjennom ferdsel, motorisert transport mv. Balvatn reinbeitedistrikt har en svært høy konsentrasjon av fritidsbebyggelse og dette er også noe som utgjør en forringelse av beiteområdene og en belastning for driften.»

NVE har for få år siden behandlet søknad om Beritelva kraftverk, og har også gjennom behandlingen av denne kjennskap til problematikken som knytter seg til reindriften i distriktet.

Duokta reinbeitedistrikt strekker seg fra kysten til svenskegrensa. I sør grenser distriktet mot Skjerstadfjorden og Balvatn distrikt. I nord grenser det mot Sørfolda/Leirfjorden og videre østover mot

svenskegrensa ved grensen mellom Sørfold og Hamarøy kommuner. Bare søknaden om Laksåga kraftverk berører Duokta, og den videre drøfting av hvordan en utbygging vil påvirke distriktet inngår i den konkrete vurderingen av denne søknaden senere.

Reindriftsforvaltningen ved Områdestyret for Nordland har innsigelse til søknadene om Oterelva kraftverk og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk pga. den særlige betydningen som disse områdene har for reindrifta. Til grunn for innsigelsen ligger også at en utbygging av Oterelva vil berøre svenske reinbeiteinteresser. Etter høringsrunden ble ansvaret for reindriftsforvaltningen overført til Fylkesmannen. Fylkesmannen har etter innsigelsesmøte med NVE bekreftet at de opprettholder innsigelsene.

Også fylkeskommunen har innsigelse til søknadene om både Oterelva og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. Etter at planene for Kvannelva og Littj Tverråga ble justerte, har fylkeskommunen foretatt en ny vurdering, men har opprettholdt innsigelsen.

Sametinget har av hensyn til reindrifta innsigelse til alle søknadene som er til behandling nå, med unntak av søknaden om Sjønståfossen kraftverk. Sametinget begrunner innsigelsene bl.a. med at det ikke er gjennomført en samlet vurdering av den belastningen og de konsekvensene de aktuelle kraftverkene vil få for reindrifta. Dette synspunktet er også fremmet av reinbeitedistriktet ved advokat Haugen. Dette forholdet er omtalt i et eget kapittel senere. Det har vært gjennomført innsigelsesmøte, men Sametinget har ikke funnet grunn til å trekke noen av innsigelsene.

Sametinget påpekte på innsigelsesmøtet at det ikke har vært tidlig kontakt mellom søkerne og reinbeitedistriktene. Til dette vil vi bemerke at det til grunn for søknadene for Oterelva, Valffarjohka, Galbmejohka og Sjønståfossen er utarbeidet et notat av Harald Rundhaug på bakgrunn av et møte med Balvatn distrikt.

Balvatn reinbeitedistrikt har avgitt uttalelse ved advokat Geir Haugen. Haugen hevder at det foreligger saksbehandlingsfeil da det notatet som nevnt i forrige avsnitt kun omfatter fire av de sju prosjektene som er til behandling. Det påpekes også at det ikke er gjort beregninger av de skadefølger eller det merarbeid som utbygging vil ha for reindrifta. Luokta Mavas sameby savner også konsekvensanalyse av hvordan småkraftprosjektene vil påvirke reindrifta i området, og mener at de derfor ikke kan vurdere søknadene, verken ett for ett eller hvilken samlet belastning prosjektene vil påføre reindriftsinteressene.

NVE har i et svarbrev til Haugen påpekt at småkraftsøknader ikke kommer inn under forskrift om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven. Imidlertid skal konsekvensene for reindrifta være belyst i den enkelte søknaden. Før søknadene sendes på høring har ikke NVE mulighet til å kontrollere at den aktuelle informasjonen er fullstendig eller korrekt, men forventer at høringspartene bidrar med informasjon og synspunkter som kan gi et best mulig utfyllende bilde.

Innkommne merknader som er knyttet til konsekvenser for reindriftsinteressene for den enkelte søknad isolert, vil bli drøftet i vurderingene av den enkelte søknad under.

Reinbeitekonvensjonen

Reindriftas flytting mellom årstidsbeiter i Norge og Sverige har pågått i mange århundrer, og siden 1751 har forholdet vært nedfelt i Lappekodisillen, et tillegg til grensetraktaten mellom landene. Senere har sesongvise flyttinger på tvers av landegrensa vært regulert gjennom konvensjoner, den seneste fra 1972. Konvensjonen opphørte i 2005, men innholdet i konvensjonen er i Norge nedfelt i gjeldende

grensereinbeitelov fra 1972. Siden 1997 har det vært forhandlet om en ny konvensjon, og i 2009 ble de to lands forhandlingsdelegasjoner enige om et forslag. Forslaget er imidlertid ennå ikke ratifisert.

Verken Sametinget eller reindriftsforvaltningen har kommentert forholdet til reinbeitekonvensjonen, mens Luokta Mavas sameby har viet dette forholdet stor oppmerksomhet. Samebyen gjør rede for konvensjonen som gjaldt fram til 2005, og hvordan det har vært arbeidet fram mot en ny konvensjon. Det er samebyenes oppfatning at småkraftsøknadene ikke kan realitetsbehandles før det foreligger en ny reinbeitekonvensjon mellom landene.

Luokta Mavas sameby har bl.a. i sin uttalelse vist til kart og forslag til ny konvensjon som er fremmet av den norsk-svenske reinbeitekommissjonen i 2001. Ifølge dette forslaget vil nytt konvensjonsområde i Balvatn distrikt følge distriktets grense mot Duokta i nord og vest, mens sørgrensa følger Langvassdalen og videre til grensa mot Sverige langs Lomivatnet. De grensene som det norske Landbruks- og matdepartementet har presentert som forhandlingsresultatet i 2009 synes imidlertid å følge dagens konvensjonsgrense for området. Luokta Mavas sameby viser til at det i forbindelse med høringen av forhandlingsresultatet har framkommet ulike synspunkter.

NVE mener at grensereinbeiteoven (1972) skal ligge til grunn for vurdering av svenske samebyers beiterettigheter i Norge. Det er også vår oppfatning at vår vurdering av de ulike søknadenes konsekvenser for distriktene Balvatn og Duokta også vil kunne gjøres gjeldende i forhold til de svenske samebyenes beiterettigheter dersom det var ratifisert nye konvensjonsgrenser.

Laksåga kraftverk

Grensen mellom distriktene Duokta og Balvatn følger Laksåga. Ifølge reindriftskartene for området er arealene sørøst for Laksåga brukt som sommerbeite I av Balvatn distrikt. Fjellområdene nordvest for Laksåga/Norrdalen er høstvinter- og vinterbeiter for Duokta distrikt. På sluttbefaringen ble det registrert spor av rein også i de lavereliggende delene av området.

Duokta distrikt har i et notat vedlagt reindriftsforvaltningens uttalelse, påpekt at de østlige vinterbeitene er svært sårbare for ytterligere forringelse. Det er i notatet gitt en konkret vurdering av forholdene i åtte navngitte områder. Norrdalen inngår i de østlige vinterbeitene, men området som vil bli berørt av en eventuell utbygging av Laksåga kraftverk, er ikke omtalt spesielt. Reindriftsforvaltningen har lagt dette notatet til grunn for sin uttalelse, og viser også til at distriktet er mye belastet av inngrep, bl.a. kraftverksinngrep, i de østlige vinterbeiteområdene.

Balvatn distrikt har gjennom sin advokat gitt uttrykk for at de ikke er enige i søkers vurdering av verdien av området. De mener alt beiteland har høy verdi. I reindriftsforvaltningens saksutredning blir det pekt på at området har gode sommerbeiter og gode luftingsmuligheter med få forstyrrelser.

Laksåga utgjør grense mellom de to nevnte distriktene, og reindriftsforvaltningen peker på at forstyrrelser kan føre til sammenblanding av flokkene. Det synes ikke å være tvil om hvilken årstidsbruk som gjelder for de to distriktene i dette området, og siden distriktenes bruk er til ulike årstider, er det vår vurdering at sammenblandingsproblematikken ikke er av stor betydning i vurderingen av Laksåga kraftverk.

Norrdalen er et dalføre som er vanskelig tilgjengelig. Det har tidligere vært fast bosetting her, men bygningene er nå brukt som fritidsboliger. Tilkost skjer med private småbåter. Fra Lakså går det vei opp til østsiden av Nedrevatnet, og denne veien må utbedres, særlig på strekningen mellom kraftstasjonen og inntaket. Men pga. Norrdalens isolerte beliggenhet, vil dette i seg selv ikke føre til konsekvenser for reindrifta i form av økte forstyrrelser knyttet til ferdsel.

En eventuell utbygging ville i første rekke skje i sommerhalvåret, og Balvatn distrikts bruk av området kunne bli noe forstyrret. Imidlertid er det vår oppfatning at problemstillingen er av begrenset betydning. Dersom det blir gitt konsesjon, vil det kunne forutsettes at en utbygging skal skje i nær dialog med distriktet slik at ulempene for reindrifta blir minst mulig.

Vannveien mellom Nedrevatnet og kraftstasjonen vil bestå av et rør med diameter opp mot 2 meter. Dette innebærer at rørtraseen vil få en stiv linjeføring som ikke alltid kan følge kurvaturen til eksisterende vei på utbyggingsstrekningen, og det vil føre til noe arealbeslag. Inngrepet vil imidlertid i hovedsak følge eksisterende vei, og vi mener at det i begrenset grad vil føre til endrede forhold for reindrifta sammenlignet med dagens situasjon.

Overføringen av Stortverråga vil innebære et inngrep i et område som til nå har vært uberørt. Sideelva føres i tunnel mot hovedvannveien fra kote 200 og graves ned de siste 250-300 meter. Denne overføringen vil etter vårt syn ha begrensede konsekvenser for reindrifta. Reinens bruk av tiltaksområdet er om vinteren. Rørtraseen vil da normalt være dekket av snø og ikke representere noe hinder for reinens bevegelser i området, gitt en tilfredsstillende arrondering av terrenget i rørtraseen.

Ifølge søker varierer Nedrevatnet naturlig mellom ca. kote 170 og kote 172. Vannet skal reguleres med 1 meter mellom kote 172 og 171. Vannstanden skal under drift holdes relativt stabilt litt under HRV for å sikre fallhøyden til kraftstasjonen, men reguleringen vil bli utnyttet i forbindelse med vårflommen. Samtidig framgår det av søknaden at reguleringen muliggjør å kjøre aggregatet med god virkningsgrad i perioder med lite tilsig.

Det må forventes at Nedrevatnets utløpsområde vil få noe dårligere isforhold enn i dag. Imidlertid vil innsjøers utløpsområder normalt ha større eller mindre områder preget av usikker is, avhengig av lokale forhold. Endringene som vil følge av planene for regulering av Nedrevatnet vil etter vårt syn ikke føre til en vesentlig endring av dagens forhold.

Søker har forutsatt at vannstanden i Nedrevatnet holdes tilnærmet konstant gjennom vinteren med gradvis nedtapping mot LRV under vårsmeltningen. Under denne forutsetningen forventes ikke endringer i isforholdene som vil føre til fare for at rein kan gå gjennom isen. Dersom reguleringen utnyttes gjennom vinteren, vil isdekket kunne bli oppsprukket langs kanten, men det forventes ikke en nevneverdig svekkelse av isens bæreevne som en følge av dette.

NVE mener at en eventuell utbygging av Laksåga kraftverk vil ha små konsekvenser for reindrifta i området. Det vil kunne bli noe forstyrrelser i anleggsperioden, men de største ulempene for reindrifta vil kunne unngås gjennom dialog mellom søker og reinbeitedistriktene. Dette kan innarbeides som en forutsetning i konsesjonsvilkårene dersom det blir gitt konsesjon.

Sjønståfossen kraftverk

En utbygging av Sjønståfossen kraftverk synes ifølge søknaden og høringsuttalelsene å være lite konfliktylft i forhold til reindriftsinteressene. Området er i stor grad berørt av inngrep fra tidligere, samtidig som det er av begrenset betydning for reindrifta. Reinbeitedistriktets advokat har påpekt at det må etableres samarbeid med distriktet i anleggsperioden. Dersom det blir gitt konsesjon, kan dette innarbeides i konsesjonsvilkårene.

Tverråmo kraftverk

Reinbeitedistriktet uttrykker gjennom sin advokat at en utbygging vil berøre trekk- og drivlei. Det påpekes også at særlig anleggsperioden vil være en utfordring for distriktet, og at det i denne

forbindelse må etableres et samarbeid med distriktet ved en utbygging. Reindriftsforvaltningen viser til at området primært er i bruk som vår-, høst- og høstvinterbeite, og at tiltaket ligger i nærheten av flyttlei og oppsamlingsplass i Skoffedalen. Denne vurderingen er i samsvar med reindriftskart for området.

Fra planlagt inntak åpner Skoffedalen seg østover og er, med unntak av et fåtall hytter ved Skoffedalsvatnet, uten inngrep. Øst for inntaksområdet og nedover mot Sjønstådalen er det noen spredt beliggende hytter. Stier i området er nært knyttet til hyttebebyggelsen. Hovedstien inn til Skoffedalsvatnet ligger lenger øst/sør enn influensområde til Tverråmo kraftverk.

En utbygging av Tverråmo kraftverk vil bidra til å øke tilgjengeligheten til Skoffedalen. Det vil etableres en permanent vei inn til kraftstasjonen, og tilgjengeligheten vil også øke opp til inntaket, selv om anleggsveien langs røtraseen skal tilbakeføres til enkel standard for bruk av ATV.

Selv om ny vei til kraftstasjonen blir stengt med bom, må en forvente økt ferdsel i området som følge av en eventuell etablering av Tverråmo kraftverk. Dette vil etter vår vurdering føre til økte forstyrrelser for rein, selv om det er vanskelig å anslå i hvilket omfang dette vil skje. Det er vår oppfatning at dette forholdet er det som kan føre til størst ulempe for reindrifta. Veien vil i seg selv være et terrenginngrep som vil legge beslag på noe beitemark, men denne ulempen er etter vårt syn underordnet forholdet med økt tilgjengelighet til et viktig område for reindrifta.

Etter vårt syn vil anleggsperioden kunne legges til en tid på året der ulempene for reindrifta blir små.

Tilsyn med inntaket i driftsperioden skal skje med ATV på anleggsveien som skal gjøres om til en kjøresterk del av terrenget etter utbygging. Det er vår oppfatning at det er svært viktig at anleggsveien tilbakeføres i størst mulig grad for å begrense trafikk og ferdsel mellom kraftstasjon og inntak. Etablering av en bom som begrenser annen bruk enn den som er knyttet til driften av kraftverket, vil være en forutsetning.

Etter vårt syn vil de fysiske inngrepene knyttet til Tverråmo kraftverk i seg selv ikke ha vesentlige negative konsekvenser for reindrifta, men forbedret tilgjengelighet og økt ferdsel inn i området vil være uheldig. Vi mener at dette forholdet er viktig i vurderingen av Tverråmo kraftverk, da Skoffedalen har en særlig funksjon for reindrifta. Vi vurderer imidlertid ikke forholdet å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet alene og isolert vurdert. Vi viser ellers til vurderingen av samlet belastning for reindrift i et eget kapittel senere.

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk

Reinbeitedistriktet uttrykker gjennom sin advokat at en utbygging av Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk vil berøre et område som er svært viktig for reindrifta. Også reindriftsforvaltningen gir uttrykk for samme oppfatning og legger til at området er lite påvirket av forstyrrelser, i motsetning til andre viktige områder for Balvatn distrikt. Området er i bruk gjennom flere årstider og har nærhet til særverdiområder som kalvingsland og flyttvei mellom Sjønståfjellet og Tverråfjellet. Reinbeitedistriktet har en gjeterhytte nær planlagt inntak i Littj Tverråga.

Reindriftsforvaltningen mener en utbygging kan bidra til at flyttveien blir stengt og har på dette grunnlaget fremmet innsigelse til søknaden. Innsigelsen er opprettholdt av Fylkesmannen etter gjennomført innsigelsesmøte. Sametinget har på innsigelsesmøte påpekt at behovet for tilsyn med inntakene til kraftverket vil være sammenfallende i tid med den tida på året reinen er mest sårbar for forstyrrelser. Også fylkeskommunen har innsigelse, bl.a. begrunnet av hensynet til reindrifta, og denne er stadfestet gjennom ny behandling i etterkant av innsigelsesmøte.

Søker gir i sine kommentarer til høringsuttalelsene uttrykk for at revidert utbyggingsplan imøtekommer merknadene som er knyttet til reindrifta i området.

Det er NVEs vurdering at endringene som er gjort i planene for Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk innebærer at en utbygging ikke vil ha like store konsekvenser for reindrifta som den opprinnelige søknaden. Samtidig mener vi at de reviderte utbyggingsplanene fortsatt vil kunne berøre særverdiområder for Balvatn reinbeitedistrikt.

I anleggsperioden vil etableringen av inntakene kunne innebære betydelige forstyrrelser for reindrifta. Imidlertid vil det kunne forutsettes i en eventuell konsesjon at anleggsvirksomheten skal skje utenom kalvingsperioden og tidspunkt for flytting av rein. Tett dialog med Balvatn distrikt ville da være nødvendig, og vil kunne forutsettes i en konsesjon.

Etter avsluttet anleggsvirksomhet legger vi til grunn at driften av kraftverket vil kunne skje uten at reindrifta blir nevneverdig berørt. Imidlertid vil tilsyn med inntaket om våren kunne innebære motorisert ferdsel inn i området i kalvingsperioden. Dette vil etter NVEs syn være en betydelig ulempe for reinsens bruk av området. Til en viss grad vil man kunne unngå forstyrrelser gjennom tett dialog med distriktet.

NVE mener at en utbygging av Kvannelva og Littj Tverråga vil kunne være til ulempe for reindrifta, først og fremst gjennom aktivitet i anleggsperioden og ved tilsyn med inntakene i perioder av året hvor rein er sårbar for forstyrrelser. Imidlertid er det vår vurdering at disse ulempene langt på vei vil kunne reduseres gjennom god dialog mellom utbygger og reinbeitedistriktet. Det er likevel en viss mulighet for at særverdiområder vil kunne bli noe berørt, men ikke i en slik grad at det alene og isolert vurdert er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Vi viser ellers til vurderingen av samlet belastning for reindrift i et eget kapittel senere.

Galbmejohka kraftverk

Reindriftsforvaltningen viser til at området primært brukes som vår- og høstbeite og med svært gode sommerbeiter lenger opp. Reinbeitedistriktet påpeker ved sin advokat at selv om veien til kraftstasjonen stenges med bom, vil den bli brukt og være til skade for reindrifta.

Det er NVEs vurdering at inngrepenes karakter er sammenlignbare med de som ville følge av en eventuell utbygging av Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. Imidlertid er det vår oppfatning at planene for Galbmejohka kraftverk ikke berører arealer som har tilsvarende verdi som hva som gjelder for Kvannelva og Littj Tverråga.

Inngrepene knyttet til Galbmejohka kraftverk er i hovedsak knyttet til etablering av inntaksdam, kraftstasjon og tilkomstvei til kraftstasjonen. Inntaket vil ikke bli etablert i et område som kan karakteriseres som særverdiområde for reindrifta, og etter anleggsperioden er det NVEs vurdering at inntaket ikke vil påvirke reindriftsinteresser i særlig grad. Samtidig kan anleggsvirksomheten her legges til en del av året hvor beiteinteressene i området er små.

Kraftstasjonen og tilkomstveien til denne vil bli etablert nede i Langvassdalen. Området er etter NVEs syn av begrenset verdi for reindrifta og i noen grad allerede berørt av inngrep. Selv med uautorisert ferdsel på denne veien, er det vår oppfatning at skadevirkningene for reindrifta vil være ubetydelige.

Valffarjohka kraftverk

Ifølge reindriftskartene vil Valffarjohka kraftverk berøre helårsbeite i øvre del, og rørgatetraseen vil krysse en trekklei. Det går en flyttvei ovenfor kraftverkets influensområde. Reindriftsforvaltningen

peker ellers på at området er vestvendt og blir tidlig bart, og at det tross en beliggenhet nær sentrum av Sulitjelma, er relativt uforstyrret. Reinbeitedistriktet har ved sin advokat påpekt at det vil være uheldig dersom en utbygging av Valffarjohka skjedde samtidig med en utbygging av Granheibekken. Sistnevnte søknad er trukket, og problemstillingen er dermed ikke aktuell. Det er vårt inntrykk at reinbeitedistriktet på visse vilkår kan akseptere en utbygging av Valffarjohka kraftverk.

NVE vil bemerke at nedre del av utbyggingsstrekningen er påvirket av tidligere kraftutbygginger, både hva gjelder vannføringsreduksjon og terrenginngrep knyttet til kraftutbygging og gruvedrift. Utover at området kan være attraktivt som tidlig vårbeite, synes det ikke å være knyttet særverdier til området. Ingen av høringspartene har påpekt spesiell konflikt med trekkleia som krysser Valffarjohka.

Vannveien skal gå i tunnel fra inntaket på kote 370 ned til kote 135. Det framgår av søknaden at det skal etableres en anleggsvei langs rørgaten opp til påhugget som også skal benyttes i forbindelse med tilsyn og drift etter anleggsperioden. Anleggsveien kan ikke bruket helt opp til inntaket, og det vil være nødvendig med alternativ transport fra påhugg opp til inntak.

Anleggsvei opp til påhugg vil kunne føre til noe økt ferdsel i området, men det er vår vurdering at denne ville bli begrenset. Imidlertid vil det være viktig med tiltak som begrenser ferdselen, og det er vårt syn at tiltakshavers behov for en kjørbar vei utover et kjøresterkt terreng ikke er tilstede i særlig grad.

Det er NVEs syn at en eventuell utbygging uten etablering av en permanent anleggsvei, og gitt en god tilbakeføring av røtraseen, vil ha moderate og akseptable konsekvenser for reindriftsinteressene. Det ville også være en forutsetning for en eventuell konsesjon at utbygger etablerte en god dialog med reinbeitedistriktet i anleggsperioden for i størst mulig grad å begrense ulempene for reindrifta.

Oterelva kraftverk

Oterelva kraftverk vil berøre et reinbeiteområde som ifølge reindriftskartene er i bruk hele året unntatt om vinteren. I tillegg går det en flyttvei på nordsiden av Lomivatn som krysser nedre del av tiltaksområdet. Området er omfattet av grensereinbeiteoven, og Luokta Mavas og Tuorpon samebyer har beiterettigheter om sommeren. Balvatn reinbeitedistrikt påpeker, ved sin advokat, at søknaden berører et driftsmessig særlig viktig område, og at planene om vei til kraftstasjonen er særlig negativt. Reindriftsforvaltningen har innsigelse til søknaden og mener en konsekvens av utbyggingen vil kunne bli at flyttveien blir stengt. Det vil i tilfelle ville være i strid med reindriftsloven. I dette grenseområdet er det stor fare for sammenblanding av norsk og svensk rein, et forhold som vil kunne innebære betydelig merarbeid og –kostnader for reieneierne. En utbygging vil kunne innebære betydelige driftsmessige forstyrrelser. Reindriftsforvaltningen legger også til grunn at Oterelva kraftverk vil kunne føre til en reduksjon av uforstyrrede områder. Jokkmokk kommune mener samebyenes beiterettigheter i området må ivaretas, og at det er viktig med dialog mellom søker og reindrifta for å unngå driftsmessige problemer, merarbeid, merkostnader eller andre ulemper.

Søker har i sine kommentarer til høringsuttalelsene gitt uttrykk for at det vil bli begrensede konsekvenser for reindrifta utover anleggsperioden, og at hensynet til reindrifta i anleggsperioden vil kunne ivaretas gjennom god dialog med reinbeitedistriktet.

Ved all kraftutbygging i områder med reindrift, er det viktig at planlegging og realisering av utbyggingen skjer i nært samarbeid med berørte reinbeitedistrikt. Vi mener imidlertid også at et slikt samarbeid ikke alltid kan eliminere alle ulempene som en utbygging kan medføre fordi alle ulempene ikke kan forutses. For eksempel kan værforholdene i høyfjellet bidra til at framdriften i

anleggsvirksomheten ikke alltid går som planlagt, slik som tilfelle har vært for utbyggingen av Storelvatnet kraftverk i umiddelbar nærhet av Oterelva.

NVE mener at influensområdet til Oterelva kraftverk utvilsomt er av stor betydning for reindrifta både for norske og svenske reindriftsutøvere. Det må etter vårt syn utvises varsomhet med å tillate tiltak som kan påvirke drifta i området. Særlig gjelder det tiltak som kan få konsekvenser for bruken av flyttleia. Vi er ikke enig med søker som fastslår at etableringen av kraftstasjonen ikke vil påvirke flyttveien, men mener det er sannsynlig at det vil kunne oppstå driftsproblemer, også etter anleggsperioden. Vei til kraftstasjon og støy fra denne, vil sammen med utløpskanalen åpenbart kunne påvirke flyttveien i det relativt smale området mellom Lomivatnet og fjellet. Dette gjelder for alle alternativ. Reindriftsmyndighetene har i møte med NVE bekreftet at de opprettholder innsigelsen, og peker spesielt på dette forholdet, og at driftsforstyrrelser gir økt fare for sammenblanding av norsk og svensk rein, samt medføre store konsekvenser for svenske reindrifutøveres bruk av området. NVE har ikke myndighet til å gi konsesjon til et tiltak som i praksis innebærer at en flyttlei blir stengt.

Sametinget er av den oppfatningen at høringsrunden har avdekket at Oterelva kraftverk er det mest konfliktfylte prosjektet i Fauskepakka for tema reindrift. NVE deler Sametingets synspunkt. Vi mener at de ulempe en utbygging av Oterelva kraftverk vil ha for reindriftsinteressene, er av stor betydning for konsesjonsspørsmålet.

Oppsummerende vurdering/samlet belastning for reindrift

Som det framgår av drøftingen av virkningen av de enkelte prosjektene på reindrift foran, er NVE av den oppfatning at forholdet til reindrift alene kun unntaksvis vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet for de syv omsøkte prosjektene. Det vil likevel være et tema som sammen med andre vurderinger vil påvirke avgjørelser i enkeltsaker, både når det gjelder konsesjonsspørsmålet og krav til avbøtende tiltak.

NVE mener det er viktig at det blir tatt hensyn til reindrift som eksisterende næring i området. Vi har merket oss reindriftsforvaltningens synspunkter på utviklingen i Balvatn reinbeitedistrikt og de utfordringer de står overfor. Reinbeitedistriktet har også tilkjennegitt sitt syn på dette på de befaringsene de har deltatt på. Vi mener også det er viktig å være særlig oppmerksomme på vinterbeitesituasjonen i Duokta distrikt.

NVE konstaterer at Sametinget etterlyser en samlet vurdering av hvilken belastning søknadene vil kunne få, spesielt for Balvatn reinbeitedistrikt. Dette er også etterlyst av reinbeitedistriktets advokat. Vi vil bemerke at vi gjennom høring og befaringer hvor reinbeitedistriktet har deltatt, har fått et godt innblikk i distriktets utfordringer.

Det har i forbindelse med småkraftpakkene «Kåfjord og Nordreisa» og «Hinnøya» vært utarbeidet rapporter med vurdering av samlede vurderinger for reindrift. Disse har vist at det særlig er økte forstyrrelser som er utfordrende for reindrifta, og at en må ta særlige hensyn dersom småkraftplaner vil berøre særverdiområder som for eksempel trekk- og flyttleier, kalvingsområder og minimumsbeiter. I vurderingen av den enkelte søknad over, er dette særlig vektlagt, sammen med det forholdet at Balvatn distrikt har særlige utfordringer pga. tidligere inngrep.

Det foreligger seks søknader som etter NVEs syn kan ha ulik grad av negative konsekvenser for reindrifta. Vi legger til grunn at en eventuell utbygging av Sjønståfossen kraftverk vil være uproblematisk.

En utbygging av Oterelva kraftverk vil etter vår vurdering ikke være forenlig med å ivareta hensynet til reindriftsinteressene i området.

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk og Tverråmo kraftverk er planlagt i viktige områder for reindrifta hvor rein har opphold uten nevneverdige forstyrrelser fra menneskelig virksomhet og aktivitet. Reinbeitedistriktet, reindriftsforvaltningen, Sametinget og fylkeskommunen har særlig vektlagt dette forholdet for Kvannelva og Littj Tverråga pga. særverdiområder som kalvingsland og flyttvei, men også Skoffedalen har en viktig funksjon for reindriftas bruk av området nord for Langvassdalen. I en vurdering av samlet belastning for Balvatn distrikt, vil forstyrrelseelementet som følge av lettere tilkomst til Skoffedalen etter vårt syn måtte vektlegges sterkere enn ved en isolert vurdering av søknaden.

En eventuell utbygging av de resterende tre prosjektene, Laksåga, Galbmejohka og Valffarjohka, vil etter vår oppfatning, ha moderate og begrensede konsekvenser for reindrifta, og det er vår vurdering at en eventuell realisering av disse prosjektene ikke vil føre til en samlet belastning for distriktene som er større enn hva som er konsekvensene av det enkelte kraftverk vurdert for seg. Det er først og fremst i anleggsperioden at disse prosjektene kan være utfordrende for reindrifta, og vi mener at eventuelle ulemper langt på vei kan unngås dersom utbygging skjer i nært samarbeid med reinbeitedistriktene slik at unødvendige forstyrrelser unngås.

Det er vår oppfatning som nevnt foran at en utbygging av Oterelva kraftverk isolert sett vil ha så store konsekvenser for reindriftsinteressene at det har betydning for konsesjonsspørsmålet. Etter vårt syn vil utbyggingsplanene for Tverråmo og Kvannelva og Littj Tverråga bidra til at den samlede belastning vil øke for Balvatn distrikt. Ulempene som vil følge av eventuelle utbygginger av Laksåga, Galbmejohka og Valffarjohka kan etter vår samlede vurdering avbøtes i tilstrekkelig grad slik at de ikke blir uakseptable for reindriftsinteressene.

Naturmangfold

Viktige naturtyper

Det er registrert 13 naturtypeområder etter DNs håndbok 13 som kan bli berørt av de omsøkte prosjektene i Fauskepakka, jf. Tabell 2. Naturtypene er gråor-heggeskog, fossesprøytsoner, bekkekløfter og kalkrike områder i fjellet. De fleste naturtypene er i den samme håndboken delt inn i vegetasjonstyper. En naturtype kan inneholde flere vegetasjonstyper. Vegetasjonstypen er avhengig av hvilke arter som lever sammen og i hvilken grad de dominerer innenfor det avgrensede området.

Tabell 2: Oversikt over naturtyper i søknadene i Fauskepakka.

Kraftverk	Naturtype	Vegetasjonstype	Verdisetting
Laksåga	3 gråor-heggeskogområder	flommarkskog	B
	1 fossesprøytsone	urte-eng av fosse-eng	B
Tverråmo	2 fossesprøytsoner	mose- og urterik	B
Kvannelva og Littj Tverråga	1 fossesprøytsone	fosse-eng	C
Galbmejohka	1 bekkekløft		C
	2 fossesprøytsoner	fosse-eng	B
Valffarjohka	1 bekkekløft og bergvegg		B
	1 kalkrike områder i fjellet		B
Oterelva	1 kalkrike områder i fjellet	rikt våtsnøleie	B

Naturtypene som er ramset opp i tabell 2 vil i den videre behandlingen av tema naturtyper utdypes nærmere nedenfor.

Gråor-heggeskog er en naturtype der gråor, dunbjørk, hegg, selje, svartor og svartvier er viktige treslag. Naturtypen finnes på fuktig, næringsrik jord i dalbunner langs elver, i raviner, i leirområder og på rasmark. Naturtypen er bestemt som vegetasjonstype flommarkskog. Flommarkskoger med gråor finnes i dalbunner i tilknytning til elver som oversvømmer skogen i flomperioder. De er preget av slamavsetning og generelt høyt grunnvannsnivå med store vekslinger i vannstand gjennom året. Det næringsrike og fuktige miljøet i vegetasjonstypen gir grunnlag for høy biologisk produksjon og stort arts mangfold og kan være et spesielt viktig leveområde for fugl. Truslene mot naturtypen er vassdragsreguleringer, forbygninger og hogst av kantvegetasjon. I rødliste for naturtyper (2011) betegnes naturtypen flomskogmark⁵ (gråor-heggeskog) som livskraftig.

Laksåga kraftverk vil fraføre vann fra ett av de tre avgrensede områdene med gråor-heggeskog. Hele lokaliteten er satt til B-verdi (regionalt viktig). I Naturbase er det fra tidligere registrert tre gråor-heggeskoglokaliteter nær E6 i Fauske kommune. To med B-verdi og en med C-verdi (Krestinahaugen, Remskaret og Li under Lappgamhøgda). To av områdene ligger i utkanten av jordbruksområder, med små bekkeforekomster. Om søket utvides til også å gjelde Sørfold, Bodø og Saltdal er det registrert fem B-verdilokaliteter av gråor-heggeskog i tillegg til de to B-verdiene i Fauske kommune. Det ene ligger i tilknytning til det omsøkte Rognlia kraftverk i Bodø kommune. Resten ligger i verna vassdrag.

Gråor-heggeskog-lokalitetene i Laksåga ligger både langs hovedelva og nederst i sideelva Stortverråga, som søkes overført. Kraftstasjonen vil ligge oppstrøms gråor-heggeskogen i Laksåga, men overføringen av vann fra Stortverråga vil påvirke det største området av gråor-heggeskog. Vei inn til kraftstasjonen og jordkabeltrasé er i tillegg lagt gjennom lokaliteten. Det er ikke registrert rødlistearter i naturtypen, men flere kravfulle og relativt sjeldne arter øker verdien. Gråor-heggeskog er også viktig som skjul og gir godt grunnlag for mattilgang for fisken i elva.

Fylkesmannen i Nordland har fremmet innsigelse til Laksåga kraftverk, og er negativ til overføringen av vann fra Stortverråga. Nordland fylkeskommune mener en utbygging kan tilrås dersom avbøtende tiltak opprettholder viktige miljøverdier på dagens nivå. FNF Nordland mener tiltaket kan være i konflikt med gråor-heggeskoglokaliteten. Nordkraft Vind og Småkraft AS uttaler at tiltaket må sees i sammenheng med øvrig utbredelse (av naturtyper, NVEs anmerkning) i regionen og avbøtende tiltaks virkning.

NVE legger til grunn at fraføring av vann fra Stortverråga vil påvirke gråor-heggeskogen mer enn oppgradering av eksisterende veitrasé og jordkabel gjennom lokaliteten vil gjøre. Flomoverløp 63 dager i et middels år fra inntaket i Stortverråga vil medføre at lokaliteten vil bestå, men vil få redusert verdi som naturtype. NVE legger ikke avgjørende vekt på fraføring av vann fra naturtypen gråor-heggeskog, men vektlegger det som en del av helhetsvurderingen.

Fossesprøytoner med fosseberg eller fosse-eng oppstår i kantsoner ved fosser som har en så høy vannføring eller så stort fall at det dannes et stabilt fuktig miljø for vegetasjon. Sonen kan gi grunnlag for mosevegetasjon på stein og berg (fosseberg) eller for rikere plantesamfunn med gress og urter (fosse-eng) der hvor det er etablert et jordsmonn. Det er kun et fåtall arter som er vist å være direkte tilknyttet naturtypen. Fossesprøytoner er sjeldne og knyttet til de litt større fossene. Truslene mot

⁵ Naturtypen flomskogmark er noe mer presist avgrenset enn naturtypen gråor-heggeskog. Forekomsten ved Laksåga samsvarer likevel godt med betegnelsen flomskogmark.

naturtypen er først og fremst fraføring av vann som resultat av vannkraftutbygging. Naturtypen fosseberg og fosse-eng (fossesprøytsone) er rødlistet til nær truet (NT) i Rødliste for naturtyper 2011⁶.

Fire av de sju kraftverkene i Fauskepakka vil fraføre vann fra til sammen seks fossesprøytsoner, fem av dem med B-verdi og en med C-verdi. I Fauske kommune er det fra før av kun registrert én fossesprøytsone i Naturbase. Den er oppført med B-verdi. Lokaliteten ligger i ytre deler av Fauske kommune. Om vi tar med registrerte forekomster i Sørfold, Bodø og Saltdal kommuner også, finner vi én fossesprøytsone i Eveneselva i Saltdal med B-verdi og én fossesprøytsone i Åselifossen i Bodø med C-verdi. Fossesprøytsonen i Eveneselva har en brukbart utviklet fosse-eng med potensiale for rødlistearter. Funn av fem fossesprøytsoner med B-verdi og en med C-verdi i Sulitjelmaområde øker inndekkingen av fossesprøytsoner i regionen.

Det er planlagt at Laksåga kraftverk skal utnytte et nedbørfelt hvor 40 % av vannet allerede er fraført til Siso kraftverk i Sørfold kommune. Laksåga kraftverk vil redusere vannføringen ytterligere på berørt strekning. Planlagt minstevannføring tilsvarer 1/10-del av dagens middelvannføring. I 63 dager vil det være overløp i tillegg til minstevannføring i elva. Under befaringen ble det hevdet at fosserøyken ofte gikk helt bort til veien, om lag 400 – 500 meter fra fossen, før Siso-utbyggingen. Utstrekningen av fosse-enga har blitt redusert ved fraføring av vann til Siso. Fossesprøytsonen i Laksåga regnes likevel for å være den mest verdifulle fossesprøytsonen av de seks som er registrert i Fauskepakka, siden den både har urte- og engutforming. Funn av regionalt sjeldne arter langs vannstrengen øker naturverdien av området langs Laksåga ytterligere. Fossesprøytsonen er verdsatt til B-verdi. En ytterligere fraføring av vann, som omsøkt, vil ikke kunne opprettholde lokaliteten som i dag. Fossen ligger rett nedstrøms inntaket og vil ikke få tilført nevneverdig restvannføring utover minstevannføringen, som ekstra bidrag til økt fuktighet i fossesprøytsonen. I en mindre fossesprøytsone, rett ovenfor kraftverks plasseringen, er den regionalt sjeldne laven skjørnever blitt registrert. Nedre fossesprøytsone i Laksåga er ikke avgrenset som en egen naturtype.

Vannet i Tverrelva er søkt utnyttet i Tverråmo kraftverk. Rett oppstrøms planlagt kraftstasjon er det registrert to fossesprøytsoner av B-verdi. Lokalitetene er små, men det er registrert stor artsdiversitet. Dersom Tverråmo kraftverk realiseres etter omsøkt plan vil minstevannføringen på 300 l/s sommer og 20 l/s vinter mest sannsynlig ikke være nok til å opprettholde verdien på naturtypen, selv om restfeltet bidrar med om lag 60 l/s. Planlagt minstevannføring tilsvarer ¼-del av middelvannføringen sommerstid og 1/50-del av middelvannføringen vinterstid. Begge fossesprøytsonene er lokalisert etter at elveløpene har samlet seg igjen, rett oppstrøms kraftstasjonsområdet.

Det er planlagt at Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk skal utnytte vannet i både Kvannelva og Littj Tverråga. Kraftverket legges ved Kvannelva og tilbakefører vannet til denne elva nær utløpet til Sjonstaelva. Littj Tverråga får fraført vann. En fossesprøytsone av C-verdi er lokalisert i foten av bratthenget i fjellsiden ved Littj Tverråga. Det er en beskjedne restvannføring mellom inntak og utløp av elva. Minstevannføringsslipper er satt til 50 l/s om sommeren. Det er i tillegg planlagt slipp av 250 l/s ekstra to timer per dag fem dager i uka i sommermånedene. Planlagt minstevannføring tilsvarer 1/8-del av middelvannføringen. Det ekstra vannslippet på 250 l/s vil ha en marginalt positiv påvirkning på fossesprøytsonen. Ikke slipp av minstevannføring vinterstid vil derimot virke negativt inn på fossesprøytsonen. Dersom kraftverket realiseres etter omsøkt plan vil lokaliteten mest sannsynlig bli svært redusert, på grunn av manglende minstevannføring høst og tidlig vår i tillegg til redusert minstevannføring sommerstid.

⁶ Det er godt samsvar mellom DN's håndbok 13 registrering av fossesprøytsone og den nye rødlistebetegnelsen «Fosseberg og fosse-eng».

Vannet i Galbmejohka skal utnyttes av Galbmejohka kraftverk. Det er registrert to fossesprøytsoner av B-verdi i elva. Den ene fossesprøytsonen er lokalisert litt nedstrøms inntaksdammen, mens et større felt på om lag 1/3 av berørt strekning er avgrenset som en fossesprøytsone mellom kote 450 og 200. Restfeltet bidrar i liten grad med vannføring på berørt strekning. Minstevannføringsslippet er satt til 232 l/s fra og med mai til og med oktober. Resten av året vil det slippes en minstevannføring på 17 l/s. Planlagt minstevannføring tilsvarer drøyt ¼-del av middelvannføringen sommerstid og 1/50-del av middelvannføringen vinterstid. Dersom kraftverket realiseres etter omsøkt plan vil lokalitetene bli redusert i omfang, men trolig bestå selv om verdien for hver av lokalitetene blir lavere.

Fylkesmannen i Nordland har rangert de nye fossesprøytsone, og størrelse og vegetasjonstype har vært viktige kriterier for verdisetningen. Laksåga og Galbmejohkas fossesprøytsoner er vurdert som de viktigste. Fylkesmannen har fremmet innsigelse til begge disse søknadene med påvirkning av fossesprøytsone som en av begrunnelsene. Fossesprøytsone i Tverrelva er av Fylkesmannen vurdert til å være middels viktig, mens fossesprøytsonen i Littj Tverråga er rangert som minst viktig av de nye. Fylkesmannen har ikke innsigelse til fossesprøytsone i Tverrelva, men har det som et delmoment i Littj Tverråga. Galbmejohkas to fossesprøytsoner vil, etter Fylkesmannens vurderinger, i stor grad bli ødelagt ved redusert vannføring. Det er potensial for funn av rødlistearter i begge fossesprøytsone. Laksåga kraftverk vil fraføre vann fra en fossesprøytsone med en godt utviklet fosse-eng med ganske god sonering. Vegetasjonen inneholder både urte- og engsamfunn, og er dermed bedre utviklet enn de mer vanlige snøleiepregede fosseengene i Nordland. Urte-fossengen forekommer kun ca. 10 steder i fylket, og kun to steder i Saltenregionen ifølge Fylkesmannen i Nordland. Fylkesmannen kommenterer funn av skjørnever i Laksåga, som ble lokalisert i en fossestrøytsone rett ovenfor kraftstasjonsplasseringen og er av regional betydning. Funn av skjørnever (LC) er nevnt som en av begrunnelsene for innsigelsen til prosjektet.

Nordland fylkeskommune fraråder bygging av Galbmejohka kraftverk. De legger til grunn at avbøtende tiltak trolig ikke vil kunne redusere stor konflikt med bl.a. viktig naturmangfold. De mener derimot at en utbygging av Laksåga kraftverk kan tilrås dersom avbøtende tiltak opprettholder viktige miljøverdier på dagens nivå. Fylkeskommunen mener Tverråmo kraftverk kan bygges om avbøtende tiltak, som flytting av kraftstasjonen oppstrøms fossesprøytsone, eller slipp av tilstrekkelig minstevannføring i viktige perioder kan gjennomføres. FNF Nordland mener alle søknadene som berører fossesprøytsoner kan være i konflikt med inndekking av naturtypen. De anmoder NVE om å gjøre en samlet vurdering.

Nordkraft Vind og Småkraft AS uttaler at tiltaket i Laksåga må sees i sammenheng med naturtypenes øvrige utbredelse i regionen og virkninger av avbøtende tiltak, uten å utdype dette noe videre. SulisKraft AS mener en relativt lav slukeevne, naturlig flom om våren og minstevannføring ivaretar hensynet til det biologiske mangfoldet på en god måte for Galbmejohka. Blåfall AS i samråd med Rådgivende Biologer foreslår å øke minstevannføringen med 100 l/s i juli måned, til 300 l/s for å ivareta fossesprøytsone i Tverrelva i vekstsesongen. Multiconsult har på vegne av Småkraft AS utarbeidet et tilleggsnotat til deres høringskommentar til Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. De konkluderer med at fossesprøytsonen vil reduseres noe i omfang, men ikke vil utgå helt med foreslått minstevannføringsregime. De mener at antall dager med overløp og minstevannføring generelt skal være tilstrekkelig til at fossesprøytsonen ikke utgår.

NVE registrerer at det er avdekket flere nye fossesprøytsoner i forbindelse med utredningen av kraftverkssøknader i Fauske kommune. Fra før av var inndekkingen lav i Saltenregionen. Størrelsen på forekomsten er viktig i Galbmejohka, mens urte-engen er viktig i Laksåga. NVE er enig i

Fylkesmannens verdivurdering av de nye fossesprøytonene. NVE mener belastningen på naturtypen fossesprøytoner må tillegges vekt i vurdering av prosjektene i Fauskepakka.

I vår vurdering har vi sett på effekten av å fraføre vann fra en av de elvene som fikk høyest score på Fylkesmannens rangering av fossesprøytoner i Fauskepakka. For Laksåga kraftverk er fraføring av vann fra fossesprøytonen det eneste temaet som ikke kan avbøtes tilstrekkelig selv med et redusert alternativ. For de andre søknadene med fossesprøytoner er det andre temaer som også er viktige. Det er få fossesprøytoner i Nordland som har en godt utviklet urte-eng. Saltdal har en urørt forekomst i Eveneselva med urteengutforming. Området ligger i et verna vassdrag i en bekkekløft av A-verdi og er ikke omsøkt utbygd. Dette gjør at utbredelsen av urteeng ikke utgår fra regionen om Laksåga kraftverk bygges ut. Produksjonen i kraftverket er stor til å være et småkraftverk, noe som gjør at fordelene ved tiltaket er større enn for mange småkraftverk. Forekomst av naturtypen vil etter NVEs vurdering fremdeles være akseptabel i regionen. Med de nye funnene av naturtypen i de andre prosjektområdene vil antall fossesprøytoner i regionen uansett kunne øke fra tre til minst syv kjente forekomster om en av elvestrengene fraføres vann. Samlet belastning på fossesprøytoner i regionen har vært viktig i NVEs vurdering av utbredelsen av naturtypen.

En **bekkekløft** er en V-dal eller et gjel som går ned i fast fjell. Utforming og størrelse kan variere betraktelig, men ofte renner det en bekk eller elv gjennom den. Norge har et internasjonalt ansvar for bekkekløfter, fordi naturtypen forekommer mest her til lands. Grunnen til at naturtypen er viktig er at den er leveområde for en rekke spesialiserte arter av planter, sopp og dyr. Trange daler og gjel har lite direkte solinnstråling og miljøet blir mer fuktig enn i området rundt. Truslene mot naturtypen er alle inngrep som gjør det lysere og tørrere i kløfta. Naturtypen regnes som livskraftig i rødliste for naturtyper (2011).

I perioden 2007 til 2010 ble det gjennomført undersøkelser av 625 bekkekløfter i 14 fylker på oppdrag for Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet). Kløftene ble gitt karakter fra 0 (uten registrerte verdier) til 6 (nasjonalt verdifulle og svært viktige). Innenfor bekkekløftområdene ble kjerneområder/naturtypelokaliteter skilt ut og verdsatt etter en tredelt skala: nasjonal (A), regional (B) og lokal (C) verdi. I de fire kommunene Fauske, Sørfold, Bodø og Saltdal ble 11 bekkekløfter plukket ut og undersøkt i forbindelse med dette bekkekløftprosjektet; to i Fauske, tre i Sørfold, en i Bodø og fem i Saltdal. I Fauske kommune ble det registrert bekkekløfter med verdi 2 og 3, i Sørfold med verdi 0 og 1, i Bodø med verdi 2 og i Saltdal med verdi 1, 3, 4, 4 og 5.

Bekkekløftene i Galbmejohka og Valffarjohka ble ikke undersøkt i forbindelse med bekkekløftprosjektet. De ble kartlagt som en del av den biologiske kartleggingen for småkraftsøknadene. Naturtypen i Galbmejohka ble avgrenset som lokalt viktig bekkekløft av C-verdi med sørvestlig solinnstråling, mens Valffarjohka ble avgrenset som viktig bekkekløft av B-verdi med nordøstlig solinnstråling. Det ble ikke registrert rødlistearter i Galbmejohka, mens to rødlista arter ble registrert i bekkekløften til Valffarjohka. Artene er ikke avhengig av fuktighet fra elva.

Høringspartene har ikke kommentert bekkekløftene i Fauskepakka spesielt. NVE er enig i at de rødlistede artene i Valffarjohkas bekkekløft ikke er spesielt sårbare for fraføring av vann fra elva. NVE legger derfor liten vekt på påvirkning av bekkekløftene i Fauskepakka.

Kalkrike fjellområder inneholder som oftest større biologisk mangfold enn mer kalkfattige fjellområder. Kalkrik berggrunn gir et næringsrikt jordsmonn og frodig vegetasjon med et høyt antall urter, lav og moser. De kalkrike områdene kan deles inn i ulike vegetasjonstyper. En av vegetasjonstypene er rikt snøleie, som kjennetegnes ved at vekstsesongen er forsinket i forhold til omgivelsene. I tillegg er det forekomst av nakne jordflekker på grunn av jordsig og fravær av arter

som dominerer lesidene. Alle inngrep/slitasje i forekomsten regnes som en trussel mot vegetasjonstypen. Kalkrike områder i fjellet er betegnet som «Snøleie»⁷ i rødliste for naturtyper (2011). Naturtypen regnes som livskraftig.

Det er registrert to viktige forekomster av naturtypen «kalkrike områder i fjellet» i prosjektområdene. Det ene er et relativt lite område rett nedenfor inntaket til Valffarjohka kraftverk, vegetasjonstypen er ikke oppgitt. Den andre forekomsten er et område på om lag 650 daa langs fjellsiden fra nordvestsiden av Lomivatn til og med et lite stykke forbi østsiden av Oterelva. Elva renner i ytterkanten av lokaliteten. Begge områdene er satt til B-verdi. Det er registrert kryptogame rødlistede arter innenfor begge naturtypelokalitetene, men flest ved Oterelva kraftverk. Ingen av de rødlistede artene er direkte knyttet til rennende vann, og vil i liten grad bli fysisk påvirket av tiltaket.

Fylkesmannen uttaler at påvirkningene på naturtypelokalitetene anses som små for både Valffarjohka og Oterelva kraftverk. Tunellpåhugget i Oterelva vil ha størst innvirkning på den største lokaliteten. NVE mener påvirkningen av naturtypen er relativt beskjeden, og har ikke vært vektlagt i vår vurdering av sakene i Fauskepakka.

Naturtypen **elveløp** regnes som alt åpent rennende vann. Både bekker og elver inngår i naturtypen. Det er ikke skilt mellom bredde på elveløpet eller hvor hurtigrennende vannet i elva er. Eutrofiering, forsurening og vannkraftregulering regnes som de faktorene som påvirker naturtypen mest. I rødliste for naturtyper er elveløp regnet for å være nær truet (NT). Samtlige søknader som omhandler vannkraftverk berører denne naturtypen. Ingen av høringspartene har særskilt trukket fram påvirkning på naturtypen elveløp. Påvirkning på naturtypen har ikke vært viktig for konsesjonsspørsmålet, men har vært med i den generelle vurderingen av ulemper for allmenne interesser.

Sjeldne og truede arter

I søknadene om småkraftverk i Fauskepakka er det 16 artsobservasjoner av syv ulike rødlistede arter. De er observert innenfor influensområdene til de 7 omsøkte kraftverkene, se Tabell 3.

Tabell 3: Sjeldne og truede arter i tilknytning til sakene i Fauskepakka.

Kraftverk	Art	Rødlistekategori
Tverråmo	Jerv	EN
	Gaupe	VU
Sjønståfossen	Gaupe	VU
Kvannelva og Littj Tverråga	Grannsildre	NT
	Jerv	EN
Galbmejohka	Gaupe	VU
	Jerv	EN
Valffarjohka	Gaupe	VU
	Hvitkurle	NT
Oterelva	Grannsildre	NT
	Jerv	EN
	Snøsoleie	NT
	Hvitkurle	NT
	Grannsildre	NT

⁷ Det er godt samsvar mellom betegnelsen snøleie i Rødliste for naturtyper og kalkrike områder i fjellet (DN-håndbok 13). Det inkluderer alle de tre trinnene som økoklinen snødekkebettinget vekstsesongreduksjon er delt inn i. (Naturtyper i Norge oversettelsesnøkkel 1, s. 56)

Storlom	NT
Kalklok	NT

Av **karplanter, moser og lav** er grannsilde, hvitkurle, snøsoleie og kalklok alle kategorisert som NT (nær truet) på rødlista. Alle artene er utsatt for pågående bestandsreduksjoner fordi arealene innskrenkes eller forringes. Artene er også sårbare for varmere klima. Vassdragsreguleringer påvirker artene i liten grad, siden det er snøleier med sen snøsmelting og overrisling med sigevann de er avhengige av. Fylkesmannen har trukket fram påvirkningen på naturtypen rikt våtsnøleie heller enn å se på påvirkning av den enkelte rødlisteart. NVE er enig i at utbredelse og påvirkning på naturtypen er et viktig kriterium når vi skal vurdere fordeler og ulemper for det enkelte prosjektet, i tillegg til å se på den enkelte art. NVE mener at så lenge tekniske inngrep i liten grad berører forekomstene, så vil ikke artene bli vesentlig påvirket av eventuelle utbygginger av små vannkraftverk. Karplantene anses å være lite berørt av de omsøkte prosjektene. Det er noe usikkert om reguleringen av Nedre Otervatn vil påvirke arten snøsoleie. NVE mener konsekvensene for de rødlistede karplantene vil bli små ved en eventuell utbygging.

Rik **bunndyrfauna** blir i høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Nordland trukket fram som en viktig verdi det er verd å ta spesielt vare på i Tverrelva og Sjønståelva. Blåfall AS viser til at det er publisert tre bunndyrundersøkelser i området; i 1987, 1988 og 2009. Elvene som ble undersøkt var Tverrelva, Laksåga, Sjønståelva, Villumelva og Rupsi. Alle rapportene konkluderte med at elvene hadde en rik og variert bunndyrfauna, ifølge Blåfall AS.

NVE har sett nærmere på rapporten fra Mjelde og Aanes⁸, samt en vurdering av forurensningssituasjonen i Sjønståelva utført av NIVA på oppdrag for Direktoratet for mineralforvaltning⁹. NVE er enig med motargumentene søker kommer med angående verdien av bunndyrfaunaen i både Tverrelva og Sjønståelva. Vi kan ikke se at det er grunnlag for å si at disse elvene har større potensial for rik bunndyrfauna enn de omkringliggende elvene. Forurensningssituasjonen i Sjønståelva er i tillegg stor, selv i dag. Alle kraftverkene unntagen Kvannelva og Littj Tverråga er omsøkt med minstevannføring hele året. Det forventes at mengden bunndyr vil reduseres og fordelingen av ulike arter endres noe med mindre vanndekket areal. Artene vil ikke utgå fra lokalitetene. NVE mener konsekvensene for bunndyr vil være lav for både Tverråmo og Sjønståfossen kraftverk.

Fugleliv: Storlom (NT) ble observert i flukt fra Lomivatn av Multikonsult AS under den biologiske kartleggingen av influensområdet til Oterelva kraftverk. Vatnet er et flerårsmagasin med regulering på 59 m, og er av den grunn ikke lenger et vann med hekkende storlom. Hvilke nærliggende vann som er hekkelokalitet for storlom er ikke særskilt vurdert i Fauskepakka. Nedre Otervatn ligger på over 900 moh. Det er ingen kjente observasjoner av hekkende storlom på vatnet. NVE legger til grunn at en regulering av Nedre Otervatn ikke vil påvirke storlomen.

FNF Nordland er bekymret for den samlede belastningen for fossefall med syv nye utbygginger i Fauskepakka. NVE mener at med tilstrekkelig minstevannføring og oppsetting av rugekasser for fossefall vil utbygginger ha begrensede og akseptable konsekvenser for artene. NVE mener hensynet til fossefall bør vurderes ved fastsetting av minstevannføring ved eventuelle konsesjoner i Fauskepakka.

⁸ Mjelde, M. & Aanes, K.J. (1987) – Undersøkelser i Tverrelva; Fauske kommune 1986. Vurdering av konsekvenser for vannkvalitet og bunndyr i Sjønståelva ved overføring av Tverrelva til Øvervatn.

⁹ NIVA (2012) – Utredning av forhold knyttet til gruveavrenning for ferskvannsfisk, effekter på marint miljø, samt bruksmønster og holdninger til området hos lokalbefolkningen. (Rapport l.nr. 6330-2012)

Når det gjelder **pattedyr**, viser vi til at alle småkraftprosjektene ligger innenfor forvaltningsområdet til både jerv (EN) og gaupe (VU). Tverråmo, Galbmejohka og Oterelva kraftverk ligger i tillegg innenfor forvaltningsområdet til bjørn (EN). Ifølge forvaltningsplanen for rovvilt i Nordland¹⁰ er Saltfjellregionen og indre deler av Nordland fylke mot Sverige det området hvor flest jerveynglinger har blitt påvist. Det er registrert kjente hilokaliteter innenfor Junkerdal nasjonalpark. De ligger godt utenfor prosjektområdene. Gaupen er spredt over hele fylket, og har heller ingen kjente familiegrupper innenfor prosjektområdene. Bjørn er registrert en gang i Sulitjelmaområdet i Fauske i 2006. Det forventes økt bjørneaktivitet i indre deler av Salten framover. Mest sannsynlig vil første yngling av bjørn i Nordland bli påvist i dette området. Rovdyr blir generelt mest påvirket i anleggsfasen. Det antas at rovdyrene vil kunne bruke områdene som i dag i en eventuell driftsfase. NVE mener jerv, gaupe og bjørn i liten grad blir berørt om kraftverkene bygges, og har ikke vektlagt store rovdyr i noen av sakene i Fauskepakka.

Norge har et spesielt internasjonalt ansvar for å opprettholde levedyktige bestander av **anadrome laksefisk**. Noen av de største utfordringene for anadrome arter, ved vannkraftutbygging, er redusert vannføring på berørt strekning og raske dropp i vannmengde der fisk, yngel og egg lever. Tilstrekkelig vanddekket areal og langsomme vannstandsendringer er blant de viktigste suksessfaktorene for at anadrom fisk skal kunne gjennomføre en vellykket livssyklus. I OEDs retningslinjer anføres følgende: *"i vassdrag med bestander av sjøvandrende fisk (vil det) være viktig å legge vekt på tilpasninger/avbøtende tiltak."* Vassdrag med anadrom fisk uten vesentlig fiskeinteresse regnes for å ha middels verdi, mens der det i tillegg er fiskeinteresser gis vassdraget stor verdi.

Sulitjelmavassdraget har en total anadrom strekning på 26,9 km. Stor vannkraftutbygging og reguleringer/overføringer har fraført vann fra Laksåga og Sjønståelva, som begge er anadrome. Disse to elvene har henholdsvis 7 og 1,7 km lang anadrom strekning. Nedbørfeltet til Laksåga er i dag redusert med 40 %, som overføres til Siso kraftverk i Sørfold kommune. Kraftstasjonen er tenkt plassert ved vandringshinderet i Laksåga, med utløp i en viktig gytekupe for sjørreten. I tillegg planlegges det å fraføre vann fra Stortverråga, en sideelv til Laksåga, som en del av utbyggingen. Sideelven har en 500 m lang anadrom strekning. Nedbørfeltet til Sjønståelva er i dag redusert med 88 %, som overføres til Sjønstå kraftverk med utløp til Øvervatnet. Omsøkt kraftverk vil fraføre vann fra om lag 1 av den 1,7 km lange anadrome strekningen i Sjønståelva.

De anadrome strekningene i Sulitjelmavassdraget er i regional plan om små vannkraftverk i Nordland fylke vurdert til å ha middels verdi for fisk og liten verdi for fiske.

NIVA har kartlagt forurensningssituasjonen i Sulitjelmavassdraget nedstrøms de nedlagte gruvene i Sulitjelma. Rapporten¹¹ beskriver både den vannkjemiske situasjonen før og nå, og hvordan dette påvirker det akvatiske livet langs vassdraget ut til fjorden. Kobber- og sinkforurensningen fra gruvene avtok fra de ble nedlagt på begynnelsen av 1990-tallet og fram til 2002. Etter 2002 økte forurensningen igjen, og har ligget stabilt siden da. Årlig transporteres om lag 20 tonn kobber og 24 tonn sink ut fra Sulitjelmavassdraget til fjorden. Dette er fremdeles mye, men under halvparten av hva som ble transportert ut da gruvene var i drift¹². Overvåkning av det biologiske livet langs vassdraget viser at Sjønståelva i liten grad benyttes som gyte- og oppvekstområde i dag. All forurensning fra gruvedriften passerer gjennom elva og ut i fjorden. Laks er mer sårbar for metallene enn sjørreten. Flere

¹⁰ Rovviltnemnda i Nordland - Forvaltningsplan for gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i region 7 – Nordland (vedtatt mars 2011)

¹¹ NIVA (2012) – Utredning av forhold knyttet til gruveavrenning for ferskvannsfisk, effekter på marint miljø, samt bruksmønster og holdninger til området hos lokalbefolkningen. (Rapport l.nr. 6330-2012)

¹² <http://www.miljostatus.no/Sulitjelma/>

undersøkelser viser at ørret er mer tolerant ovenfor kobber- og sinkforurensning. Laksåga er derimot fri for gruveforurensning. Dette er den eneste delen av anadrom strekning i vassdraget som ikke er forurenset. Flere undersøkelser støtter at Laksåga er viktig for anadrom fisk og da spesielt sjørret^{13,14}. Elvestrekningen i Laksåga øker i verdi, siden Sjønståelva har ugunstig vannkvalitet. Sjønståelva har potensial til å bli en god gyte- og oppvekstelv for anadrome arter om både avrenning fra gruvene opphører og vannføringen i elva øker.

NVE har utredet hvor det er aktuelt å se på revisjoner for eksisterende vannkraftverk i Norge¹⁵. Sulitjelmavassdraget har havnet i kategori 1.2, som tilsier:

«Vassdrag med middels potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt større krafttap (...) i forhold til forventet miljøgevinst».

Fylkesmannen trekker fram Sjønståelva som en anadrom elv som blir påvirket av en utbygging. De bemerker at påvirkningen blir minimal fordi det er få fisk som har suksess med gyting i elva. FNF Nordland mener det er viktig å sette tilstrekkelig minstevannføring i Sjønståelva for å ta vare på restverdiene for fisk.

SWECO mener Laksåga har liten verdi som gyte- og oppvekstområde for sjørretbestanden i Sulitjelmavassdraget. Andre utredninger (Sæter, 1995; Halvorsen, 2000 og NIVA, 2012) viser derimot at Laksåga er viktig som gyte- og oppvekstområde for anadrom fisk, fordi Laksåga tross alt er eneste del av vassdraget som ikke er forurenset. FNF Nordland uttrykker bekymring for plassering av kraftverksutløpet til Laksåga kraftverk, rett inn i et viktig gyte- og oppvekstområde for anadrom fisk. De mener problemstillingen må utredes og belyses av NVE slik at vedtaket fattes på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag.

NVE legger til grunn i sin vurdering av tiltakene at begge elveløpene er påvirket av vannkraftutbygging, og at Sjønståelva i tillegg utsettes for kontinuerlig forurensning av kobber og sink fra de nedlagte gruvene i Sulitjelma. Verdien av den 7 km lange forurensningsfrie elvestrekningen i Laksåga øker, fordi resten av den anadrome strekningen, inkludert den 1,7 km lange elvestrekningen i Sjønståelva, er forurenset av de nedlagte gruvene. NVE mener det er viktig å ikke forverre situasjonen for anadrom fisk i Laksåga. Om konsesjon gis vil vi vurdere avbøtende tiltak for anadrom fisk. Å kutte ut overføringen av Stortverråga, slik at fisken ikke får redusert den anadrome strekningen, vil være et slikt avbøtende tiltak NVE vurderer. Andre viktige tiltak, slik NVE ser det, vil være installasjon av omløpsventil, og å legge utløpet slik at det er til minst mulig ulempe for gytefisk i kulpen. For Sjønståfossen kraftverk vil fastsetting av minstevannføring ikke være av vesentlig betydning, siden elva ikke har vært viktig for anadrom fisk på flere tiår. Selv etter at gruvene stengte på begynnelsen av 1990-tallet ser forurensningssituasjonen ut til å være et vedvarende problem. Om det på et senere tidspunkt blir igangsatt en revisjonssak i Sulitjelmavassdraget, vil det være naturlig å vurdere tiltak for hele strekningen i Sjønståelva. Dette vil innebære ny vurdering av elvestrengen som Nord-Norsk Småkraft AS ønsker å utnytte til kraftproduksjon i Sjønståfossen kraftverk. Det er NVEs oppfatning at en i så tilfelle må kunne vurdere minstevannføringsvilkåret for Sjønståfossen kraftverk på nytt. Dette kan legges inn som en del av konsesjonsvilkårene dersom det blir gitt konsesjon til småkraftverket.

Mulighet for avbøtende tiltak har vært viktig i konsesjonsspørsmålet for Laksåga, men mindre viktig for Sjønståelva på grunn av lang tids forurensning, samt dårlige utsikter for forbedring. NVE legger

¹³ Sæter, L. (1995) Rapport: Laksåga i Norddalen (Fauske kommune) bonitering og ungfiskregistreringer, 15.9.1995.

¹⁴ Halvorsen, M. (2000) – Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland. Fylkesmannen i Nordland.

¹⁵ NVE (2013) Rapport 49 – Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022.

ikke avgjørende vekt på hensynet til anadrom fisk, men vektlegger det som en del av en helhetsvurdering.

Samlet vurdering av biologisk mangfold

Den naturtypen som vil kunne bli mest påvirket av småkraftutbygginger i Fauske kommune er fossesprøytsone. NVE har vurdert påvirkning av naturtypen størst for Laksåga kraftverk siden fossesprøytsonen har urte-engutforming. Urte-eng har få forekomster i regionen. Påvirkning på fossesprøytsoner har vært tillagt noe vekt, men har ikke vært avgjørende for konsesjonsspørsmålet i noen av sakene. For de andre sakene som berører fossesprøytsoner har påvirkning på naturtypen vært vektlagt som en del av en helhetsvurdering.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknadene i Fauskepakka legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknadene, miljørapportene, høringsuttalelser, NIVAs rapport om forhold knyttet til gruveavrenning fra Sulitjelma-feltene, Morten Halvorsens rapport om bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland (Fylkesmannen i Nordland), Lars Sæters rapport om Laksåga i Norddalen (Fauske kommune), samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase, Artskart og Miljøstatus. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet for tiltakene i Fauskepakka. Samlet sett mener NVE at sakenes kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet til at det kan fattes vedtak i sakene, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdene til kraftverkene i Fauskepakka finnes det tre gråor-heggeskogområder av B-verdi, seks fossesprøytsoner hvorav fem av B-verdi og en av C-verdi, to bekkekløfter hvorav en med B-verdi og en med C-verdi og to kalkrike områder i fjellet av B-verdi. I tillegg finnes rødlisteartene jerv og bjørn (begge EN), gaupe (VU), grannsilde, hvitkurle, snøsoleie, kalkklok og storlom (alle NT)

En eventuell utbygging av de enkelte kraftverkene i Fauskepakka vil etter NVEs mening ikke i seg selv være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 så lenge det slippes tilstrekkelig minstevannføring og det ikke planlegges vesentlige tekniske inngrep i viktige naturtyper.

NVE har i vedtaket vurdert sakene i Fauskepakka sin påvirkning på viktige naturtyper og rødlistede arter opp mot eksisterende påvirkninger i regionen. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men tillegges vekt i den samlede vurderingen av fordeler og ulemper for allmenne interesser, samt ved utforming av eventuelle avbøtende tiltak.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Kulturminner og kulturmiljø

Kulturminner og kulturmiljø er i OEDs *Retningslinjer for små vannkraftverk* definert slik:

«Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.»

OEDs retningslinjer sier videre at det generelt skal vises varsomhet med inngrep i verdifulle kulturmiljøer og områder med kulturminner. Det kan ikke utføres tiltak som kan skade fredete kulturminner uten tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Det står også at inngrep som bryter med landskapets og kulturmiljøets egenart og verdi, og som kan influere negativt på stedsidentiteten, bør unngås.

I Sulitjelmaområdet er det fremdeles synlige spor etter to aktivitetsepoker ifølge Nordlandsmuseet. Det ene er daterte spor fra perioden år 800-1400 registrert i en radius på om lag 30 km fra østenden av Langvatnet. Det er også gjort flere funn av samiske urgraver helt tilbake til år 1160, som vitner om lang tids samisk bruk av området. Det andre er tydelige spor etter gruvedrift fra bergverksepoken i Sulitjelma (1887-1991). Kulturminnene består av gruvene, smeltehytta, Fagerli kraftverk og transportårene brukt til å frakte malm ut av området. Malmen ble transportert med taubane fra fjellgruvene nord for Langvatnet ned til østenden av vatnet, hvor smeltehytta og kraftverket lå. Videre ble malmen fraktet først med båt over Langvatnet, så med hest og slede fra Hellarmo til Sjønstå via Fjellveien. Fra Sjønstå gård ble malmen fraktet med båt til Finneid for videre transport. Senere overtok jernbanen en større og større del av transportstrekningen mellom Sulitjelma og Finneid. Båttransport var en viktig mellomløsning til jernbanen stod ferdig mellom Finneid og Sulitjelma i 1956. Sulitjelmabanen ble nedlagt i 1972, og erstattet med fylkesvei 830 der jernbanen tidligere hadde gått. Fylkesveien er et eksempel på en kompensasjonsvei i Nordland, og derfor vernet. Sjønstå gård er et gammelt klyngetun fra 1600-tallet og er også vernet. Resten av minnene fra gruvedriften er ikke vernet.

Sametinget og fylkeskommunen er begge kulturminnemyndigheter. Sametinget har gitt en generell tilbakemelding på alle søknadene i pakken med vekt på reindrift som næring og forholdet til samiske kulturminner. I august 2014 gjennomførte de egne kulturminnesøk i influensområdene, noe som resulterte i funn av ett automatisk fredet kulturminne. De sendte inn en egen uttalelse basert på funnet. Fylkeskommunen har kommentert det enkelte kraftverk der utbyggingsplanene berører kulturminner fra bergverksepoken.

To av prosjektene i Fauskepakka berører vedtaksfredede kulturminner, mens fire av kraftverkene i større eller mindre grad berører ikke-vedtaksfredede kulturminner fra bergverksepoken. Vi vil diskutere forholdet til kulturminner og kulturmiljø for de sakene hvor temaet er viet oppmerksomhet i høringsrunden og i forbindelse med vurderingene i de aktuelle søknadene.

Valffarjohka kraftverk

Prosjektområdet ligger innerst i sørøstenden av Langvatnet i Langvassdalen, i det eldste industriområdet som ble anlagt ved bergdriftens oppstart i Sulitjelma. I regional plan om små vannkraftverk i Nordland er hele østre del av Langvatnet markert som viktig kulturmiljøområde.

Området består av flere bygninger som tidligere ble brukt i forbindelse med gruvedriften. Bygningsmassen eies i dag av foreningen Sulitjelma Gruvemuseum og forvaltes av Nordlandsmuseet. Statskog er grunneier. Bygningene er ikke vedlikeholdt etter at gruvene ble nedlagt. Som en del av dette miljøet står gamle Fagerli kraftstasjon med rørgate i dagen. Søker ønsker å ta i bruk de eksisterende arealene til Fagerli kraftstasjon, men uten å istandsette bygningen. De planlegger å bygge kraftstasjonen inni det gamle bygget, slik at nybygget ikke synes. Rørgaten kan ifølge søknaden enten legges gjennom det eksisterende røret, eller graves ned.

Sametinget gjennomførte et kulturminnesøk 20.8.2014 og fant et automatisk fredet beingjemme innenfor rørgatetraseen til Valffarjohka kraftverk. Sametinget viser til gjeldende lovverk og ber søker enten endre valg av trasé, slik at kulturminne med sikringssone ikke berøres, eller søke Sametinget om dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Nordland fylkeskommune er positive til at SulisKraft AS ønsker å bygge Valffarjohka som et museumskraftverk, og dermed bidra til å ta vare på og vise fram en del av gruvedriftshistorien. Fylkeskommunen legger til grunn at en eventuell utbygging må skje i nært samarbeid med Nordlandsmuseet. Nordlandsmuseet viser på sin side til at søker ikke har inngått noen formell avtale med museet eller foreningen Sulitjelma Gruvemuseum. Etter Nærings- og handelsdepartementets kartlegging av statens kulturminneeiendommer ble eierspørsmålet ifølge Nordlandsmuseet ikke endelig avklart ved hjemfalloppgjøret etter Sulitjelma Gruber. Museet etterlyser en slik avklaring. Generelt ønsker Nordlandsmuseet at samtlige omsøkte tiltaksområder blir undersøkt med tanke på samiske kulturminner. De er usikre på hvordan museet skal forholde seg til det planlagte deponiet av gruvemasser i tiltaksområdet og rivning av det gamle kraftverket med de tilhørende komponentene.

Av andre høringsuttalelser framhever Sulitjelma historielag at Valffarjohka kraftverk vil berøre regionalt viktige kulturminner, og at det ikke kan utelukkes funn av samiske kulturminner som vil være automatisk fredet. Sulitjelma nærmiljøutvalg mener lokalsamfunnet har bidratt nok til kraftinndekking i landet. Det eneste unntaket er Valffarjohka kraftverk, om det bygges som et museumskraftverk. Det vil kunne berike den verdifulle industrihistorien på stedet. Sulitjelma og Omegn Turistforening viser til at Valffarjohka kraftverk vil berøre rester av tidligere kraftverk og smelteverk. De er opptatt av at dette må tas hensyn til på en forsvarlig måte. Marit Sigvang mener kulturminnene i Sulitjelma vil bli negativt berørt av en utbygging. Området er viktig for skoleklasser. Om en tillatelse blir gitt, ønsker hun at selskapet kan gi noe tilbake til lokalsamfunnet i form av tilrettelegging eller informasjonstavler.

Søker understreker i sin kommentar til høringsuttalelsene at tanken med å bygge ut Valffarjohka kraftverk er å bidra til å ta vare på og vise fram kraftverkshistorien på Fagerli. På befaring understreket søker at kraftverket kun ville bruke Fagerli kraftverk som et skall, og bygge Valffarjohka kraftstasjon inni den gamle kraftstasjonen.

Statens vegvesen Region nord viser i sin høringsuttalelse at tiltaket vil berøre fylkesvei 830. Fylkesveien er vedtaksfredet og står beskrevet nærmere i nasjonal verneplan for veier, bruer og vegrelaterte kulturminner¹⁶. Ut ifra figur 4 (s. 58) blir ikke den vedtaksfredede strekningen berørt av Valffarjohka kraftverk.

NVE legger til grunn i sin vurdering at elva tidligere har vært utnyttet til vannkraft, selv om inntaket nå legges betydelig lengre opp i elva, og deler av nedbørfeltet nå er overført til Lomi kraftverk. Om

¹⁶ Vegvalg (2002) Nasjonal verneplan veier – bruer – vegrelaterte kulturminner, Statens vegvesen Vegdirektoratet s.127

søker skal bruke de eksisterende lokalene til gamle Fagerli kraftverk eller ikke er privatrettslige forhold som NVE ikke tar stilling til. Videre forutsetter NVE at det automatisk fredede kulturminnet enten ikke berøres av en utbygging, og at en ny trasé utarbeides om konsesjon gis, eller at det blir gitt dispensasjon fra Sametinget. NVE er av den oppfatning at en skånsom utbygging av Valffarjohka kraftverk ikke vil være til nevneverdig skade for kulturminnene gitt avbøtende tiltak og avtale mellom berørte parter i saken.

Sjønståfossen kraftverk

Sjønståfossen kraftstasjon vil bli lagt ved Sjønståelva, som utløper sørøst i Øvervatnet. Det er registrert to vedtaksfredede kulturminner i nærheten av influensområdet. Det ene er Sjønstå gård, som er et klyngetun fra 1600-tallet. Verneområdet til Sjønstå gård strekker seg opp til kulpen rett nedstrøms området der kraftstasjonen planlegges. Sjønstå var tidligere et omlastingssted for varer og ferdige produkter tilknyttet gruvedriften på Sulitjelma før jernbanen ble forlenget til Finneid ved Saltenfjorden. Det andre kulturminnet er veistrekningen mellom Sjønståfosstunnelen og Sulitjelma. Veien var tidligere et jernbanespor mellom Finneid og Sulitjelma. Banen ble nedlagt til fordel for bygging av fylkesvei 830 på 1970-tallet. Fylkesveien ble lagt på den gamle jernbanetraseen, og er fredet helt inn til Sulitjelma. Rester av stasjonsområdet og kaianlegget finnes fremdeles ved Sjønstå gård. I lisen øst for Sjønståelva går Fjellveien som ble brukt til å transportere malmen fra Sulitjelma ned til Sjønstå. Ifølge Nordland fylkeskommune er veien regionalt viktig.

Nordland fylkeskommune viser til at det er to vedtaksfredede kulturminner i området, Sjønstå gård og fylkesvei 830 fra Finneid til Sulitjelma. Fylkeskommunen mener plasseringen av kraftstasjonen er i akseptabel avstand fra Sjønstå gård. De forutsetter en utbygging som ikke berører innkjøringen fra fylkesvei 830 til Sjønstå gård i sommermånedene, og at man heller ikke skal bruke Fjellveien som avlastningsvei. Øvre del av tiltaksområdet til Sjønståfossen kraftverk vil legges både langs og under fylkesvei 830. Fylkeskommunen minner om at graving i og langs fylkesvei 830 vil kreve dispensasjon fra Riksantikvaren.

Folkets Hus – Sjønstå viser i sin uttalelse til at Sjønstå gård er et vernet klyngetun fra 1660. De er redd for at Sjønståfossen kraftverk vil ligge for tett opptil det vernede området og at anleggsarbeidet vil skade kulturhistoriske veitraseer. Om kraftverket bygges krever de at de første 100 meterne langs Fjellveien ryddes for morenemassene som ble lagt i området ved bygging av fylkesvei 830. Sulitjelma historielag skriver at Sjønståfossen kraftverk vil berøre kulturminner av regional verdi, og at det ikke kan utelukkes funn av samiske kulturminner som vil være automatisk fredet. Sulitjelma og Omegn Turistforening er bekymret for om Sjønståfossen kraftverk vil kunne berøre Sjønstå gård. De er opptatt av at gården må tas hensyn til på en forsvarlig måte.

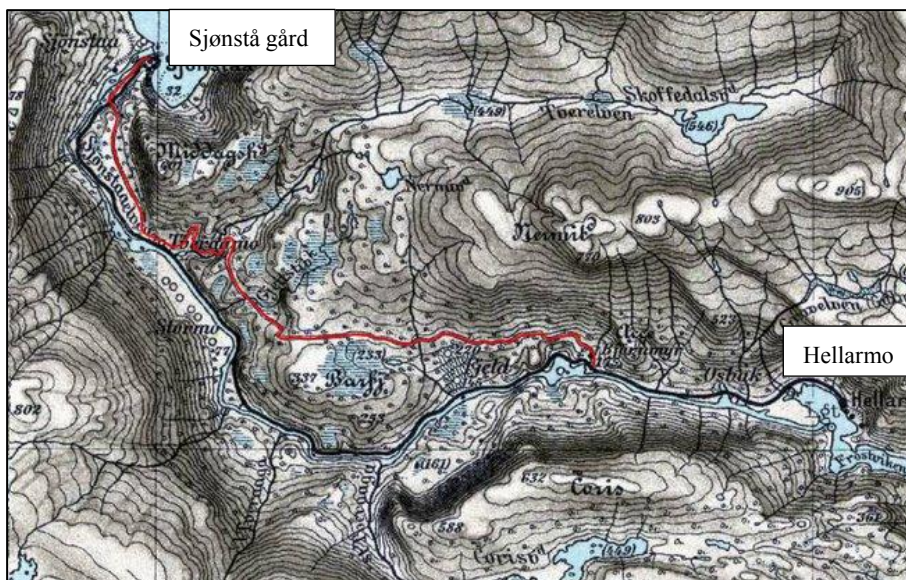
Søker viser til at det er mulig å etablere omkjøring uten å bruke Fjellveien. De planlegger primært å arbeide i veien til Sjønstå gård vinterstid, eller anlegge en ny midlertidig vei som ikke berører Fjellveien. De vil heller ikke berøre verneområdet Sjønstå gård. Tillatelse til graving langs og gjennom fylkesvei 830 mener søker kan ordnes nærmere i en detaljplanfase.

NVE ser at øvre del av tiltaksområdet til Sjønståfossen kraftverk vil berøre den vedtaksfredede fylkesvei 830. Det er opp til Riksantikvaren å vurdere om tiltaket er i konflikt med vernet av veien. En eventuell konsesjon fra NVE vil ikke kunne iverksettes med godkjente detaljplaner før Riksantikvaren eventuelt har gitt dispensasjon fra vernebestemmelsene. Tiltaket ligger nær, men utenfor, fredningssonen til klyngetunet på Sjønstå gård. Ved en eventuell konsesjon mener NVE det er viktig at Sjønståfossen kraftverk plasseres på en slik måte at opplevelsesverdien av klyngetunområdet på Sjønstå gård ikke forringes. NVE vil også forutsette at det estetiske blir godt ivaretatt i en

detaljplanfase. NVE legger videre til grunn at bruk av den regionalt viktige Fjellveien ikke er nødvendig i en anleggsperiode. Påvirkning på kulturminner har vært et sentralt tema i vår vurdering av konsesjonsspørsmålet.

Figur 4: Kart over vedtaksfredet fylkesvei 830 (grønn) Bildet er hentet fra:
http://www.vegvesen.no/_attachment/62324/binary/16314?fast_title=Enkeltobjekter+98-130

Figur 5: Kart over jernbanetrasé mellom Sjønstå gård og Hellarmo (sort) og Fjellveien (rødt): Bildet hentet fra:
<http://sverrep.com/onewebstatic/c3a6698c04-StiFjellv.jpg-for-web-xtlarge.jpg>

Galbmejohka kraftverk

Galbmejohka kraftverk er planlagt ved Hellarmovatnet. Hellarmovatnet ligger i nordvestenden av Langvatnet. Kraftstasjonsområdet vil ligge i nærheten av endestasjonen for jernbanen ved Hellarmovatnet. Malmen fra gruvedriften har blitt fraktet ut på forskjellige måter, blant annet med båt fra Sulitjelma til Hellarmo, så med tog fra Hellarmo til Sjønstå, og videre med båt fra Sjønstå gård.

Kaianleggene ved vatnet er fremdeles godt synlige i området. Før jernbanen ble satt i drift fungerte Fjellveien mellom Hellarmo og Sjønstå som transportrute for malmen. Første del av jernbanetraseen ble lagt der den opprinnelige kjerreveien gikk. Ved Bjørnmyr (vest for Hellarmo) skiller Fjellveien og jernbanetraseen lag (rød markering på figur 5). Jernbanen følger dalbunnen, mens Fjellveien går over fjellet til Tverråmo og ned til Sjønstå, og berører dermed alle de tre prosjektene Galbmejohka, Tverråmo og Sjønståfossen kraftverk i større eller mindre grad.

Nordlandsmuseet viser til at det ikke må opparbeides veier, bygninger og nye kaiområder som vil ødelegge de synlige kulturminnene fra den tid Hellarmo var endepunkt for Sulitjelmabanen, og omlastingssted fra båt til jernbane. De gjør også oppmerksom på at jernbanetraseen er direkte tilknyttet fylkesvei 830 som er fredet.

Sulitjelma historielag viser til at Galbmejohka kraftverk vil berøre kulturminner av regional verdi, og at det ikke kan utelukkes funn av samiske kulturminner som vil være automatisk fredet.

Sulitjelma og Omegn Turistforening viser til at Hellarmobukta er et unikt område som er mye brukt til rekreasjon, og som inneholder en rekke fornminner fra den første gruvedriftsvirksomheten i Langvassdalen. Spesielt viktig er kaianlegget og jernbanetraseen.

Søker viser til at ingen viktige kulturminner vil bli berørt av tiltaket i sitt svar på høringsuttalelsene.

NVE er av den oppfatning av at kulturminnene på Hellarmo er viktig for både skole-, museums- og friluftslivinteressene i området. Det er særlig veien inn til Galbmejohka kraftverk som vil berøre kulturminnene. Det er opp til Riksantikvaren å vurdere om tiltaket er i konflikt med vernet av fylkesvei 830. En eventuell konsesjon fra NVE vil ikke kunne iverksettes med godkjente detaljplaner før Riksantikvaren eventuelt har gitt dispensasjon fra vernebestemmelsene. NVE er enig i at kaianlegg, deler av Fjellveien og rester av den gamle jernbanetraseen er viktige kulturminner i regionen. NVE mener likevel av påvirkning på kulturminner ved bygging av Galbmejohka kraftverk er begrenset. Vi har av den grunn ikke tillagt temaet særlig vekt i vår vurdering av konsesjonsspørsmålet.

Tverråmo kraftverk

Tverråmo kraftverk vil bli lagt ovenfor sideinntaket til Sjønstå kraftverk i Tverrelva. Tverrelva renner ut i Sjønståelva mellom hovedinntaket til Sjønstå kraftverk og utløpet fra Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk. Også dette prosjektet vil kunne berøre den tidligere omtalte Fjellveien. Plassering av permanent vei inn til kraftverket vil i hovedalternativet berøre Fjellveien, mens alternativ 2 er lagt utenom Fjellveien.

Folkets Hus – Sjønstå viser til at Tverråmo kraftverk vil kunne ødelegge Fjellveien, som er identisk med den første transportveien som ble bygd fra Sjønstå til Hellarmo (Fossen dam). De ønsker at søker rydder opp i morenemasser som ble plassert i Fjellveien da fylkesvei 830 ble bygget. Sulitjelma og Omegn Turistforening viser til at Tverråmo kraftverk vil kunne berøre den gamle Fjellveien mellom Sjønstå og Fossen. De er opptatt av at det må tas hensyn til på en forsvarlig måte, uten å spesifisere det nærmere.

Som det framgår i omtalen av søknaden om Sjønståfossen kraftverk, fraråder fylkeskommunen en oppgradering av Fjellveien i forbindelse med en utbygging. Selv om fylkeskommunen ikke har kommentert søkers planer for bruk av Fjellveien i hovedalternativet for Tverråmo, legger vi til grunn at fylkeskommunens merknader for Sjønståfossen kraftverk også må kunne gjøres gjeldende for søknaden om Tverråmo hva angår planene om bruk av Fjellveien.

Søker er kjent med at Fjellveien går i, og i nærheten av, anleggstrasé, men understreker at veien ikke vil bli berørt av tiltaket i alternativ 2. De mener videre at opprydding av morenemasser om lag 2 km fra tiltaksområdet er uakseptabelt.

Veien som skal etableres til kraftstasjonen skal være permanent, og må holde en relativt høy standard. Veien må bl.a. ha en utforming og en standard som muliggjør transport av store og tunge komponenter til kraftstasjonen. Dersom Fjellveien skal brukes fra Tverråmoen fram til brua over Tverrelva, slik søker etter befaring har fremmet som hovedalternativ, er det vår vurdering at det vil være nødvendig med en betydelig oppgradering. Selv om Fjellveien ikke er fredet, er det vårt syn at en slik oppgradering er svært uheldig, gitt den betydningen Fjellveien har i en regional, kulturhistorisk sammenheng.

For de resterende sakene er ikke forholdet til kulturminner og kulturmiljø vurdert å være av betydning og dermed ikke vurdert nærmere.

Samlet vurdering av kulturminner og kulturmiljø

NVE legger til grunn at Sulitjelmas nærhistoriske bergverksepoke er en viktig del av lokalbefolkningens identitet. Både regionale myndigheter, organisasjoner og privatpersoner har understreket betydningen av å bevare disse kulturminnene. NVE ser at Valffarjohka og Sjonståfossen kraftverk vil påvirke kulturminner fra bergverksepoken mest, og har derfor vurdert behovet for avbøtende tiltak størst her.

Den samlede belastningen på fredede, vernede og ikke-vernede kulturminner og kulturmiljø har vært tillagt noe vekt i NVEs vurderinger i Fauskepakka. Spesielt veibygging til Tverråmo kraftstasjon har vi vurdert til å svekke verdien tilknyttet Fjellveien betraktelig. Koblingen mellom friluftsliv og kulturminner er stor både for Fjellveien og områdene rundt alle kraftverksprosjektene som berører kulturminner i Sulitjelma, med unntak av Valffarjohka. Påvirkning på Fylkesvei 830 har NVE ikke tatt stilling til, siden det er Riksantikvarens ansvar å forvalte dette vedtaksfredede kulturminnet. NVE ser at påvirkning på noen av kulturminnene kan unngås helt, med mindre justeringer av prosjektene, mens andre vil berøre kulturminner i større grad. Mulighet for avbøtende tiltak har vært viktig i vår samlede vurdering av belastning på tema kulturminner og kulturmiljø.

Vanntemperatur og isforhold

Lakså og Norddal eierlag, Lakså grunneieler og Nordal utmarkslag er bekymret for at de omsøkte utbyggingene vil forverre isforholdene på Øvervatnet. NVE vil bemerke at ingen av utbyggingene vil endre på strømningsforholdene ved utløpene av Sjonståelva eller Laksåga slik at isforholdene på Øvervatnet blir påvirket av denne grunn. Søknadene om Sjonståfossen, Tverråmo, Kvannelva og Littj Tverråga, Galbmejohka og Valffarjohka har ingen buffer i tilknytning til inntaksdammene, og kraftverkene vil vanligvis ikke være i drift om vinteren pga. for lavt tilsig. I slike situasjoner vil vannførings- og isforholdene på og nedenfor utbyggingsstrekningene være som før utbygging.

Hvis reguleringen i Nedrevatnet blir utnyttet i Laksåga kraftverk i forbindelse med snøsmeltingen om våren, vil elva bli isfri nærmest kraftstasjonsutløpet. Isforholdene vil imidlertid raskt normaliseres, og på det meste av elvestrekningen mellom kraftstasjonen og utløpet i Øvervatnet vil isforholdene ikke bli påvirket av kraftverksdriften.

Det er heller ingen av søknadene som innebærer reguleringer i et slikt omfang at det vil ha innvirkning på vanntemperaturen. I søknaden for Laksåga skal Nedrevatnet etter planen reguleres med 1 m, men tappingen fra vatnet vil skje fra overflaten slik at vanntemperaturen i driftsvannet ikke vil avvike fra

forholdene før en ev. utbygging. I tillegg er det forutsatt i søknaden at nedtappingen på inntil 1 m om vinteren ikke vil bli utnyttet før i forbindelse med snøsmeltingen om våren. Det er likevel uten betydning for isforholdene, siden regulert vannføring ikke vil ha en vanntemperatur som avviker fra før-situasjonen.

En regulering av Otervatnet med 1 m vil etter vårt syn heller ikke ha innvirkning på vanntemperatur eller vannføringsforhold ved Sjønståelvas utløp i Øvervatnet.

Samfunnsmessige fordeler

De eksisterende utbyggingene i Sulitjelma har en samlet installert effekt på 262 MW og produserer i gjennomsnitt rundt 1 TWh årlig. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. En utbygging av alle de syv omsøkte kraftverkene i Fauske kommune vil til sammen kunne gi 78,81 GWh fornybar energi og 25,2 MW effekt. Det er imidlertid store forskjeller mellom kraftverkene, fra det største på 22,2 GWh/år til det minste på 3,9 GWh/år. Fordelen ved et prosjekt er generelt større jo flere GWh det produserer, om utbyggingsprisen ikke blir for høy. De omsøkte prosjektene vil gi inntekter til søkerne og grunneiere og samtidig generere skatteinntekter til kommunen. De syv småkraftverkene vil kunne styrke næringsgrunnlaget i området.

Oppsummering

Vi har hittil vurdert de samlede konsekvensene tema for tema. Til slutt ønsker vi å trekke de store linjene og se konsekvensene for alle sakene og alle temaene under ett. En oversikt over vår vurdering av de enkelte temaene for alle sakene i Fauskepakka er vist i Tabell 4. Vi har først vurdert konsekvensene, så i hvilken grad de kan avbøtes og til slutt om konsekvensene som da gjenstår kan aksepteres. I vår sammenstilling av de ulike temaene er tidligere inngrep og forstyrrelser vurdert, og ligger til grunn for konsekvensvurderingen. Der det er naturlig har vi sett utover Sulitjelma og Fauske, til Skjerstadfjorden og Saltenområdet. Det gjelder særlig for biologisk mangfold og landskap.

Tabell 4: NVEs vurdering av konsekvens for vurderingstemaene samlet. Mørk blå = stor konsekvens, mellomblå = middels konsekvens og lys blå = liten konsekvens.

Kraftverk/Tema	Landskap	Friluftsliv	Urørthet	Reindrift	Bio-mangfold	Kulturminner
Laksåga						
Sjønståfossen						
Tverråmo						
Kvannelva og Littj Tverråga						
Galbmejohka						
Valffarjohka						
Oterelva						

Vi har inndelt våre konsekvensvurderinger i tre hovedkategorier; stor, middels og liten konsekvens. Tabellen kan leses både horisontalt og vertikalt. Horisontalt ser man hvordan hvert enkelt kraftverk påvirker de ulike temaene. Vertikalt ser man hvordan det enkelte tema berøres av kraftverkene. I

tillegg kan man se på hele tabellen. Det er 12 mørkeblå ruter, 15 mellomblå og 15 lyseblå, altså omtrent like mange i hver konfliktgrad. En slik tabell vil alltid representere en forenkling, og vi mener man bør være forsiktig med å sammenlikne direkte. Likevel mener vi tabellen gir en god oversikt over hovedtrekkene i sakene. Vi ser at Galbmejhoka og Oterelva kraftverk sammen med Tverråmo og Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk har de største konsekvensene samlet sett i pakka. Minst konsekvenser er det for Sjønståfossen, Valffarjohka og Laksåga kraftverk. Om vi sammenlikner de ulike temaenes påvirkning på søknadene i Fauskepakka er det landskap, friluftsliv og reindrift som peker seg ut som de temaene det er knyttet størst konsekvenser til. Det er noe mindre konsekvenser for kulturminner og biologisk mangfold samlet sett. Tema landskap er også vurdert opp mot store sammenhengende naturområder med urørt preg. Vi ser at alle temaene har minst ett kraftverk som gir stor konsekvens, og at alle kraftverk unntatt Valffarjohka gir stor konsekvens for minst ett tema.

Samtidig påvirker flere av temaene hverandre gjensidig, slik at konsekvensvurderingene ikke er strengt avgrenset. For eksempel er det dels sammenfallende konsekvens for urørthet, landskap og friluftsliv. Tiltakene som vil ha stor konsekvens for ett av temaene har gjennomgående også stor eller middels konsekvens for de andre. Det er til en viss grad naturlig, ettersom verdifulle landskap ofte er viktige friluftslivsområder og ettersom mange friluftslivsområder har liten grad av tekniske inngrep. Konsekvenser for reindrift er flettet sammen med betydningen av landskapets urørthet, ettersom uforstyrrede områder er viktig for reindriften. Disse to kategoriene sammenfaller godt i denne pakken.

I våre vurderinger er kulturminner til dels flettet inn i vurderingene av friluftsliv og landskap, fordi menneskelig aktivitet påvirker landskapet og kulturminner kan gi en ekstra verdi og dimensjon til friluftslivet. Sammenflettingen gjenspeiles ikke i tabellen med tydelig sammenfallende konsekvens for kulturminner og friluftsliv. Det skyldes dels at det har vært lettere å finne avbøtende tiltak for kulturminner enn for friluftsliv. Dels er det også slik at ikke alle sakene som berører friluftsliv også berører kulturminner, og omvendt. For eksempel er områdene ved Oterelva og Laksåga kraftverk verdifulle for friluftsliv, men her er det ikke funnet spesielle kulturminner. Ved Valffarjohka er det motsatt, der inngår ikke de kulturminnene vi har vurdert i friluftslivsopplevelsen.

Tidligere landskapspåvirkning i Sulitjelmaområdet består hovedsakelig av inngrep forbundet med gruveindustri og vannkraftutbygging. Det har medført at flere store fosser er forsvunnet og at slagg, industribygg og forurensning har gjort området ved Langvatnet, hvor det meste av bebyggelsen ligger, lite attraktivt for friluftsliv. Forurensningen har også gått ut over naturmangfoldet, særlig livet i vann. Det er økende påvirkning fra hyttebygging, særlig sørover mot Junkerdal nasjonalpark. Reindriften påvirkes i stor grad av aktiviteter knyttet til hytter, fritidsboliger og alpinanlegg. Gruvemuseet og kulturminner i tilknytning til gruvedriften gir en viss verdi for reiseliv, mens vannkraftutbyggingene ikke har en tilsvarende effekt.

De mange innbyggerne i Sulitjelma som har avgitt uttalelse, enten gjennom lag/foreninger eller som privatpersoner, har vært nokså samstemte i sine høringsuttalelser. De mener lokalsamfunnet har bidratt nok til vannkraftforsyningen i Norge allerede. De gjenværende fossene ønsker de skal forbli urørte. Den samlede belastningen på landskap og friluftsliv har vært vektlagt lokalt. Dette er verdier som folk forholder seg til i dagliglivet, i motsetning til for eksempel sjeldne arter eller andre biologiske verdier. NVE mener det heller ikke er tvil om at de gjenværende landskaps- og friluftslivsverdiene i Sulitjelma-området er viktige; noen lokalt, andre regionalt og nasjonalt, og enkelte områder er også viktige for internasjonale brukere. Det er terrenginngrep og fraføring av vann som utgjør hovedpåvirkningen på de fleste temaene, men for reindriften er det forstyrrelser som er den viktigste påvirkningen i disse 7 sakene.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene ved tre av de omsøkte tiltakene er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt.

NVE gir Nordkraft Vind- og Småkraft AS, Nord-Norsk Småkraft AS og SulisKraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av henholdsvis Laksåga, Sjonståfossen og Valffarjohka kraftverk. Tillatelsene gis på nærmere fastsatte vilkår.

Disse vedtakene gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

NVE mener at ulempene ved bygging av følgende kraftverk er større enn fordelene: Tverråmo, Kvannelva og Littj Tverråga, Galbmejohka, og Oterelva kraftverk. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt for disse sakene. NVE avslår søknadene om disse fire kraftverkene.

Det foreligger innsigelser fra Sametinget og Fylkesmannen til Laksåga kraftverk. Dersom ikke innsigelsene trekkes i løpet av klagefristen på 3 uker, vil saken oversendes OED for endelig avgjørelse.

